

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇEVİRİBİLİM ANABİLİM DALI**

**ALTYAZI VE DUBLAJ ÇEVİRİSİ KAPSAMINDA SANSÜR VE
KÜLTÜR EMPERYALİZMİ**

Berrin PEKMEZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Şaban KÖKTÜRK

TEMMUZ - 2023

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ALTYAZI VE DUBLAJ ÇEVİRİSİ KAPSAMINDA SANSÜR
VE KÜLTÜR EMPERYALİZMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Berrin PEKMEZ

Enstitü Anabilim Dalı: Çeviribilim

“Bu tez 27/07/2023 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI
Prof. Dr. Şaban KÖKTÜRK	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Eyüp ZENGİN	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Fatıma GİMATDİNOVA	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet

Hayır

Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütölen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Berrin PEKMEZ

27/07/2023

ÖNSÖZ

Günümüzde uluslararası toplumlarda, üstünlük sağlama duygusu kendini her alanda; bilimsel, teknolojik ve sanatsal aktivitelerde kendini göstermektedir. Kültür emperyalizmi başlığı altında özellikle görsel sinema ve TV sanatlarında sadece bir olayın bir konunun aksettirilmesinin ötesinde; toplumların ahlaki değerleri erozyona uğratılmaktadır.

Görsel izlenmelerin başlangıcından bu güne kadar olan süreçte; yabancı ülkelerin çevirdiği filmler, bir kültür emperyalizmi şemsiyesi altında dünyada ve Türkiye’de etkili olmuştur. Bu olumsuzlukların toplumlara sirayet etmemesi amacıyla “SANSÜR” kavramı geliştirilmiş ve uygulamaya sokulmuştur.

Yabancı filmlerin Türk dilinde anlaşılması amacıyla alt yazı ve seslendirme (dublaj) çevirilerinde; kültürel propaganda, subliminal mesaj ve dezenformasyonu önlemek amacıyla sansür uygulanmıştır.

Teze konu olan araştırmada; 1919-1986 yılları arasında Türkiye’de gösterime giren yurt dışı kaynaklı sinema filmlerine uygulanan Siyasi, Dini ve Müstehcenlik Sansürleri, filmler bazında incelenmiş ve verilen hüküm (sansür) kararları belgeleriyle sunulmuştur

Tez konumun belirlenmesi ve başarıyla yürütülmesi sürecinde bana destek olan ve fikirleri ile beni yönlendiren hocam Sayın Prof. Dr. Prof. Dr. Şaban Köktürk’e teşekkür ederim.

Ayrıca tezimin hukuksal yönden değerlendirmesine katkı sağlayan Sayın Avukat Dr. İdris Özkul’a teşekkürü bir borç bilirim.

Tezimin hazırlanması sırasında beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan eşime, kızlarıma ve kardeşime sonsuz teşekkür ederim.

Berrin PEKMEZ

27/07/2023

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
GÖRSEL LİSTESİ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: ÇEVİRİ BİLİM VE ÇEVİRİ	5
1.1. Film Çeviri Yöntemleri	7
1.2. Film Çevirisi Çeşitleri	9
BÖLÜM 2: ALT YAZI VE DUBLAJ	11
2.1. Altyazının Tarihçesi	13
2.2. Altyazı Türleri	16
2.3. Altyazının Uygulandığı Alanlar	17
2.4. Altyazı Çeviri Süreci	17
2.5. Dublaj Kavramı ve Açıklaması	18
2.6. Dublajın Tanımını	18
2.7. Dublajın Tarihi	19
BÖLÜM 3: SANSÜR VE KÜLTÜR KAVRAMLARI	23
3.1. Sansür Kavramı	23
3.2. Sinemada Sansür ve Denetim	23
BÖLÜM 4: FİLM SANSÜRÜ VE BELGELERİ	25
4.1. Yerli ve Yabancı Film Çevirilerinin Değerlendirilmesi	28
4.2. Filmin adı: İstiklal Fedaileri (1939/758, Dosya No: 9322-33).....	28
4.3. Bir Türk'e Gönül Verdim	30
4.3.1. Medinet El Gagar (Mazlumun Ahı)	31
4.3.2. Kanatlı Arslan	31
4.3.3. Napolili Türk	32
4.3.4. İmamın Gazabı	33
SONUÇ	35
KAYNAKÇA	37

EK.....	42
ÖZGEÇMİŞ.....	108

KISALTMALAR

- Alm** : Almanca
Bkz : Bakınız
CD : Compact Disk
Çev. : Çevirmen
DVD : Dijital Video Diski
TDK : Türk Dil Kurumu
TRT : Türkiye Radyo ve Televizyon Üst Kurumu
TV : Televizyon
RTÜK: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
vb. : ve benzeri
VCD : Video Compact Disk
YÖK : Yüksek Öğretim Kurumu
yy : Yüzyıl

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: Kadının Harbe Gidişi filminin gazete ilanı (Cumhuriyet, 25/09/1929).....	21
Görsel 2: Cumhuriyet Gazetesi, Seher Vakti Filmi'nin Gazete İlanı (11.10.1929)	21
Görsel 3: İstiklal Fedailerı Filminin Sansür Belgeleri	42
Görsel 4: Bir Türke Gönül Verdim Filminin Sansür Belgeleri	43
Görsel 5: Medinet El Gagar Filminin Sansür Belgeleri.....	45
Görsel 6: Kanatlı Arslan Filminin Sansür Belgeleri.....	47
Görsel 7: Napolili Türk Filminin Sansür Gerekçesinin Resmi Belgeleri.....	48
Görsel 8: İmamın Gazabı Filminin Sansür ve Red Gerekçesinin Resmi Arşiv Belgeleri	49
Görsel 9: Şeyh Sait İsyanı Filmi Resmi Belgesi.....	52
Görsel 10: Türke Güven Filminin Resmi Belgesi	57
Görsel 11: Hababam Sınıfı Uyanıyor Resmi Belgesi	66
Görsel 12: Le Gan Filminin Resmi Belgesi.....	69
Görsel 13: Pazar Günü Asla Filminin Resmi Belgesi	73
Görsel 14: Sehensucht Hat Mich Verführt Filminin Resmi Belgesi	75
Görsel 15: İki Vatanlı Kadın Filminin Resmi Belgesi.....	77
Görsel 16: Üç Yeşil Köpek Filminin Resmi Belgesi.....	81
Görsel 17: Dağların Kurdu Filminin Resmi Belgesi	85
Görsel 18: Sexy Gang Filminin Resmi Belgesi.....	89
Görsel 19: Eşkiya Kanı Filminin Resmi Belgesi.....	92
Görsel 20: Güneşten Sıcak Filminin Resmi Belgesi	96
Görsel 21: Neşeli Kızlar Filminin Resmi Belgesi	102
Görsel 22: Sicilyalı Filminin Resmi Belgesi	104
Görsel 23: Sevişmenin Yüz Çeşidi Filminin Resmi Belgesi	107

ÖZET

Başlık: Altyazı ve Dublaj Çevirisi Kapsamında Sansür ve Kültür Emperyalizmi

Yazar: Berrin PEKMEZ

Danışman: Prof. Dr. Şaban KÖKTÜRK

Kabul Tarihi: 27/07/2023

Sayfa Sayısı: vi (ön kısım) + 41 (ana kısım)
+ 67 (ek)

Her milletin kendine has değerleri ve kültürel özellikleri olup, bunların korunması gerekmektedir. Kendi değerlerine kompleks (beğenmeme) oluşturan bazı aileleri filmlerle etkilemek oldukça kolaydır. Özellikle günümüzde iletişim ağının çok yaygın olması sınırları ortadan kaldırmış, insanları birbirine yakınlaştırmış bunula birlikte bazı tehditleri de beraberinde getirmiştir. Devletler kendi milli birlik ve beraberliğini, toplumun ahlaki ve ailevi yapısını yanında kamu düzenini propaganda yolu ile bozacak eylemlere karşı denetim mekanizmaları geliştirmişlerdir. Son yıllarda özellikle kültür emperyalizmini öne çıkaran TV dizileri ve filmleri de bu kapsamada uzun zamandır denetime tabi tutulmaktadır.

Alt yazı ve dublaj çevirisinde kültür emperyalizmi kapsamında sansür işlemini Çeviribilim açısından ele almış ve kültürel etkileşim kapsamında yabancı filmlerin insanların üzerine etki etme gücü ve bunların olumsuz etkilerinin sansür ile giderilme şekilleri; alt yazı ve dublaj sırasında nasıl yapıldığı incelenmiştir.

Sunulan tez çalışması, 1919 ila 1986 yılları arasında Türkiye’de gösterime sokulmak istenen yurt dışından getirilen, filmlere uygulanan sansürler (alt yazı ve dublaj) film örnekleri verilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Alt yazı ve dublaj çevirisinde, kültür emperyalizmine dayalı sansür konusunun incelendiği ve değerlendirildiği filmlere, farklı sansür çeşitleri (örn. siyasi, dini ve ahlaki) uygulandığı görülmüştür. Tezin son bölümünde ise sansüre dayanak olan belgeler arşivlerden çıkarılarak değerlendirilmiş ve film bazında denetim heyetinin verdiği kararları gösteren belgeler ekte verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür Emperyalizmi, Altyazı, Sansür

ABSTRACT

Title of Thesis: Censorship and Cultural Imperialism as Part of Subtitle and Dubbing Translation

Author of Thesis: Berin PEKMEZ

Supervisor: Prof. Dr. Şaban KÖKTÜRK

Accepted Date: 27/07/2023

Number of Pages: vi (pre text) + 41
(main body) + 67 (add)

Each nation has its own values and cultural characteristics, and these should be protected. It is quite easy to affect some families who have a complex (antipathy) toward their own values with movies. Especially today, the widespread communication network has removed borders, brought people closer to each other, and brought some threats with it. States have developed control mechanisms against actions that would disrupt their national unity and solidarity, the moral and family structure of society, as well as public safety through propaganda. In recent years, TV series and films that especially highlight cultural imperialism have also been subjected to control for a long time in this context.

The censorship proceeding in audio-visual translation within the context of cultural imperialism is discussed in terms of Translation Studies and the power of foreign films to affect people within the context of cultural interaction and the ways in which their negative effects are eliminated by censorship; how they are done during audio-visual was examined.

In the presented thesis, the censorship (audio-visual) applied to the films brought from abroad that were wanted to be screened in Turkey between 1919 and 1986 was tried to be explained by giving examples of films. In the audio-visual translation, it has been observed that different types of censorship (e.g., political, religious, and moral) are applied to the films in which the subject of censorship based on cultural imperialism is examined and evaluated.

In the last part of the thesis, the documents that are the basis of the censorship were evaluated by taking them from the archives, and the documents showing the decisions made by the supervisory council based on the film are given in the appendix.

Keywords: Cultural Imperialism, Audio-Visual, Censorship

GİRİŞ

Soğuk savaş döneminde hız kazanan kültür emperyalizmi ile toplumların birbirine üstünlük kurma çabaları artmış ve bu çalışmalar günümüzde de olanca hızıyla devam etmektedir. Artan küreselleşme eğilimi bilim ve teknolojinin gelişmesiyle özellikle sanal ortamlarda; uç özgürlük-kontrolsüzlük olgusuyla ülkelerin toplumsal yapısı hızla deforme olmaktadır. Ayrıca artan ekonomik zorluklar, toplumların lüks tüketime özendirilmesi ve yüksek yaşam kalitesi beklentisi ülkelerin birbiri ile olan etkileşimlerini hızlandırmıştır. Etkileşimler bilim ve teknoloji dışında ailevi, dini ve siyasi düşünceleri etkileme noktasına ulaşmış olup, her devlet bu duruma karşı bir pozisyon geliştirme mecburiyetinde kalmıştır.

1900'lü yıllarda özellikle sinema ve TV sektöründeki gelişmeler, ülkeler arasında sınırların kalması ve birbiri ile etkileşimleri noktasında yeni fırsatların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu etkileşimler, savunma sanayii dışında silah ve benzeri yok edici ve yıkıcı fiziksel teknolojiler kullanılmadan ülkelerin doğrudan milli ahlaki ve kültürel değerlerini yok etmeye odaklanmıştır.

Görsel iletişim kaynaklarının çoğalması sonucu, TV ve film endüstrisi toplumları etkilemek amacıyla aktif olarak kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle kendi toplumunu ve değerlerini benimsemeyen kompleks sahibi aileler kültürel emperyalizmi kapsamında dizi ve filmlerle, medya ile daha kolay etki altına alınabilmektedir.

Toplumlar, TV dizi ve sinema filmleri ile ülkelerine giriş yapan yabancı ülkelerin gizlice yapmaya çalıştığı kültür emperyalizmine karşı önlem almaya çalışmaktadır.

Dizi ve filmlerde, her ülkenin kültür ve ahlaki değerlerine aykırı görülen; söylemler, hal ve davranışların engellenmesi amacıyla sansür kavramı geliştirilmiştir. Sansür, TDK'ya göre "sinema ve tiyatro yapıtlarının, her türlü yayımın ve yayının hükümetçe önceden denetlenmesi işi, bunların oynanmasının, gösterilmesinin, yayımlanmasının izne bağlı olması veya yasaklamak ve sınırlamaktır. Toplum ve devleti korumak adına incelenen yayınlarda sakıncalı bulunan yerlerin çıkarılmasına sansürlemek denir. Sansür, bir eserin tamamen veya kısmen yasaklanması yanında sadece belirli bölümlerin dar çerçevede silinmesi şeklinde de gerçekleştirilebilmektedir.

Dizi ve filmlerde sansür uygulaması iki farklı şekilde uygulanabilmektedir. Bunlar; filmlere uygulanan “Sesli Sansür” ve “Görsel Sansür” olarak iki ana gruba ayrılmaktadır. Çeviribilimin uyguladığı alt yazı ve dublaj çalışmasında ilk dikkate alınan nokta; Orjinaliteye sadık kalmak ve filmin anlamını ve vereceği mesajları etkisizleştirerek vurguyu azalmamaktır. Alt yazı ve dublaj, yabancı filmlerin kitlelere ulaşması noktasındaki etki derecesi farklılık göstermektedir.

Sesli sansür, orijinal eserlerin; argo, küfür, aykırı ideolojik ve dinsel söylemlerin sessizce geçilmesi ya da yerine daha yumuşak kelimelerle değiştirilmesi/ikame edilmesi yanında yerelleştirme/uydurma (benzetme) ile geçiştirilmesi şeklinde uygulanmaktadır.

Görsel sansür, ise film sahnelerinin anlık ekran karartmaları veya kesilerek (demontaj) film akışından çıkarılması şeklinde uygulanmaktadır. Son yıllarda izleyicilerin yaş ortalamasını ve filmlerin konusunu kısmen açıklamaya yönelik evrensel ifade sembolleri (+18, 🗿, 🗿, 🗿) görsel uyarı işaretleri konulmaya başlanmıştır.

Kültür emperyalizmini önlemeye yönelik sansür uygulaması;

- Siyasi (milliyetçilik, ideoloji, toplumsal algı oluşturma, bilinçaltı mesaj verme)
- Dini ve Ahlaki (ateizm, eş cinsellik, aile dejenerasyonu, müstehcenlik, madde kullanımı, şiddet pompalama vb.)

Değerler açısından medya bileşenleri (radyo, tv, sinema, gazete vb.) üzerinden yapılmaktadır.

Toplumların temel değerlerinin korunmasına amacıyla, devlet kamu kuruluşları üzerinden değerlendirme mekanizmaları geliştirmiştir. Sansürlemeyi gerektiren özneye göre; diyanet işleri başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Emniyet Müdürlüğü, Genel Kurmay Başkanlığı, İç İşleri ve Kültür Bakanlığı ve Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) gibi kamu kuruluşları yanında bireysel özel uzmanlardan, Psikolog ve Pedagog’lardan görüş ve destek almaktadır. Kısıtlayıcı ve sınırlayıcı uygulamalar belirli kanun ve yönetmelikler çerçevesinde yürütülmektedir. Örneğin, topluma mal olmuş “Hababam Sınıfı” filmi, öğrencileri eğitim hayatından soğutup soğutmadığı noktasında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından görüş istenerek yayınlanmıştır. Bu bağlamda Türkiye’ye gösterimi istenen filmler daha izleyici ile buluşmadan ön sansüre tabi tutularak, film ya şartlı kabul almış ya da tamamen yasaklanmıştır.

Araştırmanın Konusu

Sunulan tez çalışmasında, Türkiye’de 1919 ila 1986 yılları arasında yerli ve yabancı sinema filmlerine uygulanan sansür tipleri ele alınarak film bazında değerlendirilmiş ve örneklemeler verilmiştir. Çalışmaya konu olan cumhuriyet öncesi ve sonrası 19 adet film, milli kütüphane, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) arşivlerinden taranarak uygulanan sansür gerekçesi belgeler üzerinden her bir film için değerlendirmeler yapılmıştır.

Araştırmanın Önemi

Günümüzde kontrolsüz bir şekilde çığ gibi büyüyen ve bir türlü kontrol edilemeyen sanal sosyal medya ortamları (facebook, Instagram, Twitter, Linkedn vb.); devletlerin siyasi ve otoritesini zayıflatmak ve gerçek dışı haberlerle hükümetleri zor durumda bırakmaktadır. Bu bağlamda toplumları sosyal medyadan organize etmek suretiyle doğru ve yalan haberlerle siyasi, dini ve toplumsal eylemlere hazırlamakta ve/veya organize etmektedir. Sosyal medya ortamlarındaki gerçek dışı haberler ve dezonformasyona karşı devletlerin ve hükümetlerin sınırlamaları günümüzün kişisel özgürlükleri noktasında en fazla tartışılan konuların başında gelmektedir.

Araştırmanın Kapsamı

Tez kapsamında Cumhuriyet öncesi ve sonrası hatta kısmen Osmanlı Dönemini kapsayan görsel sanat olan; Türk Sinemasında sansür konusu incelenmiş ve o dönemde uygulanan sansürün film türleri (ahlaki, siyasi, eğitim-öğretim ve kültürel) açısından değerlendirilmesi yapılmıştır.

Tez kapsamında Osmanlı İmparatorluğu dönemine ait, sınırlı sayıda eser incelenmiş olup cumhuriyet dönemine ve yakın döneme ait filmler (örn. Hababan Sınıfı) değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma yönetim olarak öncelikle sansür uygulanmış filmler resmi devlet arşivlerinden çıkarılmış, sansür gerekçelerine dayanak olan belgeler toplanmıştır. Bu bağlamda, ahlaki-dini, siyasi ve kültür emperyalizmi noktasında verilen sansür kararları incelenmiştir.

Sansür belge ve dökümanları incelendiğinde; devlet kurumlardan (Milli Eğitim, İç İşleri Bakanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı, Genel Kurmay Başk.) gelen katılımcı üyelerin görüşleri doğrultusunda karar alınmış olup bu kararlar;

- Gösterime girecek olan filmlerin sansür kararıyla tamamen yasaklanması,
- Filmlerin sakıncalı sahne ve sözlerinin çıkarılması sonucu kısmen yayınlanmasına izin verilmesi veya
- Filmlerin gösterimine şartlı izin verilmesi (örn. doğu illerinde gösterilmemesi kaydıyla)

gösterimine izin verilmiştir.

Burada dikkat çeken nokta ve söz konusu verilen kararların sınırlı kanunlarla (birkaç kanun maddesi ve ilgili fıkraları gereği) yapılmaya çalışıldığıdır.

Tez kapsamında yaşanan en büyük zorluk, orijinal film bantlarına ulaşamamış olunmasıdır. Kaldı bu gayet normal bir durum olup, sansür heyetini aşarak gösterime giren herhangi bir film orijinalinin bulunamamasıdır.

Araştırmanın Amacı

Bu tezde Cumhuriyetin ilk yıllarındaki filmlerde sansür uygulamasında dikkat edilen hususların ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

BÖLÜM 1: ÇEVİRİ BİLİM VE ÇEVİRİ

1930’lu yıllarda dilbilimin alt alanı olarak incelenen çeviri işlemi 1940’lı yıllardan itibaren bağımsız bir bilim alanı olarak incelenmeye başlanmıştır. Bu süreç hiç kolay olmamış Çeviri etkinliğini uygulama alanı olarak içerisinde barındıran çeviribilim bilim dalı olarak kabul görmek için büyük bir uğraş vermiştir (Eruz, 2003).

İnsanlar farklı diller kullandıkları sürece, her türlü aktarımda dil engelini aşmak zorunda olduklarından her zaman bu aktarımı sağlayacak olan bir mütercim tercümana ihtiyaç duyarlar.

Yüzyıllarca yapılan çevir etkinliği “erek dile aktarma”, “erek dilde yeniden oluşturma” ve “aktarım iletişim biçimi” gibi farklı tanımlarla adlandırılmıştır.

Çeviri işlemi farklı dil ve kültürlerle sahip insanlar için bir aktarım aracıdır. Her dönemde uygarlıklar, çeviriyi bireyler arasında iletişim kuran kültürel değerleri başka toplumlara taşıma görevine sahip iletişim aracı olarak tanımlanmıştır. (Boztaş 1992, Vardar 1981)

Başka bir söylemle çeviri, “yazılı bir eserin, bir dilden başka bir dile aktarılmasıdır. Bir dilden bir başka dile aktarılan eserdir.” (TDK, 1974, Yazın Terimleri Sözlüğü).

“Çeviri işlemi bir karar süreci, kurallara dayalı karar anları ve karar türleri toplamıdır” (Bulut, 2002). Çeviribilim, içerisinde çeviri sorunlarını ele alan, çeviri kuralları çerçevesinde olayları değerlendiren, sorunlara çözüm bulmaya çalışan, dilbilimin yanı sıra göstergebilim, edim bilim, yorum bilim, vb. dalların katkılarından da yararlanan disiplinler arası oluşum içinde bulunan bir bilim dalıdır (Vardar, 2002).

Çeviri işlemi, sadece dil bilimsel bir işlem değildir, metinlerin yabancı bir dilden hedef bir dile aktarılması değildir. Her dil belli bir kültürün göstergeler dizgesiyle, belli uzlaşımlar, töreler, davranışlar, değer ölçüleriyle kısacası insan yaşamının her alanı ile iç içedir. Her yazın metninin arka planında da bütün bu unsurlar bulunmaktadır. Çevirmenin yaptığı çeviri aracılığı ile başka dillerin tanımladığı başka dünyaların bize aktarılmasıdır. Çevirisi yapılan eserler, farklı milletlerin bilim sanat düşünce alanındaki, görüşlerini paylaşabilme aracıdır. Çeviri, tek tek farklı diller arasındaki ortak dil, dillerin aktarım aracıdır (Göktürk, 2004).

James S. Holms ve Gideon Toury'nin çalışmaları çevirinin Çeviribilim olarak gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Günümüzde çeviribilim üç temel alan üzerinde yapılandırılmıştır. Bunlardan birincisi kuramsal alan ikincisi bu alan için veri tabanı oluşturan betimleyici çalışmaların yer aldığı alandır, üçüncüsü ise tüm çeviri sürecini kapsayan çeviri uygulamalarının yer aldığı alandır (Eruz, 2003).

Çevirmenlik iş dalı olarak uluslararası ilişkilerin her evresinde iki ayrı dil ve kültür arasında yazılı-sözlü iletişimi sağlayan, uygulama alanlarına göre kendi içinde branşlaşma ve profesyonellik isteyen başlı başına bir meslek dalıdır.

Bir dile yazılı olarak metin çevirisi yapan kişiye “mütercim”, bir konuşmanın ya da metnin sözlü çevirisini yapan kişiye ise “tercüman” denir. Bu iki terim çoğu zaman karıştırılıp birbiri yerine kullanılabilir. Çevirmenin görevi; çeviri yapacağı dilde yazılı edebi eserleri, metinleri, bilimsel makaleleri, gazete ve dergileri, siyasi, hukuki, ekonomik, teknik ve diğer türdeki bütün eserleri dikkatle okuyup, anlam bütünlüğünü bozmadan, diğer bir dile çevirmektir. Çeviri metnin üstlendiği görevi yerine getirebilmesinde kültüründe önemli bir rolü vardır. Vermeer çeviri ile de kültürün öne çıktığını savunur ve “çeviri kültürel aktarımın önemli türüdür” der ve dili kültürün kurallı bir iletişim ve düşünce aracı olarak tanımlar ve kültürün de bir toplumun geçerli olan sosyal kural ve ifadeleri olduğunu ifade etmektedir (Vermeer, 1984).

Çeviri eyleminin gerçekleşmesi ve aktarımındaki en önemli araç dildir. Tarih sürecine baktığımızda sürekli sadık ya da serbest çevirilerin tartışmalarının yapıldığı görülmektedir. Bu kavramlar zaman zaman sözcük sözcüğüne: verbum averbo, sensum de sensu anlamı aktaran çeviri, imitatio kaynağa öykünen çeviri, aemulatio kaynaktan daha üstün çeviri yaklaşım şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Eruz, 2003).

Her dönemde farklı çeviri yaklaşımları bulunmaktadır. M.Ö. 2.yy'dan başlayıp 20 yy ilk yarısına kadar olan süreçte kaynak odaklı çeviri yaklaşımı, kaynak metne sadık kalma ilkesini benimsendiği süreçtir. Kaynak dil, kaynak kültüre bağlı kalınarak yapılan çevirilerdir.

1970'li yıllardan sonra hedef odaklı çeviri yaklaşımları yer almıştır (Eruz 2003). Bu yaklaşım çeviribilimciler tarafından da benimsenmiştir. Hedef odaklı yaklaşım türünde çeviriyi biçimlendiren kuralların hedef kültür tarafından belirlendiği görülmektedir. Bu yaklaşıma göre, çevirilerin, hedef yazın ve kültürde belli işlevlere sahip olmaları gerekir

ve çeviri, ancak hedef kültür ortamında görevini yerine getirirse başarılı olur. Bu yaklaşımla yapılan serbest çevirinin amacı, eser ile okuyucu arasındaki dil engelini ortadan kaldırarak çevirisi yapılan metnin anlamını açık bir şekilde hedef dil okuyucusuna ileterek anlaşılabilirliği sağlamaktır (Aktaş, 1996).

1.1. Film Çeviri Yöntemleri

Film çeviri işlemi, bir metin ve diyalog metinden oluşur ve ilgili personelin, bir çevirmene görev verip, çevirmenin metni erek izleyici kitlesi ve kültürüne aktarılmasına kadar işleyen süreçtir.

Ülkemizde yabancı sinema filmleri, seyirciye genellikle Türkçe alt yazıyla veya dublajı yapılarak sunulmaktadır. Ancak sinemada altyazıyla gösterilen aynı yabancı filmi izleyici, bir süre sonra televizyonda, genellikle Türkçe dublajı yapılmış olarak izlemektedir. Filmler, gerçekliği inandırıcı bir şekilde aktardığından dolayı son derece etkilidir. Seyircisini okuryazar olmasına da gerek yoktur. Sinema başka bir sanat dalında olmadığı kadar kitleler üzerinde etkilidir (Kıraç, 2011).

Devletlerin, bu durumun farkına varmasıyla ve sinemayı yönlendirme aracı olarak kullanmaya başlamışlar ve filmleri ya doğrudan ya da öykülü filmler yoluyla propaganda aracı olarak kullanmışlardır. Siyasi, ekonomik, ideolojik, askeri, kültürel mesajların kitlelere ulaşması ve kitlelerin belirli bir amaca görüşe yönlendirmek noktasında filmler hem kolay hem de etkili bir araçtır (Kıraç, 2000).

Çeviri yöntemlerinde kaynak dil ile hedef odaklı bir yaklaşım sergileyerek birçok çeviri kuramı oluşmuştur. Bunlardan bir tanesinde, Reiß ve Bühler dilin üç işlemini göz önüne alarak; metin türlerine göre bu yöntemleri kullanarak, çevirinin işlevsel eşdeğerliliğini (birbiri ile olan uyumunu) arttırmaya çalışmışlardır. Reiß, kaynak metin işlemini hedef metine yansıtmaya çalışırken metinleri tasnif etmiş ve dört farklı metin türü tanımlamıştır. Bunlar;

- **Bilinçlendirici metinler** öğretici yazı, makale, haber alıcısıyı bilgilendirme: anlam amaçlı metinlerdir. Bu tür bilgilendirici metinlerde, içeriğin korunması gereklidir.
- **Anlatıcı metinler:** Film izleyicisi üzerinde etki oluşturmayı hedefleyen; şiir, öykü, oyun, roman gibi konuşmacı odaklı metinlerdir. Bu tür metinlerin çevirisinde sanatsal özün muhafaza edilmesi gereklidir, bunun bir yolu da “özdeşleme” ile çeviri yapılmasıdır.

- **İşlemsel metinler;** eylem odaklı olan işlemsel metinlerde izleyiciler üzerinde bir takım davranışları tetiklemek amacıyla ikna edici düzenlemeler uyarlayıcı çeviri yöntemini gerektirir (örn. propaganda, reklam metinleri).
- **İşitsel-araçsal metinler;** özellikle radyo konuşmaları, şarkı ve reklam film metinlerinin çeviri bilimindeki uygulaması, bilimsel konuşmalar için öz, etkili, ve anlaşılır olmalıdır. Reklam metinleri içinse çarpıcı ve mesajı net bir şekilde vermeli ve görüntüye uygun olmalıdır.

İşitsel-araçsal metin türleri “çoklu ortam”, “çoklu-araçsal metinler” (alm. multimediale texte) olarak Reiss tarafından tanımlanmıştır. Bu yaklaşımın sonucunda görsel-ışitsel metinler kavramı ortaya çıkmıştır (Durukan, 2013).

Newmark ise (1988), çeviri biliminde kaynak dil ile izleyicinin ana dilini göz önüne alarak sekiz farklı çeviri yöntemi ortaya koymuştur. Genel olarak bu yaklaşımlarda;

- Kelimesi kelimesine çeviri yapılırken hedef dilin gramer kuralları göz önüne alınmaz ancak kaynak dilin sözcük sıra dizilişi korunur,
- Tam çeviri de kaynak dili ile hedef seyirci dili benzerlerine dönüştürülür, sözcüklerin sözlük anlamı korunarak tek tek çeviri yapılır,
- Sadık çeviri, film orijinal dilinin anlamı çeviri yapılan izleyici dilin gramer yapısına göre yeniden üretilmeye çalışılır. Orijinal dile sadık kalınarak kültürel sözcükler korunur ve kaynak dilin amacına ve metnine sadık kalınır,
- Anlamsal çeviri tekniğinde film orijinal dilinin estetiksel bir şekilde izleyici diline aktarılması ön plandadır. Filmin izleyici tarafından anlaşılabilmesi amacıyla çeviri orijinal metin ile hedef dile uydurularak aktarılır.
- Uyarlama, kaynak dilin kültürel özelliği korunarak, konu, karakterler ve mekanlar aslına uygun tutularak metin yeniden kaleme alınır.
- Serbest çeviri, filmin orijinaline sadık kalmadan yapılan çeviridir. Çeviri metni orijinal dil metninden daha uzun olabilir.
- Deyimsel çeviri, filmin orijinali korunarak verilmesi gereken mesajları vermeye odaklı olmasına rağmen çeviri aktarımlarda bir takım kaymalar veya bozulmalar gözlemlenebilir.

- İletişimsel çeviride, izleyicinin filmi kolay anlaması/kavraması amacıyla yapılan çeviridir.

Newmark, filmin içerdiği öğeleri; sözel ve sözel olmayan görsel ve işitsel olarak sınıflandırılmaktadır.

Yabancı filmlerinin seyirciye sunulmasında altyazı ve dublajlama teknikleri kullanılmaktadır. Yabancı TV filmlerin Türkçe'ye çevirisinde, filmin türüne bağlı olarak farklı seslendirmeler kullanılmaktadır. Örn. belgesellerde “**üstten konuşma**”, okul öncesi öğretici programların seslendirilmesinde ise “**uyarlama**” yöntemi tercih edilmektedir (örn. Susam Sokağı programı).

Pruys (1997), yabancı filmlerin hedef dile aktarımlarında beş yöntemden bahsetmektedir:

- Dudak eşlemeli yöntem (Lippensynchrone Fassungen)
- Altyazılı yöntem (Untertitelfassungen)
- Üstten konuşma yöntemi (Voice-over Fassungen)
- Yorum (Kommentar)
- Kooperasyon yöntemi/Kombine yöntem (Kooperationsfassungen)

1.2. Film Çevirisi Çeşitleri

Sessiz film döneminden sesli filme 1930'lu yıllarda geçilmesi ile iletişim dillerinde sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunu çözmek için önce Avrupa'da büyük stüdyolarda farklı dillerde film çekildi sonrasında çok pahalıya mal olması nedeniyle bu işten vaz geçilmiştir (Aksoy, 2006).

Alternatif olarak alt yazı ve dublaj yöntemi kullanılmaya başlanmıştır. Film çevirisi çeşitleri olarak şunlardan bahsedebiliriz.

- 1) **Seslendirme:** Orijinal diyalog aktarılacak dilde yeniden yapılandırılır. Görüntü aynı kalır, hedef dilde yeniden oluşturulan metin mevcut görüntüye uyarlanır.
- 2) **Üzerine okuma:** Genellikle belgesel ve haber izleyiciye aktarılmasında her iki ses üst üste ekranda duyulur. Ancak seslendirmede orijinal sesi normal düzeyde işitmeye başladıktan 10 saniye sonra ses seviyesi düşürülür ve çevirisi yapılan metin orijinal ses seviyesinden biraz daha yüksek bir ses seviyesinde devreye girer,

orijinal metindeki konuşmalar daha alttan bir ses seviyesinde duyulurken, çevrilen konuşma daha yüksek sesle izleyiciye verilir. Bu yöntem daha çok haber yayınlarda, belgesellerde ve magazin haberlerinde kullanılır. Orijinal ses derinden gelmesine rağmen üstten okumada istenmeyen kısımları çıkarmak daha kolaydır.

- 3) **Anlatım:** Bu yöntemde, çeviri metni önceden hazırlanmıştır. Çevrilen metin bir okuyucu tarafından okunur. Anlatıcının seslendirdiği için sadece izleyici sesi duyar. Burada kurallara uymayan kısımlarda sansür uygulamak nispeten daha kolaydır.
- 4) **Yorum:** Bu yöntemde orijinal ses görüntüden çıkarılır, yorum görüntü ile uyumludur. Charlie Chaplin'in beş bölümü piyano sesi ile bir anlatıcı eşliğinde gösterilmiştir. Çoğunlukla çocuk programlarında (Susam Sokağı, Bert und Ernie) ve belgesel filmlerde anlatım ve yorum bazen reklam ve ekonomi filmlerinde bu yöntem kullanılır.
- 5) **Dublaj:** Film çeviri yöntemleri içerisinde en yaygın kullanılan aktarım şeklidir. Bu yöntemde kaynak dil göstergelerinin yerine hedef dil göstergeleri kullanılır. Orijinal görüntüde bir değişiklik olmaz. Hedef dile yapılan aktarım seslendirme sanatçıları tarafından seslendirilir. Dublaj aşamasında sansürleme işlemleri çeşitlilik arz eder. Bölümün kesilip çıkarılması, uyarlama mozaikleme veya gölgeleme işlemi yapılır.
- 6) **Altyazı:** Film metin çevirisinin ekranda filmin altında kısa ve öz olarak verilmesidir. Oynatılan film karesi ile alt yazının belli bir süre aynı anda ekranda kalması gerekmektedir.

BÖLÜM 2: ALT YAZI VE DUBLAJ

Alt yazı çevirisi görsel işitsel dilsel metinsel özellik içermekte olup bu üç özellik birlikte değerlendirilir. Kaynak metindeki konuşmalar alt yazı çevirisinin odağı olsa da, filmdeki ses, görüntü, film müziği ile bir bütün oluşturur.

Altyazı film karesinin altına sonradan eklenen yazılardır. Yabancı dildeki sözlü anlatımın yazı diline dökülerek film karesinin altında hedef dilde aktarımıdır.

“Altyazı, yabancı dilde çekilmiş filmlerin, diğer dillerdeki izleyicilerin filmi seyrederken filmin altındaki yazıyı okuyarak filmde geçen konuşmaları ve filmin konusunu anlamasını sağlayan bir tekniktir. Alt yazı çözümlenmeleri, mevcut görsel programların orijinal seslerini değiştirmeden, hedef dilde okunabilir hale getirmektir.

Altyazının kendi başına bir takım kural, kaide, teknik ve ilkeleri olan film çeviri yöntemidir. Altyazı görsel, işitsel çevrinin en eski şekli olarak kabul edilmektedir. Genel olarak sinema, film VCD veya DVD’lerde alt yazı ile çeviri yöntemi kullanılır.

Sessiz film çekimlerinde, yabancı izleyicilerin filmleri anlaması amacıyla ara yazılar kullanılmıştır. 1929 yılı sonrası ara yazıların yerini alt yazılar ve dublaj tercih edilmeye başlamıştır (Baker, 1998).

Uygulamanın ilk yıllarında ayrı bir film şeridinde yer alan alt yazılar, adına Sciopticon denilen bir tür projeksiyon cihazı ile oynayan filmin üzerine yansıtılmıştır, bu uygulamada alt yazılar canlı olarak yansıtılmıştır. Alt yazı ve film ile örtüşmesini sağlamak zor olduğu için yöntem yaygınlaşmamıştır.

Film çevirisinde çevirmen altyazının ekranda görüneceği anı sahne ve zaman uyumuna dikkat etmelidir. Özellikle orijinal metindeki diyalogların, zaman sorunundan dolayı, içeriğinin aktarılmasına ve bu içeriğin de izleyici tarafından belli, sınırlı bir sürede okunup, görüntüyle birlikte anlaşılmasına imkân verecek şekilde düzenlenmesine çok dikkat edilmelidir.

İzleyicinin farklı bir dilde izlemiş olduğu filmlerdeki tüm konuşmalar alt yazıya dönüştürülür, bu şekilde yabancı dilde yapılan tüm konuşmalar izleyicinin diline aktarılmış olmaktadır. Gözün görme ile kulağın duyma refleksleri eşit hızlar olmadığından, her iki eylem aynı hızda gerçekleşmez. Bu nedenle altyazıda verilen metinler, konuşmalara göre daha az olmak zorunda kalabilir, bu durumu alt yazı metninde sadeleştirme veya çıkarmalar suretiyle telafi edilmektedir. Konuşmaların özeti alt yazıda verilir ve konuşmalar kısa, öz ve net olarak aktarılır.

İzleyici, görselliğin anlamını altyazıyı okumak suretiyle anlar. Görüntüde şahıs diyalogları/konuşmaları ile altyazının anlam bakımında birbiriyle örtüşmelidir. İzleyiciler görmüş olduğu görsel görüntüyle okumuş olduğu alt yazıyı birleştirerek filmin konusunu anlamış olur.

Filmlerde altyazı uygulaması, erek dil ile izleyicinin anladığı dil çevirisi arasında kululanılırken bazı durumlarda bu işitme engelliler içinde kullanılmaktadır. Altyazılar, filmdeki zaman dilimine ve ekrana sığdırılmaması nedeniyle bazı dil kısıtlarına tabi olmaktadır. Bu nedenle film alt yazıları kısa, anlaşılabilir nitelikte ve net ifadelerle sahip olmalıdır. Her alt yazı satırında anlatılmak istenen konu, verilmek istenen mesaj çok net olmalıdır. Gereksiz uzunlukta ve fazla zamana ihtiyaç gösteren film diyaloglarında alt yazılar atlanabilir, sadeleştirilebilir. Gerçekleştirilen bu eylem, filmin anlam bütünlüğünü ve anlaşılabilirliğini azaltmamalıdır (Cedeño, 2007).

Çevirmenler, orijinal filmin kültürü ile izleyicinin kültürü arasında filmin anlaşılmasını engellemeyecek ilaveler ya da eksiltmeler yapabilmektedir. Bu şekilde filmin anlaşılabilirliği artırılır ve verilen mesajlar daha güçlü verilebilir.

Dublaj yöntemleri ilk sesli film ile 1929'dan itibaren ülkeler arası sinema filmlerin dolaşıma girerek seyirciyle buluşmasıyla önem kazanmıştır (Barker, 1998).

Altyazı Hurt ve Widlerin tanımıyla “film konuşmalarının sadeleştirilmiş bir şekilde izleyicinin ekranına veya beyazperdesine aktarılma olayı” olarak tanımlamıştır (Cedeño, 2007). Başka bir tanımda ise işitsel bir olayın görsel bir olaya çevirilmesi Bräutigam (2001), duymanın görselliğe aktırılmışlığı altyazı olarak verilmiştir (Chiaro, 2009). Gottlieb (2001), izleyicinin eş zamanlı olarak görsel olarak algıladıklarının alt yazı olarak sunulması olarak tanımlamıştır.

Corrigan (2008) altyazıyı, diller arası çeviri kapsamında “genellikle film çerçevesinin altına yerleştirilen ve görüntüye ilişkin açıklama içeren ya da diyalogu bir dilden diğerine çeviren basılı yazılar” şeklinde değerlendirmektedir.

Altyazıda seyirci filmi kaynak sesleri ile izleyebilir. Filmin orijinalliği bozulmamış olur. Az masraflı olduğu ve filmin orijinalliğinin bozulmamış olmasından dolayı birçok ülke tarafından tercih edilen bir çeviri yöntemidir.

Altyazıda olumsuz durum ise, altyazının okunması sırasında izleyicinin dikkatinin görüntüden dağılmasıdır. İzlerken okumak zor bir eylemdir. Bir diğer dezavantaj ise seyirciler arasında okuma yazma bilmeyen izleyiciler olabilir, iyi görmeyenler olabilir ya da yavaş okuyanlar olabilir. Bir seyircinin ortalama saniyede 2-3 kelime okuduğu tesbit edilmiştir (Karamitroglou, 1998).

Altyazının, teknik anlamda da taşınması gereken özellikleri vardır. Özellikle, yazı, görüntü uyumu olmalıdır. Filmlerde diyaloglar ile dil çevirisi alt yazı aynı anda verilmelidir. Bu durumda alt yazının ekranda gözükmeye süresi ile altyazı çevirisi süre, yazının fontu ve büyüklüğü noktasında okunabilir olmalı ve ekranda yeterli sayıda satır bulunmalıdır. Bu uygulamanın dezavantajı tüm konuşmaların yeterli düzeyde alt yazıya aktarılamaması olup bu durum anlam bozulması ve kaybına yol açabilmektedir. Altyazı metninin filmin anlaşılabilirliğinin artırılması için mümkün olduğu kadar ekranda uzun süre kalması önemlidir (Hurt, 1999).

Altyazılar, yabancı dilin çevirisi aynı zamanda aynı dilin metninin yazıya dökülmesi şeklinde de yapılmaktadır. Altyazılar kaynak dili bilmeyen insanlar için ve de işitme engelliler için faydalı olmaktadır. Altyazılar ya sonradan eklenmiştir ya da görüntüye gömülü şekilde servis edilmektedir. İzleyicinin isteği üzerine de altyazılar kaldırılabilir, bu işlemler genellikle seslendirme değişikliğine imkân tanıyan uydu alıcılarında mevcuttur.

2.1. Altyazının Tarihçesi

Sessiz filmlerin gösterimiyle giren alt yazı uygulamaları, görsel algılanan diyalogların, kısmen konuşmaların metinsel ifadesi olmuştur. Filmlerin seslendirilmesi daha sonraki dönemlerde başlamıştır.

Günümüzde alt yazılar sessiz sinema dönemindeki ara yazılara dayandırılmaktadır. 1909'da icat edilen tekniklere yeni bir soluk getirme çalışmaları başlamıştır. Yazılı metinler doğrudan ekrana yansıtılıyordu. Sonrasında bu yöntem otomatikleştirilmiştir. Boş ve başlıklı çerçeveler arasına yerleştiriliyordu ve doğru yerde olup olmadığını anlamak içinde ileri sarılıyordu. Zorluk ise orjinal film negatifleri uygun olmadığı için kopyalanan filmlerde fakat ses ve odaklanma kaybı bulunuyordu.

Sesiz sinema döneminde, bir kaç sahne sonra, tam ekran bir "ara metin" oluyordu. Filmdeki bir mekân ve zaman değişikliği hakkında izleyiciye bilgi veriyordu. O dönemde Charli Chaplin Şarlo filmlerinde ve Lorel Hardy çok görülmeye başlandı.

Bu ara yazılar büyük levhalara yazılarak filme ekleniyordu. İlk sesiz filmlerle başlayan ara yazılar ilk olarak S. Porter'in "Uncle Tom's" Cabin Tom amcanın kulübesi filminde görülmüştür. Bu teknik karikatürist ve yapımcı J. Stuart Blackton tarafından icat edilmiş bir yöntemdir. 1909'da bu işlem altyazı adını almıştır.

Sessiz filmlerde kullanılan bu işlemlerde yanlış düzeltmek kolaydı. Fransızlardaki Bonimenter ve Japonların Benshi gibi yanlış olan tercüme kaldırılır, tercümesi yeniden yapılır, yeniden yerleştirilirdi. Ya da konuşmacı simultane olarak altyazılara yorum yapmaktaydı.

Ülkemizde sinema tarihimiz, Bertrand adlı bir Fransız'ın II. Abdülhamit zamanında 1886 yılında sarayda yaptığı gösteriler ile başlamıştır.

Türkiye'de, 1913 tarihinden itibaren sinema salonlarında "Türkçe ara yazı" sorunu siyasi konjonktürden kaynaklandı. Oryanta sinemasında, seyirciyi hem eğlendirmek hem talim ve terbiye etmek amacı güdüüyordu. Sinemayı eğitici ikinci bir okul olarak görüyorlardı.

Türkçede, protesto yazıları, Osmanlı'daki sinema faaliyetleri başlangıcından itibaren siyasi duruma bağlı seyir izlemiştir. Döneme damgasını vuran siyasi olaylar sinema faaliyetlerinin belirleyicisi olmuştur. Sinema ilk başlarda kaydettiği gerçekleri yansıtıyordu. Bu özelliği ile bile kitleler üzerinde oldukça etkileyici idi. Bu özelliği sinemanın erken dönemde propaganda aracı olarak kullanılmasına yol açmıştır. İnsanlar kendi dillerinde film çekerek ya da altyazı ve dublajla istenilen kitleye ulaşmakta zorlanmıyorlardı.

1931 yılında filmlerde kullanılan ve bu tarihe kadar sorun olmayan yabancı dildeki ara yazılar Türklüğe hakaret şeklinde algılanmaya başlandı. Bu dönemde ithal edilen sessiz filmlerde yabancı dilde idi. Bu durum yabancı dil bilmeyen izleyiciler için ciddi bir sorundu, yazılanı anlamak istiyorlardı. Yazılı basın bu soruna vurgu yapıyor ve bu ara yazıların Türkçeye çevrilmesi konusunda baskı yapıyor, bunun zorunluluk olduğunu bildiriyorlardı. Bizde filmlerde çeviri faaliyetleri Darülfünun öğrencisi bir gencin protesto gösterisi ve artan baskılar sonucunda başladı. Bu olaydan sonra NEVSAL-I MİLLİYE’de yer alan bir ilan şöyle idi: “Burada göreceğiniz manzara ve piyesler hakkında bilgi ve ayrıntıları Türkçe göreceksiniz”, (Nevsal Milli 1914).

İzmir’de filmlerin Türkçeleştirilmesi konusundaki protestolar öyle büyüdü ki Filmlerin çoğunun Fransızca olması sebebiyle Fransız konsolosluğu da olaya müdahale etti.

1927 yılında ilk altyazılı film Amerika’da yayınlandı ve 1929 yılında ise Paris’te Fransızca altyazılı olarak gösterime girdi.

1927 yılında sesli film icadı ile izleyiciler oyuncuların seslerini duyabilmeye başladı. Böylelikle saahneler arasına yerleştirilen metin problemi ortadan kalkmış oldu. Fakat yapımcılar bu yöntemi karmaşık ve pahalı buldular. Buradan yola çıkarak daha önce kullanılan metinler gibi onları da sahnenin içine yerleştirmeye kara verdiler. Böylelikle alt yazı uygulaması ortaya çıkmış oldu.

1929 senesinde Amerika’da ilk senkronizasyon stüdyosu kurulmuştur. 1930’da Norveçli mucit Leif Erikson film de emisyon tabakasını namlendirerek yumuşatmış ve film bandının üzerine metinleri direk damgalama ile yerleştirme yöntemini bulup patentini almıştır. Bu metinler her bir altyazı için kâğıt üzerine basılmış ve fotoğraflanmış çok küçük tipo baskılardan meydana gelmektedir.

1932 senesinde de Budapeşte’de Hruska ve Oslo’dan Oskar Eertnes film kopyalarının üzerine direkt olarak metinlerin basılması tekniğini eş zamanlı geliştirerek patentini almışlardır.

Oslo’daki Norveç-İsveç film Laboratuvarları, Stockholm deki ideal film ve Kagansky kardeşlerin Paris’teki Titra Film Lab. bir çok patent almıştır. Bu çalışmaların sonucunda Avrupa’da altyazı çalışmaları çok önem kazanmıştır.

2.2. Altyazı Türleri

Altyazı türleri, dil içi ve diller arası olmak üzere ikiye ayrılır. Dil içi aktarımda altyazıda çeviriye ihtiyaç yoktur. Diller arası aktarımında ise kaynak metinden erek metne aktarım söz konusudur. Yine diller arası aktarımda sesli diyaloglar yazılı olarak erek kitleye aktarımı söz konusudur. Alt yazı, üstten konuşma, yorum ve kooperasyon yöntemleri uygulanır.

Alt yazı işlemi sırasında çevirmenin çeviri alanı kısıtlanmaktadır, zira çevirmen kısa basit cümleler kurarak aktarım yapmaya zorlanmaktadır. Görsel işitsel içeriğin tam aktarımı ile izleyiciler okuyup izleme eylemini gerçekleştirebilirler.

Çeviribilim açısından altyazı çevirisinin başarılı ve yeterli düzeyde anlaşılabilir olması için, (Mencütekin, 2009);

- Takip güçlüğünün azaltılabilmesi için; seyirciye yeterli okuma zamanının verilmesi,
- Konuşmaların bire bir eşleştirilmesine gayret edilmeli,
- Diyalogları kısıtsız, aynı anlam ve karmaşıklıkta vermek,
- Tüm konuşmaları verecek şekilde altyazıları düzenlemek,
- Altyazı metinlerini uygun bir şekilde zamanın da uygun boşluklarla yerleştirmektir.
- Konuşmaları, izleyicinin anlamasına yönelik alt yazı metinler düzenlemelidir,
- Filmlerin izleyici kategorisine göre alt yazının ayarlanması (örn. Çocuklar için), önem arz etmektedir.

Gottlieb alt yazı işleminde metin kısaltmasına özgü 10 yöntem önermektedir. Bunlar; Genişletme tekniği, başka sözcükle Anlatma/Açıklama Tekniği, Aktarma, Benzetme-Taklit Etme, Kopya Etme, Yer Değiştirme, Kısaltma/Özet, Büyük kısmını Yok Etme, Kaldırma ve Teslim Alma tekniğidir.

Alt yazıda ana yöntem karakter sınırlamasından dolayı metni kısaltma işlemidir. Bu nedenle daha çok silme (tekrarlanan kelimelerin silinmesi), konuşmanın özeti (sadece verilmesi isteneni aktarmak), kısaltma (zamir kullanmak) ve başka sözcükle açıklama yöntemleri kullanılır.

2.3. Altyazının Uygulandığı Alanlar

Televizyon, video ve DVD’lerde altyazı hala kullanılmaktadır.

a) Televizyon için ilk oluşturulan altyazı: 14 Ağustos 1983’ de BBC de gösterilen, Alman yapımcı Arthur Robinson a ait olan “**Praglı öğrenci**” filmidir (Ivarsson/ Carroll, 1998).

b) Sinema filmleri için altyazı: Burada da uygulama televizyon, DVD yöntemi ile aynıdır. Sinema filmleri için ilk altyazı 1903’de Edwin S.Porter in “Uncle Tom Amcanın Kulübesi” filminde görülmüştür.

c) İşitme engelliler için altyazı: İşitme engelliler için altyazı normal altyazı ile aynıdır. Fakat bir takım ilaveler yapılmaktadır. Üçüncü bir ses seyirciye anlatılmaktadır.

2.4. Altyazı Çeviri Süreci

Altyazı süreci, film DVD, CD sinin ve de diyalog klasörünün basılmış metin hali ya da Word dosyası şeklinde çevirmene verilmesi ile başlar.

Film kopyası; saat: dakika: saniye: (örn. 05:10:22:17) şeklinde zaman kodları içerir. Buna **spotlama** denir. Spotlama konuşmanın başlangıç ve bitiş sürelerini belirleme işlemidir. orjinal diyalolarda spotlama işlemi ile parçalara ayrılır ve alt yazı için hazır hale getirilir. **Frame** ise her bir film karesi anlamındadır. Bu zaman kodları yardımı ile filmin ne zaman görünüp kaybolacağı zaman dilimi belirlenir (Köprülü, 2013).

Çoğunlukla çevirmene, filmin kopyası ile varsa diyalog listesi ve filmde geçen ve kullanılmaması gereken kelimelerin listesi birlikte verilir. Dialog listesi yok ise çevirmen bunu kendisi filmi izleyerek oluşturur. Açıklanması gereken yerlerin açıklamasını yaparak listeyi oluşturur. Filmin arka planında fonda kaydetmesi gereken ayrıntıların notlarını saat/dak./saniye olarak kaydeder. Bu efektler aksiyon ya da kriminal filmlerde seyirciye ip uçu verir. Altyazıda teknik nedenlerden dolayı konuşma kısaltılır; altyazı uzunluğunun fazla olması ya da ekranda kalma süresi nedeniyledir. Buradaki ana kriter okuma düzeninin bütün film boyunca sabit kalmasıdır (Pisek, 1994).

Çeviribilim açısından baktığımızda, altyazı işlemi sırasında sansür uygulamak dublaja göre daha kolay olmaktadır. İfadeler daha kolay kontrol altına alınabilir. Amaç devletin öngördüğü şekilde toplumu ve kamu düzenini korumak ve kontrole uygun hale getirmektir. Son zamanların en etkili iletişim aracı olan filmler, diziler, medya iletişim

araçları ile hızla yayılmakta vermek istediği mesajlar halka çabuk ulaşmaktadır. Bu nedenle toplumu etkileyen uygulamaları bastırma amacı güder. Aynı zamanda düşünceyi ve algıyı oluşturma kontrol altına tutmayı hedefler. Televizyonun günlük hayata girmesi ve insanların vakit geçirme, eğlenme aracı olması sebebiyle yayın alanı 7'den 70'e kadar birçok insana hitap eden, eğlendiren hatta saatlerini TV göre ayarlayan bir gurubun ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bu durumda hükümet denetim mekanizmasını devreye sokmuştur ve oluşturulan komisyonlar ile sansür uygulamıştır. Buradaki ana düşünce; toplumunu zararlı gördüğü her şeyden korumak ve devlet kontrolünü sağlamaktadır. Sansür toplumu etkileyen durumlarda, eylemlerde, ifade özgürlüğünü suistimal eden insan ifadelerini kontrol altına alma amacı gütmektedir. Ayrıca sansür filmlerden toplu iletişimden çıkan algıyı da kontrol etme amacı taşımaktadır.

2.5. Dublaj Kavramı ve Açıklaması

Yabancı bir dildeki filmin, izleyici diline aktarılması olan “Dublaj” en çok tercih edilen çeviri yöntemidir. Dublaj ile çeviri yöntemi, 1930 yıllardan beri birçok ülkede yabancı filmlere yapılmakta fakat içerdiği teknik kısıtlılık ve uyarlamaya kadar giden değişiklikler ekonomik olmaması sebebiyle pek ilgi görmemiş ve firmalar tarafından tercih edilmemiştir. Günümüzde dublaj film, dizi, oyun ve reklam gibi sektörde çok kullanılır. Kaynak dilin sözlü göstergelerin yerine erek dilin sözlü göstergelerin kullanılmasıdır. Dublaj yönteminde, kaynak dildeki konuşmalar hedef dile sözlü çeviri yolu ile aktarılmaktadır. Bu durumda orjinal filmin diyalogları/konuşmaları, izleyici diline çevirilirken izleyici tarafından duyulmaz.

2.6. Dublajın Tanımını

Dublaj kaynak dildeki sözlerin hedef dile eş zamanlı olarak aktarılması işlemidir. Burada önemli olan, konuşmaların hedef dilde ve kaynak dilde aynı süre içerisinde gerçekleşmesidir. Fondaki seslerin de dublaj ile eş zamanlı aktarılması filmin anlaşılabilirliği açısından çok önemlidir. Film çevirisinde pahalı olmasına rağmen en fazla tercih edilen yöntem dublajdır. Orijinal görüntü herhangi bir değişikliğe uğramadan ekranda kalır. Dublaj işlemi bir filmi, bir izleyici kitlesi için anlaşılabilir kılar.

Dublaj, yabancı bir filmin altyazı yerine izleyicinin ana dilinde anlamasını sağlayan metinsel yer değiştirmelerdir (Onaran, 1978). Dublaj ifadesi, yabancı dildeki bir filmin başka bir dile çevrilmesinden ziyade aynı zamanda “**sonradan seslendirme**” anlamına da gelmektedir. Dublajın başarısı görüntü ile ses uyumunun birebir eşleşmesi ile mümkün olur.

En yalın tanımıyla dublaj, başka bir dildeki filmlerin izleyicisinin ana diline çevirilmesi yani seslendirilmesidir (TDK). Yabancı dil çevirisi dışında, dil içi dublaj çevirisinde mümkündür.

Seslendirme, bir görüntüye bir ses verilmesi eylemi olup, eylem seslendirme sanatçısı adı verilen kişilerce yapılmaktadır (Kaçan 2010). TDK tarafından eşleme olarak tanımlanan “senkronizasyon”, görüntü ile seslendirmenin eş zamanlı yapılması anlamına gelmektedir.

Film seslendirmelerinde, orijinal görüntülere yönelik herhangi bir eylem yapılamazken, filmin diyalog metninin erek dile seslendirilmesinde değişiklikler yapılabilmektedir. (Erdoğan, 2009).

2.7. Dublajın Tarihi

Çeviribilim açısından baktığımızda çeviri kuramında filme, metin sınıflandırılması konusuna ilk kez Katarina Reis (1984) yer vermiştir. Film çevirisi kitap çevirisine göre çok farklı özellik taşımaktadır. Zira sözel aktarımın dışında sözel olmayan görsel metin aktarımı da yapılmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri’nde ilk sesli filmlerin gösterime girme zamanı 1920’de “Warner Bros” film şirketinin kurulmasıyla başlamıştır. İlk seslendirilen film, “The Jazz Singer-1927” olup bu filmle sesli sinemaya geçiş başlamıştır (Bordwel, 2008).

Sesli filmlerin toplumlar tarafından rağbet görmesiyle birlikte, kaynak dildeki filmlerin erek dile çevirilmesi konusundan zorluklar yaşanmış olup bu dil engelini aşmak amacıyla çeviri teknikleri geliştirilmiştir. İlk uygulanan teknik, filmin orijinal konuşma dilinin aynen korunması ancak diyalogların ara yazılarla izleyiciye gösterilmesi şeklinde olmuştur (Cedeño, 2007).

Dil sorununa çözüm olarak, farklı ükle izleyicisinin dilinde filmler çekilmeye çalışılmış ancak yöntemin yüksek maliyetli olması ve fazla zamana ihtiyaç gerektirmesi nedeniyle 1929-1933 yılları arasında bu uygulamadan vazgeçilmiştir (Karamitroglou, 2000).

Seslendirmede, film izleyicisi kaynak dilde çekilen filme yerleştirilen alt yazılar seyircinin filme olan dikkatini azaltmaktadır. Ayrıca konuşma diyaloglar daha kısa ve öz bir şekilde alt yazıya aktarılmaktadır (Cedeño, 2007).

1932'den itibaren dublaj tekniği sürekli bir gelişme göstererek film çeviri yöntemleri arasında öne çıkmıştır. Orijinal kaynak filmler tamamen izleyicilerin ana diline çevirilerek gösterime girmiştir. 1940 yılında, görüntüleri, sesleri farklı kanallara ayırarak alan ses bantları sayesinde film diyalogları ve müzikleri birbirinden bağımsız bir şekilde kayıt edilmeye başlanmıştır. Bu durum dublaj-seslendirmede konuşmalara müdahaleyi daha kolay kılmıştır (Karamitroglou, 2000).

Türkiye de filmlerde çeviri faaliyetleri Darulfünun öğrencilerinin protestosu, basının baskısı ve arayazıların türkçeye çevrilmemesi Türklüğe hakaret olarak görülmeye başlanması alt yazı ve dublaj aşamasına geçiş evresini hızlandırmıştır.

Türkiye'de ilk seslendirilmiş filmin ilanı 4 Eylül 1929 tarihli Cumhuriyet gazetesinde geçen bir haberle duyurulmuştur. Haberde, “havalanın ısınmasıyla filmlerin sinemalarda tekrardan gösterime gireceği ve sesli film alt yapısının bir Amerikan şirketi (Aesteren Elektrik) tarafından yapılacağı ilan edilmektedir. İlk film gösteriminin Alhamra Sineması'nda olacağı ilan edilmiştir (Yıldırım, 2017).

Böylece sesli sinemanın ilk gösterimi, 25 Eylül 1929 tarihinde “Kadının Harbe Gidişi” filmiyle Opera Sineması'nda gerçekleşmiştir (Şekil 1). Filme olan aşırı talep yüzünden gösterimler 9 Ekim tarihe kadar uzatılmıştır (Akşam Gazetesi, 3.10.1929).

Görsel 1: Kadının Harbe Gidişi filminin gazete ilanı (Cumhuriyet, 25/09/1929)

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

“Kadının Harbe Gidişi” filminin yalnızca birkaç sahnesinde müzikli kısımlar seslidir, konuşma sahnesi bulunmaktadır. Bunu izleyen ikinci film ise “Seher Vakti” olup, Opera Sineması’nda 9 Ekim 1929 yılında gösterime girmiştir (Görsel 2). Film, birkaç sahnesi konuşma diyalogu içermesine rağmen halk tarafından büyük teveccüh görmüştür.

Görsel 2: Cumhuriyet Gazetesi, Seher Vakti Filmi’nin gazete ilanı (11.10.1929)

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır.

Yurt dışı dublaj maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle Türkiye’de sesli film stüdyosu kurma çalışmaları başlamış olup, 1932 yılında kurulan “İpek Film Şirketi”-Nisantaşı-İstanbul, sesli Türk filmleri çekilmeye başlamıştır. Ayrıca yabancı sinema filmlerinin Türkçe dublajı yapılmıştır (Arslan, 2007). Filmler çoğunlukla İngilizce, Almanca ve

fransızcadır. Fransız filmleri daha çok rağbet gördüğü için bunlara öncelik verilmeye başlanmıştır. Çünkü o dönemde en fazla bilinen dil fransızcadır.

Hollywood dergisi, İstanbul'da sesli bir filmin gösterimden önceki çeviriye hazırlık sürecini şöyle anlatır.

“Filmin tamamıyla sözlü veya sözlü ve yazılı olmasına göre yazılarının hazırlanması, filmi tercüme eden şahsın filmi müteaddid (çeşitli) defalar görmesi, ecnebi lisanlarına ait tercümelerin tam yerinde projeksiyon edilmesi yazı listesine göre matbaadan gelecek olan ‘titre’ kartonlarının tashihi (düzeltilmesi) ve filmin lüzumlu olan yerlerine konulup konulmadığının tetkiki gibi (Cumhuriyet Gazetesi, 23 Kasım 1930). Bu üç dört gün devam eden mütemadi (devamlı) bir iştigalden sonra film sinemaya teslim edilir ve bu kadar mesaiden sonra sinemada ayrıca filmi laakal (en az) dört beş defa prova etmek mecburiyetindedir. Bilhassa yeni sesli filmlerin halka iradesinden (gösterim) evvel 4/5 defa makinadan geçirilerek seslerde mevcut olan pürüzlerin izale edilmesine fennen de mecburiyet vardır. (Muammer Cahit,” İstanbul Belediyesinin Garip Bir Teşebbüsü” Holivut Dergisi sayı 7,3), Cumhuriyet gazetesi 23.11.1930 (Yıldırım, 2017).

Türkiye’de İpekçi Kardeşler ilk film stüdyosunu kurmuşlardır. Bu stüdyoda yabancı filmlerin dublajı da yapılmıştır. Dublaj ile ilgili olarak ilk yapılan çalışmalar, 1932 yılında olmuştur. Fakat sesli bölümlerde filmin konusu Türkçe anlatılmıştır. Dönemin komedi filmlerindeki (Marx Brothers, Buster Keaton, Şarlo-Charlie Chaplin), uydurma tekniği kullanılarak Türk kültürüne uygun espiriler ve mizahlar çeviride yerleştirme tekniği kullanılarak uyarlanmıştır. Konuşma şiveleri çoğunlukla daha ilgi çekici olması nedeniyle Ermeni şivesiyle aktarılmıştır. Filmlerin seslendirilmesinde, sanatçıların dudak hareketleri ile dublajı eşleştirmek amacıyla yalın Türkçe tercih edilerek, devrik cümleler kurularak seslendirme yapılmıştır. İlk seslendirme yönetmenleri olarak Kutlar, Ferdi Tayfur ve kardeşi Adalet Cimcoz’dur (Metis Çeviri, 1990).

BÖLÜM 3: SANSÜR VE KÜLTÜR KAVRAMLARI

3.1. Sansür Kavramı

Türk Dil Kurumu'na göre sansür, her türlü yayının, sinema ve tiyatro eserinin önceden denetlenmesi işi olarak tanımlanmaktadır. Sansür, devlet tarafından kontrol amacıyla uygulanan bir emniyet tedbiridir. İstenmeyen mesaj, hal, hareket ve konuşmaların bir devlet süzgecinden geçirilmesi, manüple edilmesi anlamı taşımaktadır (Mutlu, 2013).

Sansürün sadece devlet değil, aynı zamanda farklı erklere sahip kişi ve kuruluşlarca da yapıldığı, orijinal filmin doğasını fazla gözetmeden filmlere kesinti ve eklemeler yapılabilmektedir (Maraşlı, 2017).

Sansürde bir kontrol bir denetim söz konusu olup, ifade hürriyetini ve kitle iletişim hürriyetine yönelik keyfi sınırlamalar yapılmaktadır. Yayın öncesi ve sonrası yapılan sansürün hangi hangi amaç ve ölçütlerle yapıldığı ve bu müdahalenin ne şekilde uygulandığı, kontrolün denetim mi sansür mü seviyesinde mi olduğu konusu birbiri ile karıştırılmaktadır (Maraşlı, 2017).

Türkiye'de ilk olarak, 1908'de yeniden yürürlüğe konulan 1876 Anayasası'nın 12. maddesinde yapılan değişiklikle kabul edilen sansür yasağı, sonraki tüm anayasalarda yer almıştır (Salihpaşaoğlu, 2007).

Gibi sansür tanımları yapılmıştır. Genellikle mevcut yönetimin düsturu doğrultusunda yapılan denetimi kapsamaktadır.

3.2. Sinemada Sansür ve Denetim

II. Dünya savaşı sonrasında yoğun bir ilgiyle karşılaşılan sinemaya yeni cumhuriyet temkinle yaklaşmıştır. Sinema, bu dönemde kültür ve emperyalizmin propaganda faaliyetleri için kullanılabilir bir araç olmuştur. Yeni devletin endişesi, kültürel birliği sağlamak ve ulus kimliğinin oluşturulmasına yönelik her türlü olumsuz etkiyi kontrol etme düşüncesidir. Bu dönemin sansür uygulamalarının temelini İtalya Mussolisi'nin sansür yasası oluşturmuştur. Bu durum, 9 Haziran 1932 tarihli "Sinema Filmlerinin Kontrolüne ait Talimatname"nin uygulamaya girmesine kadar devam eder. Sonrasında bu talimatnamede 31 Temmuz 1939 tarihinde uygulamaya giren "Filmlerin ve Film Senaryolarının Kontrolüne Dair Nizamname" (FFSKN) ile uygulamadan kaldırılır (İçel,

2007). 1939 Sansür Nizamnamesinde, 1948 ve 1957 yıllarında önemsiz birkaç değişiklik yapılmıştır. Bu nizamnameye göre şu amaçlarla çekilmiş filmlerin gösterilmesine müsaade edilmez:

- Yabancı devletlerin siyasi propagandasını yapan,
- Herhangi bir ırk ve milleti küçümseyen/aşağılayan,
- Müttefik dost devlet ve milletlerin hislerini rencide eden,
- Herhangi bir dinin propagandasını yapan,
- Mevcut yönetim ve iktidarlara karşı aleyhte siyasi, iktisadi propagandası yapan,
- Genel ahlaka, örf ve ananeye karşı olan milli duyguları rencide edici,
- Askerlik mesleğini küçümseyen ve aleyinde fikirler üreten,
- Suça teşvik ve tahrik eden,
- Ülke aleyhine propaganda içeren sahneler bulunan filmler

Ayrıca, zaman geçmesiyle yıpranmış ve perde üzerinde gözleri yoracak derecede eskimiş olan filmlerin gösterilmesine müsaade edilmez (Ulaş, 1959).

BÖLÜM 4: FİLM SANSÜRÜ VE BELGELERİ

Çeviribilim açısından alt yazı ve dublaj çevirisinde kültür emperyalizmine dayalı sansür incelemesi için seçilen filmler 1920-1986 tarihleri arasında çekilen ve yurda getirilerek halka gösterilmek istenen filmlerden seçilmiştir.

Burada karşılaşılan en büyük sorun orijinal film ile erek dile çevirisi yapıldıktan sonraki hali ile kıyaslanacak filmin bulunmamasıdır/ olmamasıdır. Filmler FFSK'nın ön sansürüne takılarak gerekli düzeltmeden sonra onay aldıklarından, sadece resmi belgeler üzerinden sansüre uğrama sebepleri incelenebilmiştir.

Sansür, iktidarların halkını korumak ve ahlaki düzeni bozacak toplumsal akımlara karşı (özgürlüklerin kullanılmasını) sınırlama aracı olarak kullanımı söz konusudur.

Mondros mütarekesinin imzalanmasının (30 Ekim 1918) ardından fiili olarak başlayan ve Mart 1920 tarihinden itibaren İstanbul'da başlayan işgal ile birlikte epey canlı ve renkli bir sinema hayatı bulunmaktaydı. Tiyatro, opera ve varyete gibi bilumum sahne gösterilerinin yapıldığı mekânlar ile sinema salonları esaret altındaki bir toplumun nefes aldığı ve sığındığı yer haline gelmişti. İstanbul'daki işgal güçleri de sinemalara değişik şekillerde müdahaleleri söz konusuydu.

1932-1958 döneminde gösterilen filmlere, yönelik alınan men kararları genel ahlak ve terbiye ilkeleri yanında milli duygulara muhalif bulunan eylemler emniyet bakımından suç işlemeye teşvik etmesi nedeniyle sansür uygulanmıştır.

Filmlere seslendirme yapıldıktan sonra da komisyon tarafından, filme olası bir ekleme yapılabileceği ve tüzüğe uygunluğu konusunda incelenmiştir (T.C. Kültür Bakanlığı, Türkiye'de sinema sansürünün tarihi 1932-1988).

1932 ve 1958 yılları arasında filmlere ve senaryolara ilişkin defterde yer almayan sansür kararları maddeler haline sıralanırsa:

- Toplumsal terbiye, ahlak ve milli duygulara aykırı bulunan, güvenlik ve emniyet açısından suç işlemeyi teşvik eden,
- Yabancı ülkelerin kültürel emperyalizm propagandasını yapan, müttefik ülkeleri rahatsız edici, doğu toplumlarını aşağılayıcı ve onurlarını kırıcı, dini propaganda yapan,

- Toplumların ırk, cinsiyet ve milliyetleri ile alay eden alman diktatör Hitler'i alaya alan ve askerlik mesleğinin onurunu zedeleyen,
- Milli rejime aykırı, askerlik aleyhine propaganda yapan, cürüm işlemeye propaganda yapan, cürüm işlemeye tahrik eden
- Köy kıyafetleri, şapka kanunu,
- Alman filmleri ve Nazi üniformalı gençler,

Şartlı kabul alan filmlerden ise çıkarılması istenen hususlar şöyledir:

- Toplumsal ahlaka uygun olmayan, milli duygulara zedeleyici, dans/raks ve sevişme sahneleri, arapça şarkılar ihtiva eden bunun yanında argo, küfür, kötü söz, yabancı söz ve şarkıların çevrilmesi,
- Komünizm propagandasını çağrıştıran orak ve çekiç figürleri,
- Ekonomik konular, yoksulluk zenginlik, sınıfsal farklılıklar, millî, hisler etnik konular,
- Güvenlik, asker ve jandarma, hukuk adalet, idam, intihar,
- Dinlerle ilgili konular, cinsel kimlik, ideoloji ve siyaset.
- Kürtçe ve dinlerle ilgili konular, göğüsün görünmesi, yatak sahnesi.
- Çocuklara yaş sınırı ile ilgili konular

Bu tarihe kadar olan filmlerde daha çok yeni kurulan ülkeyi koruma ile ilgili hususlara çok özen gösterilmiştir. 1959-1961 arası filmlerin sansürlenme gerekçelerinde aşağıdaki konuların yer alması yeterliydi;

- Kadınlara yönelik cinsiyetçi ifade ve hareketler,
- Dekolte giyen kadınlar, müstehcenlik, şehvet,
- İç çamaşırları, tahrik öpüşme, cinsel saldırı,
- Kürtaj,
- Bu dönemde de ekonomi ve sınıfsal farklılıklar,
- Atatürk ile ilgili konular yanında etnik kimlik ve ayrımcı ifadeler, milli duygular, Osmanlı, işçiler,

- Açlığı ekmek çalmak, batıl inançlar, ağa ve ağalık, zamanın ve mekânın belirsizleştirilmesi ya da belirginleştirilmesi,
- Uyuşturucu,
- Adalet hukuk, güvenlik ile ilgili konulara çokça hassasiyet gösterilmiştir.

Komisyona filmlere ve çevirisine karşı tamamen yasakçı bir tutum sergilememiştir. Mahzurlu kısımların kanunlar çerçevesinde değiştirilmesini, bölümün kesilmesini istemiştir. Tabii filmi ithal eden şirketler her zaman durumu kabullenmemişler sorunu yargıya taşımışlardır.

Yabancı filmlerde film çevirisi ile istenmeyen bölümlere alt yazıda yerleştirme, başka bir kelime ile değiştirme yâda geçilen özette konuya değinilmemesi ile söze müdahale edilirken istenmeyen görüntülerde de kesme, gölgeleme gibi yöntemlere gidilmiştir. Dublaj yönteminde ise filmde bir bölümün kesilmesi, sözün yerleştirilmesi, yâda yeniden yazılması yöntemine gidilmiştir.

Üstün okuma yönteminde sansür daha kolay olmakla beraber, alttan orijinal ses kısıkta olsa duyulmaktadır. Bu uygulama sadece yurda getirilen filmler için değil yurt dışına çıkarılacak filmler Türk milletini temsil ettiği için aynı hassasiyette incelenmektedir. Dil milli kimlik ve birlik için önemli bir bağıdır. Cumhuriyetin ilk yıllarında okuma yazma oranının az olması dublaja talebin artmasına neden olmuştur.

Sessiz film döneminde birkaç sahnede bir arayazıların olması bunların plakalar üzerine tercümesi yapılarak seyirciye sunulması, ya da sinema salonlarında bu bölümlerin tercümesini yapan birinin bulunmasını, önce alt yazıyı ve sonrasında dublajlı filmleri seyircilerin isteği dorultusunda yapmak zorunluluk kalmışlardır.

Türkçe sözlü olmayan filmlerle ilgili olarak komisyon üyeleri Türkçe dublajlı halleri ile yâda dublajı yapılmayacaksa filmlerde geçen olayların doğru bir şekilde anlaşılması için bir açıklamanın yapılması istenmiş ve bu Nizamnamenin 9. Maddesine dayandırılmıştır. Bu açıklamanın sade ve anlaşılır temiz bir Türkçe ile yazılması gerekmektedir. Bu açıklama filme giydirilmesinden sonra film tekrar denetimden geçirilecektir.

1932 yılına kadar film sansürü ile ilgili bir özel bir mevzuat olmadığından filmler Osmanlıdan kalma “Genel Polis Vazife” kanuna göre yapılırdı. Sansür yetkisi önce

valiliklere verilmiştir. Filmler hangi şehirde gösterilecekse, önce Emniyet Müdürlüğünün belirlediği iki polis memuru filmi izler rapora bağlarlardı (Özuyar, 2004).

Filmlerin kültür ve ideoloji etkileşiminin en önemli aktarım aracı olduğunun göstergesine şu örneği de verebilir; 1946 yılında savaş sonrasında Amerikalılar ve Fransızlar barış masasına oturduklarında ilk konu Amerikan Sineması olmuştur. Fransa’da gösterilecek filmleri %70’i Amerikan sinemasından oluşacaktır.

Yâda planlı ve sinsice zamana yayarak gençlerimizi, yazılı olmayan değerlerimiz gelenek ve göreneklerimiz gereksizliğini sinsice işleyerek bilinçaltı algısı oluşturarak hiçleştirme, yazılı olmayan değerlerimizin geçmişle gelecek arasındaki değer yargılarından oluşan bağı kesmek için en iyi yoldur. Elbette bunu kontrol altına almak için bir denetim gereklidir.

Değer yargılarımızdan kaynaklanan, toplumun oluşturduğu sansürün yanı sıra devletimizin de yaptığı kontroller var. Değerlerimizin kuşaktan kuşağa aktarılması gerekiyor, aksi takdirde bizi biz yapan, bir arada tutan bağlar çabuk kopar. Başarmak ve başarılı olmak için sorumluluklarımızı yerine getirmemiz gerekmektedir. (Kabaklı, 1971)

4.1. Yerli ve Yabancı Film Çevirilerinin Değerlendirilmesi

Hazırlanan tez çalışması kapsamında 1920 ile 1980 tarihleri arasında Türkiye’de hem Türk hem de Yabancı Filmler; tamamen red, şartlı kabul ve izin verilen filmler olarak birden fazla alt katagoriye ayrılmıştır. Bu film türleri şunlardır;

- a) Siyasi propaganda nedeniyle sansüre takılmış filmler: İstiklal Fedaileri
- b) Kültür emperyalizme propagandası sebebiyle gösterime izin verilmeyen filmler:
- c) Dini ve ahlaki değerler noktasında gösterimi yasaklanan filmler: Türke Güven

4.2. Filmin adı: İstiklal Fedaileri (1939/758, Dosya No: 9322-33)

Türkiye’de 1940 yılında, yurt dışından ülkemize getirilen ve Türk Halkı/Milleti ile herhangi bir siyasi propoganda, herhangi bir müstehcenlik ve Kültür Emperyalizmi de ihtiva etmemesine rağmen “İstiklal Fedaileri” dost ve müttefik ülke Almanya ve İtalya’nın olumsuz yönde etkilenmemesi amacıyla kısmi sansüre takılmıştır (bknz. Ek, Görsel 3).

Kısmi sansür uygulaması filmin geneli ve muhtevasının ötesinde, reklam bölümünün kontrolden geçmemesi nedeniyle verilmiştir. Siyasi sansür filmin reklam kurdelası bölümünün denetçi komisyonundan geçmemesi nedeniyle verilmiştir.

Genel olarak, Polonya halkının Almanya ya karşı olan direnişini sembolleştiren film, Samsun Emniyet Müdürlüğü'nün resmi yazışması (13.12.1939 tarih 758 sayı) sonucu alınan karar aşağıda verilmiştir;

Karar Özeti:

“Samsun valisi Fuad Tuksal tarafından Dâhiliye Vekâleti Yüksek Makamına gönderilen 13.12.1939 tarihli kararın özeti,

“Zafer Sineması tarafından İstanbul'dan Samsun'a getirilen (İstiklal Fedaileri) isimli filmde gösterilmesi uygun görülmeyen yazılar hakkında” 758 No'lu idari kararda; Filmin gösterimine 14.10.1937 tarihli 867 No'lu İstanbul Emniyet Müdürlüğü kararıyla izin verilmiştir; “sinemada gösterime girecek olan filmin reklam için gösterilen tanıtım kısmında ve filmin başında “Bugün Alman Emperyalizminin menfur ve gaddar istila siyasetine kurban giden masum polonyalıların daha evvel mukaddes istiklalleri uğrunda istibdada nasıl isyan ettiklerini ihtilâllerini vatanperverlik ve kahramanlıklarını canlandıran bu film tarihin en canlı vesikasıdır” diye yazıldığı görülmüştür.

Filmin kontrol heyetince yapılan incelemede, 14/10/1937 tarihinde 867 numara ile ruhsat verildiği sureti merbuten takdim kılınan İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün vesikası ve Halil Kamil film ticarethanesinin mektubundan anlaşılmakta ise de yukarda bahsedilen ve tahminen yüz elli metre uzunluğunda olan tanıtım bölümdeki yazı kısmının Alman-Polonya harbinden sonra daha ziyade rekabet uyandırmak ve müşteri çekebilmek amacıyla ilave edildiği ve bu yazının kontrol haricinde kaldığı ifade edilmiştir.

Filmin, “İstanbul sinemalarında gösterildiği iddia edilmekte ise de mücerret sözde kalmakta ve Alman ve İtalyanlar aleyhinde gazetelerde neşriyat yapılmamasının temini yüksek emir ve direktifleri icabından bulunmakta olmasına nazaran zaten hükümetçe ruhsat verilmemiş olan bu reklam kısmının gösterilmesi mahzurlu görüleceğinden alınacak emir dairesinde muamele yapılmak üzere vilayetçe men edilmiştir...” ifadesiyle yasaklanmıştır.

Film sansür açısından değerlendirildiğinde, filmde yabancı devletlerin propagandasının yapıldığı bunun da dost devlet ve milletlerin duygularını rencide etmesinden ve doğu

toplumlarını alaya alan ve yabancı dost ülkelerin milli duygularını incitebileceği nedeniyle siyasi amaçlı sansür uygulanmıştır.

Ayrıca, Alman ve İtalyan dostluğuna zarar vereceği düşünüldüğünden gazetelerde yayınlanmasına da izin verilmemiş olup, filme ayın zamanda “Basın Sansürü” de uygulanmıştır.

Film, sansür kurulu tarafından, yabancı bir devletin siyasi propagandasını yaptığı ileri sürülerek gösterimi men/ret kararı verilmiştir (bkz Ek, Görsel 3). Siyasal kültürel emperyalizm sansürüne takılan filmlerin resmi karar yazıları üzerinden gerekçeler verilmektedir. Zira kaynak dilden erek dile çevirisi yapılan orijinal filme ulaşmak mümkün olmamıştır.

4.3. Bir Türk’e Gönül Verdim

Filmin adı: “Bir Türk’e Gönül Verdim”. Filmi Çeken Kurum: Erman Film 1969.

Film kontrol komisyonununun 12.9.1969 tarihli, 191 karar nolu ve 91122/4315 dosya numaralı kararında Genelkurmay Başkanlığından ve Milli Eğitim Bakanlığı üyeleri ret oyu kullanmışlardır. Filmin yurt dışına çıkarılmasına da izin verilmemiştir.

Filmin Konusu: Eva isimli bir Alman kızın, aşık olup Türkiye’ye gelmesi ve eşinin ailesi tarafından gördüğü baskıyı anlatmaktadır (bkz. Ek, Görsel 4).

Film sansür incelemesinde önce tamamen reddedildi. Daha sonra bazı sahnelerin kesilmesi ve yurt dışında gösterilmemesi şartı ile yurt içinde gösterimine izin verildi.

Sansür de kesilmesi istenen bölümler:

1-Eva’yı takip eden çocukların onu sıkıştırdığı sahneler.

2-Adamları Eva’nın kaldığı oteldeki odasına içkili girdikleri sahnenin.

İsmail’in ailesinin ve Mustafa’nın Eva’yı dövdükleri sahnenin çıkartılması ve sonrasında tekrar karar verilecektir. Ayrıca, film çaresiz insanlar arasında yaşanabileceği umudunu vermekle birlikte filmin dini boyutu da bulunmaktadır.

Bir Alman kadının bir Türk köylü ailesinin himayesinde nasıl yaşar diye yaygarayı koparılmış ve film, çağ dışı olarak nitelendirilmiştir.

Bir “Türk’e Gönül Verdim” isimli film 15/5/1970 tarihinde Emek sinemasında halka gösterildiği, yapılan kontrolde film kontrol komisyonunun 199 sayılı kararında filmde çıkarılması istenen bölümlerin mevcut olduğu görülmüş ve bu kısımların kapsadığı 34 metrelik kısmı çıkarılarak ilgili şirket hakkında kanuni işlem yapılması istenmiştir.

Sansür sebebi: Ülkeler arası kültürel farklılıklar ve milli duygularımız rencide edicidir. Almanlar, kendini bizden üstün görmekte ve Türk aile hayatını horlamaktadır. Siyasi, kültürel ve din unsurları nedeniyle filme siyasi sansür uygulanmıştır.

4.3.1. Medinet El Gagar (Mazlumun Ahı)

Yapım yılı: Film 1945 yılında Kemal Film tarafından Mısır’dan getirilmiştir. 19/9/1945 tarihinde İç İşleri Bakanlığı Emniyet Müdürlüğünün Bakanlık Makamına filmin güney illerimizde halka gösterilmemesi hakkında yazı yazılmıştır.

Sansür sebebi: Cumhuriyetin ilk yıllarında yeri kurulan T.C. devletinin yeni temeli olan devrimlerden, Harf, Kılık-Kıyafet devrimlerinin temelleri sağlam olması amacıyla ve Kültür Emperyalizminin önlenmesi amacıyla, filmde geçen şarkı sözlerinin Türkçe’ye çevrilmesi istenmiştir. Özellikle Türkçe kelimelerin kullanılması emrivaki bir tavırla istenmiştir. Filmde kullanılan kıyafetler ve gelenekler arap milliyetçiliğini çağrıştırmaları nedeniyle ilgili bölümlerin filmde çıkarılması istenmiştir. Özellikle filmin Türkiye’in güney vilayetlerindeki kültür ve gelenek birliğimiz için yapılmakta olan çalışmalarını baltalayıcı nitelikte görüldüğünden Bitlis, Diyarbakır, Hatay, İçel, Reyhan, Siirt, Mardin ve Maraş’ta gösterilmemesi istenmiş ve ilgili valiliklere yazı gönderilmiştir. Mazlumun Ahı filmi için bölgesel sansür istenmiş ve uygulanmıştır.

Siyasi ve milli ve kültürel birliği korumak amacıyla 28 mad. göre sansür uygulanmıştır (bkz. Ek, Görsel 5).

4.3.2. Kanatlı Arslan

Film İngilizlerin Almanların eğlenme usulleri arasındaki farkı tasvir etmekte ve İngilizlerin şehir ve kasabalarına ait birçok manzalar göstermektedir. Filmde İngilizlerin istenmeden savaşa sürüklenmesi, İngilizlerin zafer için nasıl hazırlandığına dair tayyare, top, bomba ve mühimmat imalatına ait birçok şekiller gösteriliyor. Almanya’daki askeri hedefleri bombalamaya giden uçakların hareketi tasvir edilmektedir.

İngiltere'den gelen ve Lale Film şirketine devredilmek istenen “The Lion Has Wings” adlı film 16/11/1940 tarihinde cumartesi günü Ulus Sineması'nda kontrol edilmiştir.

16/11/1940 tarihinde Matbuat Umum Müdürü, Hariciye V. İstihbarat dairesi umum müdürü, Emniyet Genel Müdürlüğü'nde matbuat şubesi Amiri, Film merkez Kontrol komisyonu Reisi Emniyet Genel Müdürü ve Genelkurmaydan bir görevlinin hazır bulunduğu komisyon kararı ile sansürlenmesi istenen bölümler;

Hitlerin konuşma sahnelerinin çıkarılması; film Türkçe'ye seslendirildiğinde yapılan çevirinin kontrol edilmesi ve filmin bir yerinde alman askerinin maiyetine emirler vermesine ait sahnelerin de çıkarılması kaydıyla gösterilmesinde bir mahzur olmadığına karar verilmiştir.

26/11/1940 tarihli yazı ile emniyet umum müdürlüğü “The Lion Has Wings” adlı İngilizce filme ait karar ilişik olarak gönderilmiştir (bknz. Ek, Görsel 6). Kararda bildirilen kısımlar kesilmiş ve dosyada muhafaza edilmek üzere alıkonulmuştur. Filmin Türkçe sözlendirilmesinden sonra incelenmek üzere diyalog listesinin gönderilmesi istenmiştir. İnceleme sonuçlanana kadar filmin gösterilmemesi sağlanacaktır.

7/11/1940 tarihinde Dâhiliye Vekâletine yazılan yazıda ise memleketimize ithal edilen ingiliz harp havadis filmlerinin konusu itibarı ile Alman ve İtalyan müttefiklerimize karşı dostluğa yakışmayan söylemler nedeniyle kontrol heyetince men edilmesi istenmiştir.

4.3.3. Napolili Türk

Filmin adı: “Un Turco maruf Toto” orijinal ismi Napolili Türk. Yapımcı: İtalyan Charlie Chaplin namı ile tanınan Toto ismindeki şahsın çevirdiği filmidir. İçerik olarak adının dışında Türklükle hiçbir ilgisi bulunmamaktadır.

Türk geleneklerine ve Milli kıyafetleri ile alay edildiği görülmektedir. Adı geçen filmin ileride herhangi bir Türk film şirketi tarafından yurdumuza sokulmak istenmesi ihtimaline karşı şimdiden hazırlıklı olmak gerekmektedir. Ona göre gereğinin yapılması istenmektedir. İşçilerinin 26/11/1953 tarihli yazısı Türk gelenek-görenekleri ve türklük ile alay edilmiş. Milli duyguları zedeleyen sahneler bulunmaktadır (bknz. Ek. Görsel 7). Ön sansüre güzel bir örnektir. Dezenformasyonun önüne geçilmeye çalışılmış basında fazlaca yer almıştır.

4.3.4. İmamın Gazabı

Film kontrol tarihi: 4.3.1966 (Dosya no 91122/3798 karar no 50)

Gâvur imam- gâvur imam ve Tekeli Efe Yavuz Yalınkılıç tarafından yazılıp Sev-Ar film kurumu tarafından filme alınmak istenmiştir merkez film kontrol komisyonu tarafından kontrol edilmiştir (bknz. Ek, Görsel 8).

- 1- Sayfada Halil'in söylediği sus ulan başlatma dininden imanından bitti mi sözün,
- 2- Sayfa 6'da Halil'in söylediği nerelerdesin ülen, İsmail iti,
- 3- Sayfa 12'de bundan sonra benim olursun, öksüzlükten kurtulursun,
- 4- Sayfa13'deki sesini kimse duymaz,
- 5- Sayfa 16 Aşar'ın söylediği Osmanlıya avuç dolusu para vermiştir.
- 6- Sayfa 19 Halil'in söylediği başlatma lan imanından.
- 7- Sayfa 32 Halil ve Hatice arasında geçen konuşmalardan "Güzel bir anası var, Allahtan korkmaz mısın sen? Hiç korkmam ben"...
- 8- Sayfa 41'de 1. Adamın söylediği söz "iman ile müezzin bir olmuş eşkıyalık yapıyor"
- 9- Sayfa 48'de Halil'in söylediği "kadın diye deli divane oluyorum be, onunla ilk obada gerdeğe gireceğiz, 5 bin altını alıncaya kadar kullanırız seninle Kör Hasan", "demek bu piliç ilk akşam senin, öbür akşam benim"... "ve olur be kör, ayırımız gayrımız mı var" "birer gece arayla kullanırız", sözlerinin çıkarılması.
- 10- Sayfa 53'de Kör Hasan'ın söylediği bu gece senin yarın gece benim. Halil'in söylediği "Hele kaymağımı ben alayım ötesi kolay be kör sözünün,
- 11- Sayfa 101'de Halil'in söylediği "köylünün anasından avradından başlatma" bana sözü ile 110 sayfada söylediği "evvela senin önünde yavuklunu rezil edeceğim gözlerin görecek sonra da seni bağışlayacağım, o görecek çifte zevk duyacağım" sözünün
- 12- Sayfa 110'da İsmail'in söylediği ölen gavur iman kara dinini senin, şeklindeki konuşmanın
- 13- Sayfa 22'de "bana bak bir daha yanımda ne Allah ne Peygamber ne de Ezan lafi etmeyeceksin bıktım bunlardan" sözünün,
- 14- Sayfa 40'da "1. Adamın söylediği gavurun imanı olmaz ama imamın gavuru olurmuş" sözünün çıkarılması
- 15- Senaryonun muhtelif yerlerinde sevişme öpüşme dans yatak sahnelerinde müstehcenliğe kaçılmamak şartı senaryonun yeniden düzenlenmesine 4/3/1967 tarihinde

oy birliği ile karar verilmiştir. Sonrasında 17/7/1967 tarihli karar ile filmin adının değiştirilmesi istenmiştir.

Filmin kontrol sebebi olarak halka göstermek ve yurt dışına çıkarmak kastıdır.

Pesen Film tarafından çekilen film 27/7/1967 tarihinde filmciler derneği tarafından kontrol edilmiştir.

- Filmin cumhuriyetten evvel geçtiğine dair bir yazının konulması,
- Ermene aşarın söylediği “Bir sürü rüşvet verdim” sözünün çıkarılması şartıyla filmin yurtdışına çıkmasında bir sakınca yoktur.

Film Levent sinemasın da gösterilmek istendiğinde dini duygularımızın zedelendiği halkı kışkırtıcı mahiyette görüldüğü için, dini baltalayıcı nitelikte görüldüğü için yanlış anlaşılmalara sebebi vermemesi için gösterilmemesi istenmiştir.

Yapılan tahkikatta çıkarılması istenen Ermeni Asar’ın bir sürü rüşvet verdim sözünün çıkarılmadığı görülmüş filmin bu kısmı kesilerek savcılığa teslim edilmiştir. Filmin cumhuriyetten evvel geçtiğine dair kısım teknik sebeplerden dolayı konulamadığı için film gösterilirken sinemacı tarafından söylenecektir.

Sansür sebebi: Din ve din adamlarının milli birlik ve beraberliğe zarar vericek şekilde konuşmaların geçmesi. Kadının saygınlığını düşürmesi aile ve ahlaki değerlere saygısızlık kavramı nedeniyle sansüre tabi tutulmuştur.

SONUÇ

1920 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, yüzünü batı toplumlarına dönme kararı almış ve bu bağlamda bir sıra devrimler (harf İnkılabı, Kılık-Kıyafet, Tekke ve Zaviyelerinin kapatılması) gerçekleştirmiştir. Bu dönemler, I. ve II. Dünya Savaşı sonrası dünya devletlerinin birbirine üstünlük kurma çabalarının yoğunlaştığı bir zaman dilimidir.

Yeni bir yapılanma sürecine giren devlet, devlet sürecindeki yenilenme yanında halk üzerindeki etkisini de arttırmak ve değişimi tabana yaymak noktasında elindeki tüm imkanları kullanmak istemektedir. Bu argümanlardan birkaçı şunlardır; Yazılı basın (gazete, dergi ve kitap) görsel basın kısmen tiyatro ve sinemadır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında köklü değişimlerin/devrimlerin yaşandığı bir dönemde kültürel, politik ve ekonomik değişimler ve dönüşümler yeni kurulmuş cumhuriyet toplumuna yerleşmeliydi. Bu değişimleri engelleyecek her türlü tehlikenin önlenmesi gerekmektedir. Böyle bir dönemde sinema filmleri için uygulanan sansür ve filmler denetimlerinde nelere dikkat edilmiştir.

Sesli sinema, halk kitlerini hızlıca harekete geçirebilen sesli ve görsel sanatın bir bileşke ürünüdür. Devletlerin birbiri ile rekabetinin bir sonucu olarak, her ülke kendi hasımının toplumunu etkilemesini önlemek amacıyla yeni (denetim ve sansür gibi) kavramlar geliştirmiştir. Sesli sinemanın toplumlar üzerindeki etkisini ilk keşfeten batı toplumları bunu yeni kurulmuş T.C devleti üzerinde de kullanmak istemiştir. Siyasi otorite Türk toplumunu korumak amacıyla birtakım sınırlamalar, önlemleri hayat geçirmişlerdir.

1920 ila 1970 yılları arasında yeni devletin maruz kaldığı; siyasi propaganda, kültür emperyalizmi ve ahlaki-dini baskıları önlemeye yönelik alınan görsel basın tedbirleri sinema filmleri üzerinden incelenmiştir. Dönemin,

- Siyasi filmlerine örnek; Kanatlı Arslan, İstiklal Fedaileri,
- Kültürel Emperyalizme örnek; Mürebbiye, Bir Türke Gönül Verdim, Mazlumun Ahı
- Din ve Ahlaki filmlere örnek; İmamın Gazabı filmlerinin,

vermiş olduğu mesajlar, uğradığı sansür tipi (ön kabul, şartlı kabul, men), sansür heyetinin oluşturulduğu kurumlar, alınan karar metinleri ve gerekçeleri açısından değerlendirilmiştir. Ayrıca, dost ve müttefik ülkelerin elçilikler arası yazışmalarla kendi toplumlarının rencide olmasını engellemek amacı ile rica yoluyla filmler üzerinde sansür talepleri de olmuştur.

Türkiye sinemalarında tamamen veya kısmen dönemin dost ülke müttefiklerinin gösterilmemesi ricasıyla sansüre uğramış filmlerin bir kısmı örnekleme yoluyla incelemesi yapılmıştır. İnceleme sonucuna göre filmler; siyasi, ahlaki ve dini olmak üzere değerlendirilmiş; ön sansür, kısmi veya tamamen ret ya da şartlı kabul kriterlerine göre haklarında karar verilmiştir.

Sessiz filmlerin farklı toplumların izleyicilerinin anlayabilmesi, filmlere ara yazılar sonrasında ise alt yazılar ilave edilmiştir. Alt yazılı filmlerde seyirci film orjinal sesini duyabilmekteydi. Film alt yazıları dil içi ve diller arası aktarımlarda kullanılmıştır.

Yeni kurulmuş cumhuriyet döneminde yabancı dilde çevrilmiş filmlerin konuşma dilinin Türkçe olması için baskı yapılmıştır.

Türkçe seslendirmesiyle izleyicisi ile buluşan ilk Türk filmi olan “**Kadının Harbe Gidişi**”ni-1929” sonrasında “**Seher Vakti**” isimli Türkçe seslendirmeli bir şekilde oynatılacağı ilanı verilmiştir. Birkaç satırdan oluşan dublajlı filmler halk arasında büyük bir heyecana neden olmuştur.

Padişah II. Abdülhamid döneminde, öncelikle sarayda başlayan film gösterimlerinde Padişah tarafından yapılan sansür, Cumhuriyetle beraber yapılmaya devam etmiştir. "Devlet Sansürü Sistemi", öncelikle devleti korumak, cinsellik temalarını sınırlandırmak ve genel ahlâkı korumak adı altında kararlar uygulanmıştır.

Filmlerin değerlendirmesinde görev alan heyetin farklı kamu kuruluşlarından teşekkül ettirildiği ilgili dönem arasında, (1920-1970), karar örnekleri Ek'lerde verilmiştir. Ekler incelendiğinde, kararların genel temayüllere göre alındığı, herhangi bir kanuna atıf yapılmadığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

- A Mahiroğulları, “Küreselleşmenin Kültürel Değerler Üzerine Etkisi”, 2008.
- Aksoy, A. Şahin Seslendirme Sanatı. Kardan adam Basım Yayım, 2006, Ankara
- Aktaş T. Çeviri İşlemine Genel bir Bakış. Ankara Orsen Matbacılık 1996.
- Aktaş T. Çeviri İşlemine Genel Bakış, Orsan Matbaası, Ankara, 1996.
- Arslan S.M. (2007) Türk Sinemasındaki Türkçe kökenli oyuncu ve yönetmenler ve sinema Etkileri. Mimar sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sinema- TV Anasanat Dalı, Sinema TV programı. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. web:http://tez2.yok.gov.tr./adresinden 5.1.2023 de alınmıştır.
- Baker, M. (Ed.) 1998: Routledge Encyclopedia of Translation Studies. (First Ed.). London & New York.
- Berk Ö. (2005) Diliçi çeviriler ve Mai ve siyah, İstanbul Üniversitesi edebiyat Fakültesi Dilbilim Dergisi (14)
- Bilgili, Can, Nesrin Tan Akbulut. "Medya Eleştirileri, Küreselleştirme Makinesi: Medya." İstanbul: Beta Basım. 1b (2008)
- Bordwell D. ve Thompson, K. 2008/2009 Film Sanatı: Bir Giriş.(Çev. E.Yılmaz ve E.S. Onat (Birinci Baskı)Ank. De Ki Basım Yayım
- Bordwell ve Thompson 2009 Film sanatı: Bir giriş (Çev. E. Yılmaz ve E.S. Onat) 1.baskı) Ankara: De Ki Basın Yayım. (Eserin orijinali 2008 de yayımlanmıştır)
- Boswell, 2014)-tamamlanacak
- Boztaş I. Çeviri, Çeviride Eşdeğerlilik ve Dilbilim, Dilbilim 20. Yıl Yazıları Karaca Dil
- Bräutigam, “Lexikon der Film_und Fernsehsynchronisation.stars und stimmen: wer synchronisiert wem in welchen Film?" Lexikon -Imprint-Verlag, Berlin, 2001.
- Bulut, A. Çeviride Dil ve Metin. İstanbul: İ. Ü. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi yayımı. (2002)
- Can Merve Maraşlı (2017) Avrupa Birliği'ne Uyum Bağlamında Radyo ve Televizyon Yayınlarında Denetim, Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar ve Özdenetim, Gazi Üniv., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Ankara,
- Cedeño Rojas, M. Arbeitsmittel Und Arbeitsabläufe Beim Audiovisuellen Übersetzen, Edited By Rosa Agost And Frederic Chaume Varela, 2007.
- Cohen (2004)-tamamlanacak
- Corrigan, T.J. (2008): Film Eleştirisi. (Çev. A. Gürata). Ankara: Dipnot Yayınları.

- Corrigan, T.J. (2008): Film Eleştirisi. (Çev. A. Gürata). Ankara: Dipnot Yayınları. (Eserin orijinali 2007’de yayımlanmıştır).
- Çeviri Kuramları Giriş, Emra Durukan, Değişim Yayınları, Basım Sayısı 1. ISBN:978-605-403-1-89-4 (Türkçe, Kitap Tercümesi)
- Çoban, S. (2008) İletişim Küreselleşme, Kültürel Emperyalizm ve Televizyon “Küreselleşme Makinesi: Medya C. Bilgili ve N.T. Akbulut (drl.) İstanbul Beta Yayınevi.
- Erdogan. İ, (1999) “Popüler Kültür, Kültür Alanında Egemenlik ve Mücadele”, Ankara Vadi yayınları.
- Erdoğan, N. (2009): altyazı ve dublaj çevirileriyle ilgili yöntem ve tekniklerin Çeviribilim açısından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Erdoğan. İ, (1999) “Popüler Kültür, Kültür Alanında Egemenlik ve Mücadele”, Ankara Vadi yayınları.
- Eruz, S. 2003 Çeviribilim, Çeviriden Çeviribilme, İstanbul, Multilingual
- Francesca Billiani (2008) Çeviride Sansürün işleyişi_Dergi Pak. Yazan Seda Taş
- Gerzic & Dau 2018 “I Love Her and, as to different, well, she’s a lizard Queer and interspecies Relationships” in Doctor Who.
- Gottlieb, H. (1998). Subtitling. In M. Baker (Ed.), Routledge encyclopedia of translation studies (pp. 244-248). London, England: Routledge.
- Gottlieb, H. (2001). Texts, translation and subtitling in theory, and in Denmark. Über die Webseite http://www.sub2learn.ie/downloads/gottlieb_2001c.pdf wurde erreicht.
- Gottlieb, Henrick (2001a). Subtitling. In M. Baker (Hrsg.), Routledge Encyclopedia of Translation Studies (S. 244-248).
- Gottlieb’den (2001b) Gottlieb, H. (1998). Subtitling. In M. Baker (Ed.), Routledge encyclopedia of translation studies (pp. 244-248). London, England: Routledge
- Göktürk, A. (2004): Çeviri: Dillerin Dili (Birinci Basım). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hakan Fikret (2016) derleyen Doç. Dr. Nigar Pösteki- Hakan. F. Türk sinema tarihi, İnkılap yayınları.
- Hornby Snell (1999) Handbuch Translation, Stauffenberg Handbücher, Tübingen.
- Hurt und Widler 1998, 1999 Untertitelung/ Übertitelung, In Snell Hornby, M.

James S. H., Gideon T. "The Name And Natur Of Translation Studies.İn Holmes J.S.. Translated Papers On Literary Translation Studies" (pp. 67-80), 1988, Amsterdam Rodopi.

Kabaklı Ahmet, (2004) Kültür Emperyalizmi Manevi Sömürgecilik, 4.Baskı.

Kaçan H. 2010. Seslendirmeye Giriş.1.Basım, İstanbul Cinius Yayınları.

Kaçan H. 2010.Seslendirmeye Giriş.1.Basım, İstanbul Cinius Yayınları

Kant E., (1983). Aydınlanma Felsefesi

Karamitroglou, F. (2000). Towards a methodology for the investigation of norms in audiovisual translation: the choise between subtitling and revoicing in greece. Approaches to translation studies, 15. Amsterdam [u.a.]: rodopi.

Karamitroglou, F. A. Proposed set of Subtitling Standards in Europe, Translation Journal 2 (2) April 1998 1-15.

Kıraç, R. (2000), "90'lı Yıllarda Sinemamıza Genel Bir Bakış", 25. Kare, Sayı 30, Sayı:12-18.

Kıraç, R. (2000). 90'lı Yıllarda Sinemamıza Genel Bir Bakış. 25. Kare Sinema Dergisi, 30, s. 12-17.

Kıraç, R. (2012) Sinemanın Abc Si. ISBN 978-605-020-101-7 Say Yayınları.

Köprülü S.G. (2013) Film Çevirisinde Eşleme Yaparken Karşılaşılan çeviri sorunları

Kursu Yayınları S. 249-255, 1992

Kurz, C. (2006). Filmsynchronisation aus übersetzungswissenschaftlicher sicht. Eine kontrastive synchronisationsanalyse des kinofilms „lock, stock and two smoking barrels“. (1. Auflage). Schriftenreihe angewandte linguistik aus interdisziplinärer sicht 7. Hamburg: verlag Dr. Kovac. (veröffentlichter diplomarbeit, 2006. Universität leipzig).

Kurz, C. (2006). Filmsynchronisation aus übersetzungswissenschaftlicher sicht. Eine kontrastive synchronisationsanalyse des kinofilms „lock, stock and two smoking barrels“. (1. Auflage). Schriftenreihe angewandte linguistik aus interdisziplinärer sicht 7. Hamburg: Verlag Dr. Kovac. (veröffentlichter diplomarbeit, 2006. Universität leipzig).

Ivarsson/ Caroll, 1998-tamamlanacak

Marks, K. (2007) Basın Özgürlüğü ve Sansür, İrfan Erdogan.

Mencütekin Mustafa, 2009, Film Altyazısı Çevirisi Esasları ve Türkiye'de Popüler Uygulama Örnekleri, Selçuk Üniversitesi

- Metis Çeviri (1990). Bir TRT Yetkilisi ile Söyleşi. ss. 19-22. Metis Çeviri Araştırmaları Dergisi (10) İstanbul: Metis Yayınları.
- Metis Çeviri (1990). Konsept Film Yöneticisi ve Sinema Yazarı Onat Kutlar ile Söyleşi. S. 15-18. Metis Çeviri Araştırmaları Dergisi (11) İstanbul: Metis Yayınları. 522
- Moles A. (1983) kültürün toplumsal dinamiği N.bilgin (çev.) İzmir Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları
- Muammer Cahit,” İstanbul Belediyesinin Garip Bir Teşebbüsü” Holivut Dergisi sayı 7,3), Cumhuriyet gazetesi 23.11.1930
- Mutlu, D. K. (2013). Film Censorship During the Golden Era of Turkish Cinema. In Silencing Cinema, 131-146. Mutlu, E. (200). İletişim Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mutlu, D. K. (2013). Film Censorship During the Golden Era of Turkish Cinema. In Silencing Cinema, S. 131-146.
- Nevsal Milli 1914
- Newmark, P. (1988) A. Textbook of Translation (first: edition) New York: Prentice Hall
- Okyayuz Ş. 2016, Altyazı Çevirisi Siyasal Kitapevi 215 s ISBN 9786059221-14-6
- Onaran, A.Ş. (1978). Çeviride sinema dili. Türk dili dergisi, çeviri sorunları özel sayısı (322), 86-92.
- Onaran, A.Ş., (1978). Çeviride sinema dili. Türk dili dergisi, çeviri sorunları özel sayısı (322), 86-92.
- Onat Kutlar İle Söyleşi Metris Çeviri Araş. Dergisi, 1990
- Özön N. Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları: 462, Ankara Ankara Üniv. Basımevi 1981.
- ÖZÖNOR, Defne (2005) Türkiye’de Sinema Filmlerinin Denetleme Sistemi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, G.Ü. Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, Ankara.
- Özuyar, A. (2017) Sesiz dönem Türk Sinema Tarihi (1895-1922), Yapı Kredi Yayınları
- Pisek, G. (1994) Grosse Illusion, Probleme und Möglichkeiten der Filmsynchronisation, Wissenschaftler Verlag Trier, Trier.
- Pruys (1997), Die Rhetorik der Filmsynchronisation, Tübingen Narr
- Pruys G. M. Re Rhetorik Der Filmsynchronisation: Wie Ausländische Spielfilme In Deutschland Zensiert, Verändert Und Gesehen Werden: Medienbibliothek: Serie

B. Studien; 14.1.Auflage. Tübingen: Gunter Narr Verlag (Veroffentlicher Dissertation. Universitat Tübingen, 1917.

Radegundis Stolze, Çeviri Kuramları Giriş, (Çeviren Durukan E.), 2013.

Ritzer. G, (2011). Küresel dünya çeviren Melih Pekdemir 1. Baskı

Salihpaşaoğlu, Y. (2007). Türkiye’de Basın Özgürlüğü. Ankara: Seçkin Yayınları.

Snell Hornby, M. Translation (übersetzen/Dolmetschen) /Translationswissenschaft/ Translatologie. In Snell Hornby M. Höning, H.G, Kußmaul, P.und Schmitt, P.A. (Hrsg.), S.37-39 (1999)

TDK, Yazın terimleri sözlüğü, Yazın terimleri sözlüğü. Komisyon kitapları ve TDK yayınları 1974 baskısı

THK, 1991, Türk Hukuk Lûgatı, Ankara 1991.

Tikveş, Ö. (1968). Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Sinema Filmlerinin Sansürü. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Vardar, B. (1981). Çeviri Konuşmalar. Yazko Çeviri Dergisi (2), 172-173.

Vardar, B. (2002). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

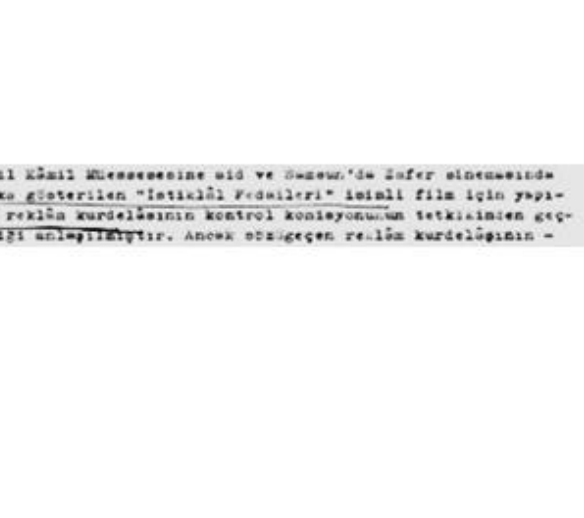
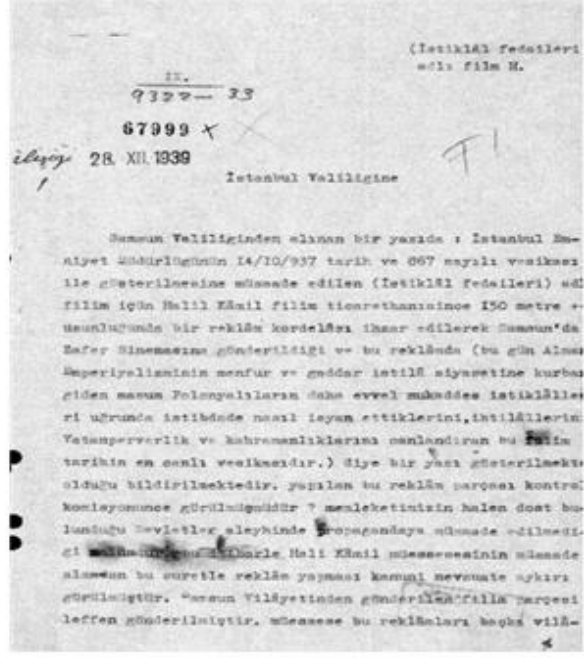
Vermeer H./Reiss, K. Grundlagen einer allgemeinen Translationstheorie, Nimeyer, Tübingen. (1984)

Yıldırım, Alican, (2017) Mimar Sinan Güzel Ganatlar Üniversitesi Güzel Ganatlar Enstitüsü Sinema-tv Ana sanat Dalı Sinema TV programı Türkiye’de dublaj ve sinemamıza etkisi (yüksek lisans tezi)

Yılmaz, M, Doğaner, Y. (2007). Cumhuriyet Döneminde Sansür. Ankara: Siyasal Kitabevi.

EK

Ek 1: İstiklal Fedaileri

Görsel 3: İstiklal Fedaileri Filminin Sansür Belgeleri

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

Ek 3: Medinet El Gagar (Mazlumun Ahı)

EMNİYET UMUM MÜDÜRLÜĞÜ					
Müstenidat	Raportör	Şef	Müdür	Daktilo	Tarih
Sube	Dosya	Numara	Bu film kontrol olmuştur.		
Lr.		49055	17 Eylül 1945		
M. Şişir.					
1-Basin ve yayın U.Md.Genelkurmay İst.Ş.Mk					
3-Millî eğitim bakanlığı Ta.Ter.Ku.Bşk.					
4-Dışişleri bakanlığı İst.Ş.Md.					
Kemal Film Kurumu tarafından Mısır'da					
Retirtilip dilimize dublajı yapılan "Medinet el					
Gagar" Mazlumun Ahı" adlı filmin 19/Eylül/1945 "					
Çarşamba günü saat 10 da Ankara sinemasında kont					
rolüne karar verilmiştir.					
Adı geçen gün ve saatte bir temsilci-					
ninin hazır bulundurulmasını saygılarımla rica e-					
derim.					
Emniyet Genel Müdürü Y					
12 NISAN 1945					

T. C.		
İçişleri Bakanlığı		
Emniyet Genel Müdürlüğü		
19/Eylül/1945		
Özetli Medinet el Gagar		
Mazlumun Ahı adlı filmin		
halka gösterilmemesi H.		
Şube	Dosya	Numara
		5011
Gizlidir.		
21. 11. 1945		
Bitlis, D.Bakır, Gazi antep, Urfa, Mardin, Siirt		
Hatay, İçel, Seyhan, Maraş ve 1. genel		
Müfettişliğe		
11/Eylül/1945 Gün ve Emniyet Genel Müdürlüğü		
9.Şube 48261 / 18111 sayılı yazımıza ektir.		
1 - Kemal Film Kurumu tarafından yurdumuza ge-		
tirilerek dilimize dublajı yapıldıktan sonra Merkez		
Film Kontrol Komisyonu tarafından görülüp halka göste-		
rilmesinde bir sakınca bulunmadığına karar verilen		
(Medinet El Gagar - Mazlumun Ahı) adlı Film bölgenize		
getirildiği takdirde Filmlerin ve Film Senaryolarının		
kontrolüne dair olan tüzükün 28.Maddesine dayanılarak		
halka gösterilmemesini rica ederim.		
2 - Gereği için Bitlis, D.Bakır., Gaziantep,		
Hatay, İçel, Seyhan, Maraş, Mardin, Siirt, Urfa Valilikleri-		
ne ve Bilgi için Birinci Genel Müfettişliğe Yazılmış-		
tır.		
İçişleri Bakanı		

19/Eylul/945

T. C.
İçişleri Bakanlığı
Emniyet Genel Müdürlüğü

Şube	Dosya	Nomara
IX	18111	

Özeti : Medinet El Gagar - Mazlumun ahi adlı filmin güney illerimizde halka gösterilmemesi H.

İlişigi :

Bakanlık Yüksek Makamına

Kemal Film Kurumu tarafından Mısırdan getirilip dilimize dulajı yapıldıktan sonra halka gösterilmesi için kontrole sunulan -- (Medinet El Gagar-Mazlumun Ahi) adlı Film 19/Eylul/945 Çarşamba günü saat 10 da Merkez Film Kontrol Komisyonunca gözden geçirilmiş ve sakinca görülmediğinden gösterilmesine izin verilmiştir.

Bu Komisyona Yüksek Makamları adına Başkanlık eden Genel Müdürlüğümüz Muavini Kamuran Cuhruk ile aynı komisyona Genel Müdürlüğümüz adına üye olarak katılan 9.Şube Müdürü Hayri İrdel'in görüş ve kanaatlerine göre bu film söz ve şarkı bakımından tükçeleştirilmiş olmakla beraber kıyafet ve âdet yönünden araplığı muhafaza etmekte olduğundan bilhassa güney illerimizdeki kültür ve gelenek birliğimiz için yapılmakta olan çalışmaları baltalıyıcı niteliktedir.

Bu görüş , C.H.P. Genel sekreterliğinin , Basın ve Yayın Genel Müdürlüğünün de katıldığı , bu bölgelerin kültürel birliğini sağlama yolunda daha evvelce Yüksek Makamlarına yaptığı baş vurmağa uygun olduğundan , bu filmin , Filimlerin ve ^{film}senoryalarının Kontrolüne dair olan ^{tüzüğün}28.Maddesine dayanılarak Bitlis, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, İçel, Seyhan, Urfa, Mardin, Maraş, Siirt illerimizde halka gösterilmemesinin yerinde bir eylem olacağı Genel Müdürlüğümüzce düşünülmektedir.

Bu düşüncemiz Yüksek Onaylarına uygun düştüğü takdirde bu illere gereken buyruğun verilmesine izinlerini saygılarımla arz ederim.

Emniyet Genel Müdürü

Görsel 5: Medinet El Gagar Filminin Sansür Belgeleri

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

Ek 4: Kanatlı Arslan

EMNİYET UMUM MÜDÜRLÜĞÜ					
Müstenidat	Raportör	Şef	Müdür	Daktilo	Tarih
					17 Eylül 1945
Şube	Dağıtım	Yazma	Neşir		
12	49055	18711	628		
1-Basın ve yayın U.M. Genelkurmay İ.S.Ş.M. 3-Millî eğitim bakanlığı Ta.Ter.Ku.Bşk. 4-Dışişleri bakanlığı İ.S.Ş.M.					
Komel film kurumu tarafından Misir'de getirilip dilimize dublajı yapılan "Medinet el Gagar" Mazlunun ahi" adlı filmin 19/Eylül/1945 " Çarşamba günü saat 10 da Ankara sinemasında kont roluna karar verilmiştir.					
Adı geçen gün ve saatte bir temsilci- ninin hazır bulundurulmasını saygılarımla rica ederim.					
Emniyet Genel Müdürü Y					
12 NISAN					

T. C.		
İçişleri Bakanlığı		
Emniyet Genel Müdürlüğü		
Şube	Dağıtım	Neşir
		5011
19/Eylül/1945		
Özetli Medinet el Gagar Mazlunun ahi adlı filmin halka gösterilmemesi H.		
21. IX. 1945		
Gizlidir.		
Bitlis, D.Bakır, Gazî antep, Urfa, Mardin, Siirt Hatay, İçel, Seyhan, Maraş ve 1. genel Müfettişliğe		
11/Eylül/1945 Gün ve Emniyet Genel Müdürlüğü 9.Şube 48261 / 18111 sayılı yazımıza ektir.		
1 - Kemal Film Kurumu tarafından yurdumuza ge- tirilerek dilimize dublajı yapıldıktan sonra Merkez Film Kontrol Komisyonu tarafından görülüp halka göste- rilmesinde bir sakınca bulunmadığına karar verilen (Medinet El Gagar - Mazlunun ahi) adlı Film bölgenize getirildiği takdirde Filmlerin ve Film Senaryolarının kontrolüne dair olan tüzükün 28.Maddesine dayanılarak halka gösterilmemesini rica ederim.		
2 - Gereği için Bitlis, D.Bakır, Gaziantep, Hatay, İçel, Seyhan, Maraş, Mardin, Siirt, Urfa Valilikleri- ne ve Bilgi için Birinci Genel Müfettişliğe Yazılmış- tır.		
İçişleri Bakanı		

KARAR	
5 06 015 119	
İngiltereden gelen ve Lale Film Müessesesine devredilmek istenen "The Lion Has Wings" adlı film 16.XI.1940 cumartesi günü Ulus sine- masında kontrol edildi:	
Filme Hitlerin söz söylerken alınmış ve İngilterede muhtelif mahallerde söz söyliylen müteaddit kimselerle yapılmış mukayesesine ait olan parçanın tamamen çıkarılması; film türkçe sözlendirildiğinde tercümenin tetkik olunması ve bir yerinde alman zabıtının maliyetine emirler vermesine ait sahnenin de kesilmesi şartıyla memleketimizde gösterilmesinde bir mahzur bulunmadığına mütefik karar verildi. 16.XI.1940	
Matbuat Umum Müdürü	Film Merkez Kontrol Komisyonu Reisi Emniyet Umum Müdürü
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
Harcıye V. İstihbarat Dairesi Umum Müdürü	Genelkurmay'dan
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
Emniyet Umum Müdürlüğünde Matbuat Şubesi Amir	Matbuat Umum Müdürlüğünde Müavir
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
Mazirif Ve, Selim ve Terbiye esasından	
<i>[Signature]</i>	

T. C.	
7/XI/1940	
Baş Vekâlet yazı işleri sayı 6-1949	
4924	Dahiliye Vekâletine
31/XI/1940 gün, Emniyet U.M.Ş. IX.50205 sayılı Tezkere cevabıdır .	
Memleketimize ithal edilmekte olan bazı İn- giliz harp havadis filimlerinden mevzu itibarile Al- man ve İtalyan Hükümetleri aleyhine hakaret ve ağır Propagandayı havi olanlarının Kontrol heyetince men filmesinin uygun görüldüğünü arz ederim .	
Baş Vekil yerine Müsteşar	
Aslının aynıdır . II/XI/1940	
Karşılaştırıldı	
asli (Koruy) <i>[Signature]</i>	

19/Eylul/945

T. C.
İçişleri Bakanlığı
Emniyet Genel Müdürlüğü

Şube	Dosya	Numara
IX	18111	

Özeti : Medinet El Gagar - Mazlumun ahi adlı filmin güney illerimizde halka gösterilmemesi H.

İlişigi :

Bakanlık Yüksek Makamına

Kemal Film Kurumu tarafından Mısırdan getirilip dilimize dulajı yapıldıktan sonra halka gösterilmesi için kontrole sunulan -- (Medinet El Gagar-Mazlumun Ahi) adlı Film 19/Eylul/945 Çarşamba günü saat 10 da Merkez Film Kontrol Komisyonunca gözden geçirilmiş ve sakinca görülmediğinden gösterilmesine izin verilmiştir.

Bu Komisyona Yüksek Makamları adına Başkanlık eden Genel Müdürlüğümüz Muavini Kamuran Cuhruk ile aynı komisyona Genel Müdürlüğümüz adına üye olarak katılan 9.Şube Müdürü Hayri İrdel'in görüş ve kanaatlerine göre bu film söz ve şarkı bakımından tükçeleştirilmiş olmakla beraber kıyafet ve âdet yönünden araplığı muhafaza etmekte olduğundan bilhassa güney illerimizdeki kültür ve gelenek birliğimiz için yapılmakta olan çalışmaları baltalayıcı niteliktedir.

Bu görüş , C.H.P. Genel sekreterliğinin , Basın ve Yayın Genel Müdürlüğünün de katıldığı , bu bölgelerin kültürel birliğini sağlama yolunda daha evvelce Yüksek Makamlarına yaptığı baş vurmağa uygun olduğundan , bu filmin , Filimlerin ve ^{film}senoryalarının Kontrolüne dair olan ^{tüzüğü}28.Maddesine dayanılarak Bitlis, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, İçel, Seyhan, Urfa, Mardin, Maraş, Siirt illerimizde halka gösterilmemesinin yerinde bir eylem olacağı Genel Müdürlüğümüzce düşünülmektedir.

Bu düşüncemiz Yüksek Onaylarına uygun düştüğü takdirde bu illere gereken buyruğun verilmesine izinlerini saygılarımla arz ederim.

Emniyet Genel Müdürü

Görsel 6: Kanatlı Arslan Filminin Sansür Belgeleri

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

Ek 6: İmanın Gazabı

KARAR

5 06 004 533

Filmin Adı : İMANIN GAZABI
Film türü : Pense film
Kontrol sebebi : Halkta gösterilmek ve yurt dışına çıkarılmak
Kontrol tarihi : 27/7/1967
Filmin uzunluğu : 3000m.
Filmin genişliği : 35 mm
Karar no : 1113
Dosya no : 19112-3798

Pense film kurulumuna filme alınan İMANIN GAZABI adlı film Filmler Dairesi Başkanlığı Sinema Salonunda 27/7/1967 günü saat 16 da Serkes Film-Kontrol Komisyonuna gönderilmiştir.

1-Filmin baş tarafına "Olayların Cumhuriyetten önceki dönemiyle ilgili olduğu" yazılmalıdır.

2-Senarye Apar'ın söylediği "Bir sürü rüyet verdim" sözünü çıkarılmalıdır. Aynı zamanda söz geçen filmin halkta gösterilmesinde ve yurt dışına çıkarılmasında bir sakınca bulunmadığına oybirliğiyle karar verilmiştir. 27/7/1967

Dye

Serkes Film Kontrol Komisyon Başkanı Genel Müdür'den Genel Kurmay Başkanlığından
İçişleri Bakanlığınca 9. Şube Müdürü Y. Alb

Dye

Turizm ve Tiyatro Bakanlığınca Sinema Salonundan Millî Eğitim Bakanlığınca

Dye

27/7/1967

KARAR

F1

Senaryo ad : İYİ İMAN - İYİ İMAN VE TAKKELİ İYİ
Yayın Yılı : İYİ İMAN - İYİ İMAN VE TAKKELİ İYİ
Film türü : İYİ İMAN - İYİ İMAN VE TAKKELİ İYİ
Kontrol sebebi : Film çekilmek için
Kontrol tarihi : 4/3/1966
Karar No : 10
Dosya No : 91122/3798

Yayın Kurulu tarafından yazılan İyi İman Film Kurulumuna filme alınmak istenilen (İYİ İMAN - İYİ İMAN VE TAKKELİ İYİ) adlı senarye Serkes Film Kontrol Komisyonu tarafından teklifi edilmiştir.

1- Sayfa 3 te Halil'in söylediği: "Bu ölen, başlatın dininden insanın, bit-ti ni bu" sözünü,
2- Sayfa 6 da Halil'in söylediği: "Herkesin ölen, insanı iyi" sözünü,
3- Sayfa 12 de geçen: "Bundan sonra beniz olursun, şüphesiz kurtulursun" sözünü,
4- Sayfa 13 teki "...senin kimsen değil" diye başlayan konuşmanın,
5- Sayfa 16 da Apar'ın söylediği: "Özenliye avuç dolusu para vermiş," sözünü,
6- Sayfa 19 da Halil'in söylediği: "Başlatın ölen insanın" sözünü,
7- Sayfa 35 de Halil ve Bekir arasında geçen konuşmaların: "Güzel bir anı var", "Allahın korkması insanı seer" ve "Hiç kimden korkmas ben" sözlerini,
8- Sayfa 41 de İ. Adnan'ın söylediği: "Her gün bir kere, İman ile özenli bir ölüp eğilimli yapıyorlar, İman insanın kadınlarının kullandığı aralarına geçiyorlar" şeklindeki konuşmaların,
9- Sayfa 48 de Halil'in söylediği: "Kadın diye dedi divane oluyoruz be. onun-la ilk öbada gardele gireriz. 5 bin altın insanı kadar kullanırız seninle Kır Hakan. İman bu plik ile Akın senin, Ömer ağca benin." ve "Ölür be Kır, ayrıca ayrıca bu varfa İman geç ayrıca kullanırız" sözlerini tasarrufların,
10- Sayfa 53 te Kır Hakan'ın söylediği: "Bu geç senin para senin" ve Halil'in söylediği: "Bile ben kaynağını alayın İman kolay be Kır" sözünü,
11- Sayfa 101 de Halil'in söylediği: "Eylülün de anımdan, avrundan başlatın bu İman" sözünü ile 110. sayfada söylediği: "Eylülün senin ölüme yakınlık senin ölüme sözlerin ölüme sonra da seni başlatıyorlar. Ölüme çiftte sevk duyuyorlar" sözünü,
12- Sayfa 110 da İman'ın söylediği: "Ölen güvür İman para dinin senin" şeklin-deki konuşmaların,
13- Sayfa 22 de Halil'in söylediği: "Bana bak, bir daha yanında ne Allah, ne peygamber, ne de insan İman istiyorlarsın, baktın bunlardan" sözünü,
14- Sayfa 40 de İ. Adnan'ın söylediği: "Ölürün İman ölen ama, İmanın güvür olursun" sözünü,
Çıkarılması:
15- Senaryonun muhtelif yerlerinde geçen veçirge, övgü, İman ve yalıt ceh-nelerinde müteahhede başlatın veçirge söz geçen senaryonun yeniden düzenlenerek aynı bir karar verilmiş üzere gönderilmesinin uygun bulunduğu oybirliğiyle karar verilmiştir. 4/3/1966

Dye

Serkes Film Kontrol Komisyon Başkanı Genel Müdür'den Genel Kurmay Başkanlığından
İçişleri Bakanlığınca 9. Şube Müdürü Y. Alb

Dye

Turizm ve Tiyatro Bakanlığınca Sinema Salonundan Millî Eğitim Bakanlığınca

Dye

4/3/1966

Görsel 8: İmanın Gazabı Filminin Sansür ve Red Gerekçesinin Resmi Arşiv Belgeleri

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

Ek 7: Şeyh Sait İsyanı

29.1.1970 tarihinde İçişleri bakanlığı Diyarbakır valiliğine bir yazı yazarak Şeyh Sait isyanına ait bir film çekildiğini istihbar aldıklarını ve 20.1.1970 tarihinden itibaren çekimin başlamış olduğunu belirtmişlerdir. Filmin çekimi ile ilgili henüz kontrol komisyonuna bir senaryonun intikal etmediği belirtilmektedir. Film ve film senaryolarınının 19 ve 27. Mad. Hükümlerine göre film kontrol komisyonlarına henüz bir senaryo intikali olmamıştır (Görsel 9).

Filmin Milli bütünlüğümüzü zedeleyeceğini ve hazırlanan filmin Televizyon ekranında gösterilmesinin ihtilat yaratacağı göz önüne alınması gerekmektedir. Durumun tetkikinin yapılması istenmiştir.

Ayrıca, 2.2.1970 tarihinde İç İşleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Genel Kurmay Başkanlığı'na da yazarak durum hakkında bilgi vermiş ve izinsiz çekimin suç olduğunu bildirmiştir. Fakat heyetin 20-28 Ocak 1970 tarihinde çektikleri ve isyan hakkında bilgi ve görüşü olan 8-9 kişi ile de görüştükleri ve heyet ayrıldığı için bir işlem yapmanın mümkün olmadığı bildirilmiştir.

Şeyh Sait ayaklanması, 13 Şubat 1925 günü, Diyarbakır'ın Eğil bucağına bağlı Piren (Dicle) köyünde saklanan mahkûmları almaya gelen jandarmalara ateş açılmasıyla başlamıştır. Şeyh Sait'in emriyle telefon ve telgraf hatlarını kesen ayaklanmacılar 16 Şubat'ta Darahini'yi (genç) ele geçirerek vali ve diğer resmî görevlileri etkisiz hale getirdiler. Şeyh Sait halkı din adına ayaklanmaya çağırdı (Cemal, Behçet, Şeyh Sait isyanı, sel yayınları, İstanbul 1955).

T. C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Emniyet Genel Müdürlüğü
Şube : 9. 91124-76/7
Köğü : "ŞEYH SAİD İSYANI"
adlı film hakkında.

Ankara

1 / 196

22 Subat 1970

15897

GENELKURUMAY BAŞKANLIĞINA
MİT MÜSTEŞARLIĞINA

- İLOI : a) Genelkurmay Başkanlığının 27.1.1970 gün ve İSTH : 3597.
5-1-970/SBR sayılı yazısı.
b) MİT Müsteşarlığının 27.1.1970 gün ve MAM: III.Mrk.D.
Bşk. VIII. Şb. 281162 sayılı yazısı.

TRT Kurumu Genel Müdürlüğünden beş kişilik bir heyetin Diyarbakır Bölgesinde (ŞEYH SAİD İSYANI) ile ilgili bir televizyon filmi hazırladıkları haber alınması üzerine 29.1.1970 gün ve 13926 sayılı telex ile Diyarbakır Valiliğinden durum sorulmuş ve ancak Filmlerin ve Film Senaryolarının Kontrolüne dair Nisanname hükümlerine göre film çekilmesinin mümkün olacağı, aksi takdirde adı geçen heyetin faaliyetinin durdurulması bildirilmiştir.

Bu yazıma üzerine Diyarbakır Valiliğinden alınan cevapta, Heyetin 20-28 Ocak 1970 tarihleri arasında (ŞEYH SAİD İSYANI) ile ilgili bir televizyon filmi çektikleri ve isyan hakkında bilgi ve görüşü olan 8-9 kişi ile konuştukları, heyetin Yılıyetten ayrıldığı için çektikleri film hakkında herhangi bir işlem yapmaya imkan olmadığı bildirilmiştir.

Ayrıca, TRT Kurumu Genel Müdürlüğüne 29.1.1970 tarih ve 13926 sayılı yazıma ile menkûr Nisanname hükümlerine aykırı olarak çekildiği öğrenilen bu film çekiminin durdurulması, çekilmişse gerekli formaliteler tamamlanmadan televizyonda gösterilmesinin temini, aksi halde suç işlenmiş olacağı bildirilmiştir.

Bilgilerine arz ve rica ederim.

DAĞITIM :

BİLGİ

GENELKURUMAY BAŞKANLIĞINA
M İ T MÜSTEŞARLIĞINA

Müsteşar Husvini
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

25 NİS-1970

№: 36258-36611

T. C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Emniyet Genel Müdürlüğü

Şube : _____
Kona : 2/124-46/7

Ankara
29 Ocak 1970

TELSİZ-SİZME
YILDIRIM

DIYARBAKIR VALİLİĞİNE

2409

5 06 016 190

1- TRT Kurumu Genel Müdürlüğünden beş kişilik bir heyetin iliniz ve çevresinde ŞEYH SAİT isyanı ile ilgili bir televizyon filminin çekimine 20 Ocak 1970 gününden itibaren başlamış olduğu istinbar edilmiştir.

Film ve Film Senaryolarının Kontrolüne Dair Nizamnamenin 19 ve 27 inci maddeleri hükümlerine göre, Türkiye dahilinde çekilecek her türlü filmin senaryosunun Merkez Film Kontrol Komisyonundan geçmesi icap etmekte olduğu halde, adı geçen kurumun iliniz dahilinde çekmeye başladığı filmin senaryosu henüz bu komisyona intikal etmemiş olduğundan, bu heyetin ŞEYH SAİT İSYANINA ait olan filmi ne suretle çekmeye başladıkları anlaşılmamıştır.

Kaldı ki konunun milli bütünlüğümüzü zedeleyeceğini ve hazırlanan filmin Televizyon ekranında gösterilmesine ihtilâl yaratacağının gözönüne alınması gerekmektedir.

Durumun tetkiki ile neticesinin acele bildirilmesini, filmin çekimine devam ediliyorsa, Nizamname hükümleri gereğince durdurulmasını ve kanunî gereğinin yapılmasını rica.

2- Em. Gn. Md. Şb. 9. () sayılıdır.

13920

Görsel 9: Şeyh Sait İsyanı Filmi Resmi Belgesi

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

Ek 8: Türke Güven

Yapım yılı: 1942 Film Macaristan'dan getirilmiştir. Orijinal adı: Beszelos Kontöş'tür. Film Macaristan'dan (Budapeşte de Karpat firmasından satın alınan Beszelo Kontös isimli film Kemal Film tarafında Türkiye'ye getirilmiştir. İstanbul kontrol komisyonunca Milli duygularımızı rencide edici olduğu için ret kararı alınmıştır ve yurda sokulması men edilmiştir (Görsel 10).

Filmin konusu: yabancı bir ülkede çevrilmiş olan bu film Macarlarla meskûn bir kasaba halkının komşu millet ve unsurlarla yabancıların baskı ve yağmalarından korunmak için Budin de bulunan Türk Beylerbeyine nasıl bir itirazla başvurduğunu anlatan bir filmidir.

- Türklerin rüşvetle elde edilebilecek gevşeklikte olduğu,
- En az 4 nişanlısı ve 33 cariyesi bulunduğu,
- Aile ocağı hakkındaki ilişkilerin laubali olduğu.
- Türk makamlarının yaşayan birini ölü olarak ilan edecek kadar adalet yoksunu olduğunu göstermeleri.

Bu nedenle filmin ruhu ve umumi manası ile o zamanın idaresi istidat edici komsu milletler hakkında kin ve nefret besleyici mahiyette memleketimizde gösterilmesine taraftar bulmadığımı arz ederim

Maarif vekili. Talim terbiye azası. Halit Ziya 26.12.42

29.09.1942 senesinde ulus sinemasında gösterildikten sonra Ankara gümrüğüne iade olunmuştur. S.27)

Filmin Türkçeleştirilmesine müsaade edildiği takdirde düzeltilecek ve çıkarılacak kısımlar belirtilmiştir. İlgili firma filmi gururumuzu okşayacak şekilde düzeltereğine dair söz vermiştir. (S30)

Sansür sebebi: alt yazı ve dublaj çevirisinde kültür emperyalizmine dayalı sansür işleminde filmlerin çoğu daha yurda sokulma aşamasında sansürlenmiştir. Yada yurda sokulması tamamen engellenmiş yada bir bölümünün çıkarılması istenmiştir. Bu konuda oldukça titiz çalışılmıştır. Bu filmde Siyası ve milli duygularımızı, adalet sistemimizi ve aile yapımızı rencide edici unsurlar vardır. Siyasi sansür vardır.

K A R A R

5 06 006 249

Filmin adı	:ERMAN FİLMİ
Filmi çeken kurum	:ERMAN FİLM KURUMU
Kontrol sebebi	:Halka gösterilmek ve yurt dışına
Kontrol tarihini	:19.9.1969 çık.
Filmin uzunluğu	:3000 s.
Filmin genişliği	:35 mm
Karar no	:199
Dosya no	:91122/4315

206

Buvelce 19.9.1969 tarihinde Merkez Film Kontrol Komisyonunca görülmüş, 1-İsmail'in evinden çıkan Eva'ya takip eden genç çocukların ona saldırıp korkuttuklarına gösteren sahnenin, 2-Eva'nın kaldığı oteldeki odaların Eva'nın odasına içki ile geldiklerini gösteren sahnenin, 3-İsmail'in ailesinin ve Mustafa'nın Eva'ya dövüşmelerini gösteren sahnelerin düzeltildikten sonra yeniden görülmeye karar verilen Erman Film Kurumuna ait SİR TÜRKİ GÖRÜLMÜŞ ADLI film, 19.9.1969 tarihinde sahibinin müracaatı üzerine yeniden görülmüştür. İstenilen düzeltmenin yapıldığı görüldüğünden, adı geçen film yurt dışına çıkarılmak suretiyle, yurt içinde halka gösterilmesinde bir sakınca bulunmadığına ekseriyetle karar verilmiştir.

Başkan
İçişleri Bakanlığından

Üye
Emniyet gen. müd den
9. Şube Müdürü

Üye
Genelkurmay Başkan
Alb.

Filmin reddi Reyindeyim

Üye
Sesin velayet gen müd den

12 NİSA/Üye
Milli Eğitim Bakan
Filmin reddi reyindeyim

Kararın Aynısıdır
19.9.1969

263

Sayın Adabî Bakanlığın yüksek Makamlarına

Anka

yeni yıllarımızın uğurlu ve başarılı olmasını. 3-1-97
Stemenniybe sikkati arzular. Hiçmetler.

2-1-97 cuma akşamı saat 7.30 da.) yeni pazar)
aynayan film HK. bir türk örneği verdiren bu film
n hufun türkiyeye gelisi ile ilgili olup kuzey sokakların
çeligin serfine yakışmayacak kadar resâletlik sadece sin
ayruklarının değil aritli resâletli türk milletinin hasiyet
dururuna yakışmayacak kadar üzücü bir durumu andiren
Merzuat yabancı bir dilinin üzücü façasına yardımı olan
getiren yaptilerin rutun dolusu beyanları getirmişmiş, fi
dün yada damı ispatlandırmaya lüzümü lü görülmüş
film (aydın) yeni pazarda gösterilmiştir filmi men edil
just dışına çıkarılmaması just içinde oynatılmaması gerektir
lunması bu filmi ileride bazı hususlara elit olarak kült
gereksinyle lazım gelen emir ve müradelerimizi vatandaşlar
arz ve istihkam eylerim Hiçmetlerime le

[Redacted] 1339 doğ- chigeli
ticar sübyman duransay
eliyle yeni pazar

MİHİR ÇEKİMİ

Sae
Ocak 1970

aydın

ADLİ VEKÂLETİ

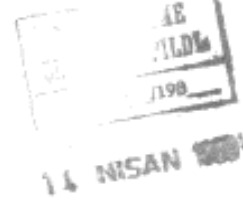
736

DP

Filmin Türkçeleştirilmesine müsaade buyrulduğu takdirde yapılacak tdilt ve çıkarılacak paralr.

- 1) - Filmin başlangıç yazılarındaki semai resimleri hazıf edilecek ve Yeni Türkçe yazılar tarihi kıyafetlerini gayet güzel ve heybetli bir tarzda gösterecek resimler üzerine kilecektir.
- 2) - Filmin başındaki Tatar akını ve yama sahneleri tamamen kaldırılacaktır.
- 3) - Filme serbest Macar Keskett Şehri Belediye Meclisi ile balanacak ve burada cereyan eden bütün mklemelerde Türk adaletinden ve kahramanlığından bahsedilecek ve Meclis, şehirlerinde rahat edebilmek için Türkler'e iltica etmek ve müzaheret istemekten başka bir are olmadığı eklinde bir karara varacaktır.
- 4) - Fırka ihtilfı mnakaşalarında bütün sözler Türkler lehine cereyan ettirilecektir.
- 5) - Buda'ya gönderilecek kızın seçimini sahnesinde bütün kızların gitmek istedikleri eklinde mkleme tdilti yapılacak ve ihtiyar kadına ait sahne bu tdilttan sonra eğlenceli mklemelerle araya sıkıtırılacaktır.
- 6) - Kervan Buda'ya gelince gösterilen minare sahnesi tamamen kaldırılacak ve buraya bir şehir manzarası ilve olunarak alaturka msik ile sslenecektir.
- 7) - Vali konaında Satranç oynayan işman adam muaddel şekilde kethüda efendi diye gösterilecek ve buradaki mklemeler aslından temamiyle ayrı olarak semine uygun şekilde değiştirilecektir.
- 8) - Macar Murahhas hey'etinin kendi aralarında Hil'at aleyhindeki evza ve etvarını gösteren sahne temamiyle kaldırılacaktır.
- 9) - Keskett Belediye Meclisine tehditkre bir tavarla gelen yeniçeri kıyafetli adamın Hil'at karşısında aldığı selilne vasiyeti gösteren sahne kaldırılacaktır.
- 10) - Filmin sonunda kız kurtaran Belediye Reisi ile kız arasında Türklerin himayesine sığınsak lüzumu etrafında Millî gururunu okşar mahiyette mklemeler cereyan ettirilecektir.

(Suret)

Fz

Yabancı bir meâlekette gevrilmiş olan bu film, Macarlarla meskûn bir kasaba halkının komşu millet ve unsurlarla yabancıların baskın ve yağmalarından korunmak için Budin'de bulunan Türk Beylerbeyine nasıl bir istirarla başvurduğunu tasvir etmektedir.

Filmin muhtelif sahne muhaverelerinde :

Türklerin rûqvette elde edilecek gevşeklikte oldukları,

Bir Türkün en az dört nikâhlısı ve otuz üç cariyesi bulunduğu,

Aile ocağı hakkındaki telâkkilerinin lâubali olduğu,

Türk makamlarının yapmakta olan bir insanı bir ilâmle 613 ilân edecek kadar adâletten mahrum oldukları, buldukları, tebarüz ettirilmektedir.

Bu itibarla filmin, ruhu ve umumî manası ile o zamanın Türk idaresini istihdaf edici ve komşu milletler hakkında kin ve adavet besleyici mahiyette görüldüğü için, meâleketimizde gösterilmesine taraftar bulunmadığımı arz ederim. 25/12/1942

Maarif Vekilliği

Talim ve Terbiye Heyeti
arasından

Aslı gibidir. 25/12/1942

Görsel 10: Türke Güven Filminin Resmi Belgesi

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

Ek 9: Hababam Sınıfı Uyanıyor

Arzu film tarafından çekilen filmin halka gösterilmesi ve yurt dışına çıkarılması için 3.1.1977 tarihinde kontrol komisyonu tarafından incelenmiştir (Görsel 11).

Film eğitim öğretim ile ilgili olduğundan milli eğitim bakanlığının görüşü alınmak üzere yazı yazılmış ve 7 gün süre verilmiştir.22.12.1976 tarihin ve 133201 sayılı yazı ile filmle ilgili evrakların bakanlık makamına intikal ettirilmiş ve alınan kararın en kısa zaman gönderileceği belirtilmiş olmasına rağmen Milli Eğitim Bakanlığının bugüne kadar bir görüş gelmediği dosyanın tetkikinden anlaşılmıştır.

1.9.1976 tarihinde kontrol edilen Sadık Şendil'in yazdığı Arzu Film Kontrol komisyonuna ait Hababam Sınıfı uyanıyor, adlı senaryo 1.9.19 76 tarihinde kontrol komisyonu tarafından tetkik edilmiş ve

-öğretmenlik mesleğini küçük düşürücü sahnelere yer verilmemesi

-sayfa 7 nin son kısmında, Hafize'nin tanıyorum Okulda Hademeyim demeye ‘sözünün çıkarılması,

-Müstehcen her türlü görüntü, ima, söz ve bestelere yer verilmemesi şartı ile filme alınmasında bir sakınca olmadığına beş kişiden oluşan kurul tarafından karar verilmiştir.

(İç İşleri Bak.,Emniyet Gen.Müd, Genelkurmay Bşk. Basın Yayın Gen. Müd. Milli Eğitim Bak. oluşan üyeler) 2.9.76 tarihine bu kararı vermişlerdir.

Film ile ilgili olarak düzenlenen rapor da filmlerin ve senaryoların kontrolüne ait nizamnamenin 7. Mad. 6 fıkrasına göre ‘Ahlaka adaba ve Milli duygularımıza mugayir bulunan kısımların reddine öğretmenlik mesleğini küçük düşürücü sahnelere yer vermemek bu sahnelerin çıkarılması şartı ile filme alınmasına müsaade edilmiştir.

Film eğitim ve öğretim ile doğrudan ilgili olduğundan, bakanlıktan görüş sorulmuştur.

Hababam sınıfı uyanıyor isimli film 28.12.1976 tarihinde görülmüş olup, aşağıdaki inceleme raporu hazırlanmıştır.

1-Filme konu olan özel Çamlıca Lisesi 6 edebiyat (Hababam sınıfı uyanıyor) öğrencileri Müdür, müdür muavini Mahmut hoca, beden eğitimi hocası, külyutmaz tarih hocası Zühtü okul hademesi arasında geçmektedir.

Filmin jeneriği;

- Öğrenci inek Şabanın cazibesine kızlar dayanmıyor sözü,
- arkadaşlarından Güdük'ün ama birde çocuk peydahlamışın diyerek bir danayı gösterip bakın nasılda babasına benziyor demesi,
- müdür muavini Mahmut hoca sınıfa gelirken kapıda torba geçirmeleri,
- cebinden sigara paketini alıp arkadaşlarına dağıtan inek Şaban ve diğerlerinin adice davranış görüntüleri,
- Film okul hademesi Hafize'nin elinde okul zilini çalarak dolaşması
- ve öğrencilikle hiç ilgisi olmayan ha babam sınıfının merdivenlerden birbiri üzerinden atlayıp, çeşitli hafiflikler, utmayın ulan sözleri ve büyük gürültüler çıkararak sınıfa girmeleri ile başlanılan özel bir eğitim kurumu olan Çamlıca lisesinde, MEB Liselerde uygulamakta olan lise müfredat programı, sınıf geçme not verme ve disiplin yönetmeliklere uymak mecburiyetinde olduğu ve yine MEB müfettişler yolu ile denetimi altında olduğu bilinmesi gerekli ve önemli husustur.
- Disiplinden, eğitim öğretimden mahrum olmuş bir tablo sergilenmektedir. Filmin sonuna kadar öğretmen ve öğrenciler tarafından ciddi olarak ders işlenmemiş ders dinlenmemiştir. Hatta ima bile edilmemektedir.
- Lise son sınıf olarak gösterilen sınıfta bulunanların hiç birisine öğrenci denilecek yaş ve davranışta olamaması da dikkat çekmektedir. Birbirlerine taktıkları isimler, inek Şaban, tulum, güdük, tarih hocasına külyutmaz, kalem, dom dom, ulan Şaban sen ineklerin en akıllısının demesi ve daima inekliğinin hatırlatılması ve argo sözler kullanılması,
- Mahmut hoca Konya lisesinden Özel Çamlıca Lisesine gelmiş müdür muavini olmuş idarecilik vasfını yitirmiş, verdiği tek ceza tek ayaküstüne durdurmak, kendisi ve diğer bir öğretmenle ile onların başında nöbet tutmak, özel bir eğitim kurumunda da bulunması gereken disiplin kuruluna hiçbir konuyu aksettirmeden kendisinin çözüm bulması dikkat edilmesi gereken önemli bir husustur.
- Bu sınıf için tarih hocasının bunların hepsi hergele, gençlik değil it sürüsü demesi,
- Ahmet'in babasının ölmesi üzerine tahsiline devam edebilmek için Mahmut hocadan hademelik istemesi, Mahmut hocanın parasız okunmuyor demesi, devletimiz aleyhine olumsuz propaganda yapması gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

- Ahmet'in okul ücretini Mahmut hocanın vermeyi kabul etmesi, müdürün Mahmut hocaya bu dükkân nasıl dönüyor, bu devirde kim kime para veriyor Allah Allah ne enayiler var şu dünyada demesi milletimizin milli duygularını hafife alıp rencide edicidir.
- Senaryoda Nazifenin aşağılık duygusu içinde bulunması kendisini Amerika'da yaşayan bir yakınına asker olarak tanıtmaması ve filmde daha önce öğrenci olan birinin asker olarak gösterilmesi, sınıfa yemekhaneye yatakhaneye alınışı okuldaki isminin hayta oluşu, Nazifenin sınıfa tarih öğretmeni olarak getirilmesi ve enayi seni tarih öğretmeni zanneder denilerek senaryo ile film arasında tezatlar bulunmaktadır.
- Ayrıca hademenin Ahmet'i derse kaldırması ve bir takım basit hareketlerle hakaret etmesi sonra Şaban'a Fatih Sultan Mehmet'i anlat sorusuna sultan efendim cevabına Nazife'nin ne sultanı ulan eşek herif demesi sonra Şaban'ın tekrar sultan efendim demesi üzerine aferin ne güzel çalışmış 10 demesi Türk büyüklerini tezyif etmekte oldukları tespit edilmiş bulunmaktadır.
- Türkiye sınırları içerisine benzeri olmayan okul, öğrenci, öğretmen hademe kapıcı ilişkilerinin hayalide olsa bu derece küçültülerek bir Türk filmde bunlar Türk öğretmeni, Türk öğrencisi Türk okulu denilemeyecek seviyeye düşürmesi dikkat çekicidir.
- Şaban'ın babasının gönderdiği tereyağını alıp yerine patates püresi koymaları Şaban'ın babasına galles baba diye bağırması, Mahmut hocaya rüyamızda seni gördük hayırdır inşallah demeleri, hocanın Allah'ım sen bana yardım et demesi üzerine, hep beraber, eder eder diye alay etmeleri inançlarımıza, aile anlayışımıza bağdaşmayacak mahiyette görülmektedir.
- lale deviri ile ilgili soru ve verilen cevap yapılan espri uygunsuz bulunmakta,
- bilgi yarışmasındaki hileli davranış, - polis telsizinin çalınması,
- Viyana kuşatmasına Osmanlı ordusu hangi kuvvetle katıldı sorusuna, iki kamyon, bir bisiklet diye karşılık vermesi,
- Franko dan sonra tahta kim çıktı sorusuna Mahmut hoca demeleri,
- Kurban olarak horoz getirilip kesmek istenmesi

-Tarih hocası külyutmaz Zühtü'nün sınıfa sözlü imtihanı sırasında öğrencileri tahtaya kaldırıp anlat demesi ve kalkanların kürsünün kenarına yapıştırdıkları bir kâğıda ciddiyyetten uzak laubali, hareketlerle Atatürk'ün gençliğe hitabesini disiplinden uzak okumaya çalışmaları. Hep birlikte sonradan ezbere okusalar da yaptıkları hafiflikleri mazur göstermez. Köy okulu ve köylü çocukları hakkında söyledikleri sözler ve hediyeler hoşgörüyü ortadan kaldırmaktadır.

-köydeki çocuklar hakkında söylenen ne yapacak kardeşlerimiz eğitimi bırakalım tarlada çalışsınlar şalvarlı veletler diye alay etmeleri,

Köylü çocuklarına karşı takınılan bu çirkin tavırla sınıf farkı kavgasını körüklediklerini elle tutular gözle görülür hale getirmiş bulunmaktadır.

-Ahmet'in hiçbir sınava girmeden öğretmen olması. Cumhuriyetin kurulduğu günden günümüze kadar büyük bir çalışma gayreti içinde olan milletimiz, mizahta olsa böyle bir okulun varlığını kabul edemez. 1738 sayılı Milli eğitim temel kanunumuzun başında MEB amaçları, Temel ilkeleri ve 17 mad. MEB amaç ve ilkeleri istikametinde eğitim ve öğretimi mecburi kılmaktadır. Bu sebeplerden dolayı eğitim ve öğretim politikamız ile doğrudan ilgili olan adı geçen filmin yurt içinde ve dışında gösterilmesi sakıncalı bulunmuştur.

Çeviribilim açısından değerlendirildiğinde yerli yapım filmlerde belli bir amaç doğrultusunda yapılmaktadır her ne kadar eğlence amacı gütsede filmlerde; sınıf farkı (şalvarlı veletleler), devletin eğitim sistemi (hoca ile alay edilmesi), dini değerlerimiz (horozun kurban edilmesi, İnek Şaban ismi, üç ayların ikinci ayına verilen isim) devlet büyüklerimiz ile alay edilmesi sansür olarak kabul edilmiştir.

K A R A R

SENARYONUN ADI : HABABAM SINIFI UYANIYOR
SENARYONUN YAZARI : SADIK ŞENDİL
FİLMİN ALACAK KURUM : ARZU FİLM
KONTROL SEBEBİ : Filme alınması için
KONTROL TARİHİ : 1.9.1976
KARAR NO : 976/358
DOĞYA NO : 91122/7098

Cekilmiyecak

Sadık ŞENDİL'in yazdığı, ARZU Film Kurusuna ait, (HABABAM SINIFI UYANIYOR) adlı senaryo, 1.9.1976 tarihinde Merkez Film Kontrol Komisyonu tarafından tetkik edilmiş olup;

- 1-Öğretmenlik mesleğini küçük düşürücü sahnelere yer verilmesi,
 - 2-Sahife 7 nin son kısmındaki, Hafise'nin "Tanıyorous Okulda hademeyim demeye" sözünün çıkarılması,
 - 3-Müşaheden her türlü görüntü, ima, söz ve bestelere yer verilmesi.
- Şartı ile, filme alınmasında sakınca olmadığına,
Ekseriyetle karar verilmiştir.

Cekilmiyecak
BAŞKAN
İÇİŞLERİ BAK.T.
(7/6 red)

Cekilmiyecak
ÜYE
EMNİYET GEN.MÜD.T.
Basın Şb.Müd.T.
(Ş.Kabul)

Cekilmiyecak
ÜYE
GENELKURMAY BŞK.T.
Albay
(1 ve 2.çarta iştirak)
Ş.Kabul

ÜYE
BASIN YAYIN GEN.MÜD.T.
(Ş.Kabul)

ÜYE
MILLİ EĞİTİM BAK.T.
(Ş.Kabul)

Alınan ajandır.
2.9.1976

ARZU FİLM KURUMUNA AİT (HABABAM SINIFI UYANIYOR)

İsimli Filmle ilgili rapor

62

Sadık Şendil tarafından yazılıp, Arzu Film kurumunca filme alınacak "Hababam Sınıfı Uyanıyor" isimli senaryo 1.9.1976 tarihinde Merkez Film Kontrol Komisyonunda incelenerek İçişleri Bakanlığının (Filmlerin ve G.Film Senaryolarının Kontrolüne dair nizamnamenin 7. maddesinin 6. fıkrası "Ahlaka Adaba ve Milli duygularımıza mugayir bulunan) uyarınca reddine karşı, diğer 4 üyenin-öğretmenlik mesleğini küçük düşürücü sahnelere yer vermemek sahife 7, sahne 8 deki hafifliklerin çıkarılması, şartıyla filme alınmasına müsaade edilmiştir.

Adı geçen kurumca filme alınan senaryo, 26.11.1976 tarihinde Merkez film kontrol komisyonu tarafından görülmüş, "Filmin eğitim ve öğretimle doğrudan doğruya ilgili olduğundan, Millî Eğitim Bakanlığının Film Üzerindeki görüşünden sonra kesin reylerin belirlenmesine oy çokluğu ile karar verilmiştir.

8.12.1976 tarih ve Basın A.2.91122/7098-256260 sayılı yazınız ve eki Merkez Film Kontrol Komisyonunun 26.11.1976 tarih ve 976/279 sayılı kararı gereğince:

Bakanlık Makamından alınan 23.12.1976 tarih ve 13240 sayılı onayla Müsteşar Yardımcısı Ali Haydar Dirioz başkanlığında, Müsteşar Yardımcısı Zeki Sofuoğlu, Talim ve Terbiye Dairesi Başkanı Rıza Kardaş, Talim ve Terbiye Dairesi Üyesi Ayşe Demirkıran, Yayınlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürü H. Rahmi Kılıç ve Şube Müdürü Fevzi Körüklü'den teşekkür eden Komisyonca "Hababam Sınıfı Uyanıyor" isimli film 28.12.1976 tarihinde görülmüş olup, aşağıda çıkartılan inceleme raporu tarafımızdan hazırlanmıştır.

Konu Özel Çamlıca Lisesi, 6 edebiyat (Hababam Sınıfı) öğrencileri Müdürü, Müdür Muavini Mahmut hoca, beden eğitimi hocası, idareci Zeki hoca, Zeki hoca, okul hademesi, arasında geçmektedir. Filmde jenerik öğrenci inek Şaban'ın cazibeme kızlar dayanamıyor sözü, arkadaşlarından GÜDÜK'ün ama birde çocuk peydahlamışsın diyerek bir deneye gösterip bakın nasılda babasına benziyor demesi, Müdür Muavini Mahmut hoca sınıfı gelirken kapıda başına torba geçirmeleri, cebinden sigara paketini alıp arkadaşlarına dağıtın inek Şaban ve diğerlerinin adice davranış görüntüleri

./..

5

ile tanıtılmaktadır. Filme ise ; okul hademesi Nafize'nin elinde zil çalarak dolaşması ve öğrencilikle hiç ilgisi olmayan Hababam Sınıfının merdivenlerden, birbiri üzerinden atlayıp, çeşitli hafiflikler, dutmayın ulan sözleri ve büyük gürültüler çıkartarak sınıfa girmeleri ile başlanır. Özel bir eğitimi kurumu olan Çamlıca lisesinin de; M.E.Bakanlığının lise-lerde uygulanmakta olan lise müfredat programı, ayrıca sınıf geçme not verme ve disiplin yönetmeliklerine uymak mecburiyetinde olduğu ve yine Millî Eğitim Bakanlığının Mufettişler yoluyla denetimi altında olduğu bilinmesi gerekli önemli bir husustur. Lise son sınıfa, eğitim, öğretim ve denetinden mahrum olarak gelmiş olduğu anlaşılan bu sınıfta, filmin sonuna kadar öğretmen ve öğrenciler tarafından ciddi olarak ne ders yapılmakta, nede ders dinlenilmektedir. Hatta bu husus ima bile edilmemektedir. Lise son sınıf olarak gösterilen bu sınıfta bulunanların hiç birisine öğrenci dene-yecek yaş ve davranışta olmaları calibi dikkattir.

Şöyleki; Birbirlerine koydukları isimlerle hitap ederken, İnek Şaban, Güdük, Dom Dom, Tulum, Kalem, Hayta gibi lâkablara birde ulan demeyi ihmal etmeyişleri, Tarih hocasına Külyutmaz, güdük arkadaşı Şaban'a ulan Şaban sen ineklerin en akıllısının, demesi ve daima inekliğinin hatırlatılması. Filim boyunca argo sözler kullanılması.

Mahmut hoca Konya lisesinden özel Çamlıca lisesine gelip müdür muavini olmuş, idarecilik vasfını kaybetmiş, merhametli gösterilmeye çalışılan, verdiği en iptidai ceza "Tek ayak üzerinde yağmur altında bekletirken kendisinin diğer bir öğretmenle şemsiye ile oğların başında dolaşması" özel bir eğitim kurumunda da bulunması gerekli disiplin kuruluna disiplinle ilgili hiç bir hadiseyi getirmeden kendi kendine karar verip tatbik etmesi, üzerinde durulması gereken çok önemli bir husustur. Okulumulması gerekli bütün kaidelerini alt üst eden davranışlara, idarecinin sonsuz bir hassasiyetle, göz yumar gösterilmesi herhangi bir cezayı müeyyidenin tatbik edilmeyiş okulu, idareciyi, öğretmeni ve öğrenciyi vasıflarından uzaklaştırmış, bu sınıf için tarih hocasına "Bunlar gençlik değil. it sürüşü" kapıcıya da bunların hepsi "Hergele" dedirtecek hale getirmiştir. Konya lisesi hademesinin oğlu Ahmet'in babasının ölümü üzerine tahsiline devam edemeyiş, Mahmut hocadan hademelik istemesi, nice kimsesiz çalışkan öğrencinin Devletimizin yardımlarıyla okuduğu bir dönemde Mahmut hocanın Ahmete, "Babasız okunmuyor bu devirde" demesi yaşlı ve tecrübeli olması gereken bir öğretmenin bilgisizliğini veyakasıitli davranarak, Devletimizin aleyhine menfi propaganda yaptığı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Mahmut hocanın Ahmet'in okul ücretini vermeyi kabul etmesi Üçüne, müdürün Mahmut hocaya "bu dükkân nasıl dönüyor, bu devirde kim kim para veriyor, ve Allah allah ve ensyiler var şu dünyada" diyerek Milletimizin Millî duygularını hafife alıp rencide

14 NISAN 1968

ediği, Mahmut hocanın Ahmet'i Hababam sınıfına götürüp, tanıştırması ve kendinize benzetmeyin, zaten istesenyizde benzetemezsiniz sözünü ile Hababam sınıfında bulunanların öğrencilikle ilgilerinin bulunmadığını ifade etmiş olmaktadır.

Senaryoda: hademe Nafize'nin anlaşılabilir bir aşağılık duygusu içinde Amerika'da zengin olan bir yakınına kendisini öğretmen olarak tanıtması bu yakınının kendisini görmek için Türkiye'ye geleceği kayıtlı olmasına rağmen filmde gelenin aynı okulda ve sınıfta daha önce okuyan birinin hemde asker olarak gösterilmesi. askerin sınıfa,yemekhaneye, yatakhaneye,alınışı,okuldaki isminin (Hayta) oluşu Nafize'nin Tarih hocası olarak sınıfa getirilmesi, zengin yakına karşı yapılan bu hareket filmde Ahmet'e karşı gösterilerek enayi seni tarih öğretmeni zanneder denilerek Senaryo ile film arasında izahi mümkün olmayan tezatlar meydana getirmektedir. Ayrıca hademenin öğretmen kürsüsü üzerine çıkarak, Ahmet'i derse kaldırması hakaret etmesi bir kım basit hareketlerle Fatih Sultan Mehmet'i anlat sorusuna Şaban'ın sultan efendim cevabına, Nafize'nin ne sultanı ulan eşek herif, Şaban'ın sultan efendim demesi üzerine. Nafize'nin aferin Şaban ne güzel çalışmış (10) diyerek Türk büyüklerini tezyif etmekte oldukları üzüntü ile müşahade edilmiş bulunmaktadır.Lise son sınıfa gelmiş bir öğrencinin Fatih Sultan Mehmet hakkında sultan efendim, hademenin ne sultanı ulan eşek herif diye karşılık vermesi, diğerlerinin hafiflikleri, Türkiye hudutları içinde bir benzeri daha olmayan okul, öğrenci, öğretmen, hademe kapıcı ilişkilerinin hayalide olsa bu derece küçültülerek bir Türk filminde: bunlar Türk öğretmeni, okulu, öğrencileridir denilemeyecek seviyeye düşürülmesi dikkat çekici görülmüştür.

Yatakhane de Ahmet'in üstüne teker teker öğrencilerin atlıyarak karıvolasının kırılmasına sebep oluşları, Şaban'ın dolabından babasının gönderdiği tereyağını ekmeğe sürüp yerkenki görgüsüzlüğü, arkadaşı GÜDÜK'ÜN "Tok acın halinden anlamaz" diyerek yağı çalıp yerine patetes püresi doldurması ve Şaban'a hadi ulan buz gibi seni kızıklamış baban deyişi,Şaban'ın galleş baba diyerek bağırması, Mahmut hocaya rüyamızda seni gördük hayırdır inşallah demeleri, hocanın Allahım sen bana yardım et demesi üzerinden hep beraber eder eder, diyealay etmeleri, inançlarımızla,aile anlayışımızla bağdaşmayacak mahiyette görülmektedir.

Asker Hayta'ya aslan asker ulan hayta diye güya sevgi gösterisinde bulunan arkadaşlarına Hayta'nın kıymetini bilin. bu okulun sözleri,1 nisanda Mahmut hocayı işletmek için balık resmi yaparak nisan bir şakası hazırlığı,Şaban'ın ben balık resmi yapamıyorum, armut yapam olmaz mı ? Mahmut hocanın sınıfa girip imtihan yapması tektek lâle devrini anlat sorusu ve Şaban'ın Lâleler lâlelide yetişir, lâleler lâleler şarkısını söyleyip arkadaşlarına öyle değilmi ulan sözü üzerine Mahmut hocanın

otur ulan (o) deyişi bütün öğrencilere de aynı soruyu sorup sıfır vermesi, arkasından da çocuklar buda benden bir nisan şakası olsun deyişi, çocukların Mahmut hoca bizden önce davrandı demeleri.

Geçen yılın bilgi yarışması şampiyonu özel Çamlıca lisesi ile Anadolu lisesi arasında bilgi yarışması şampiyonluğu yapılacağını Mahmut hocadan duyan öğrencilerin hocam tesisatı kuralım mı? sorularına Mahmut hocanın hayır tesisatı kurdurmuyacağım, rezil oluruz hocam diyen sınıfa,rezil olmanızı istiyorum zaten diyen bir müdür muavini, güdük'ün trafik polisi dayısının telsizlerini yarışma için çalması, Mahmut hocanın öğretmen böyle mi beklenir ulan sözü, ve yarışma da "Viyana Muhararasına Osmanlı Ordusu hangi kuvvetlerle katıldı sorusuna Şaban'ın iki otobüs, iki kamyon, bir bisikletle efendim diye karşılık vermesi, Franko'dan sonra İspanya tahtına kim geldi sorusuna Mahmut hoca geldi efendim demeleri.

Kurban kesmek için sınıfa horoz getiriş, horozun kaçıışı,Şaban'ın okul içinde horozu kovalayışı, nihayet Mahmut hocanın odasında yakalayıp sınıfa getirmesi okuldan kaçmak için açacakları tünelin kazımına başlamadan kurum ulan kurban keseceğiz, abdestli biri lâzım demeleri.

Tarih hocası külyutmaz ZÜHTÜ'nün sınıfta sözlü imtihanı sırasında öğrencileri tahtaya kaldırıp anlat demesi, ve kalkanların kürsünün kenarına yapıştırdıkları bir kağıda bakarak Atatürk'ün gençliğe hitabesini disiplin-den, ciddiyetten uzak lâubali hareketlerle okumaya çalışmaları hocanın ben size Ziya paşanın Terkibi bendini verdin, çocukların hayır Atatürk'ü verdin, vermedim verdin diyerek tarih hocasını yalancı duruma düşürmeleri ve hocanın Mahmut hocayı çağırın demesi, Mahmut hoca gelince de ZÜHTÜ hoca bunlar gençlik değil it sürüsü demesi, üzerine de Atatürk'ün gençliğe hitabesini hep beraber ezbere okumaları ve hocam hababam sınıfında olsak Atatürk'ün gençliğe hitabesini ezbere biliriz demeleri. Atatürk'ün gençliğe ne demek olduğunu, nasıl olmalarını öğütlediğini bilmelerini bu sebeple bundan önce ve sonra köy okulu, köylü çocukları için söyledikleri sözler ve seçtikleri hediyeler yönüyle hoş görüyü ortadan kaldırmaktadır.

Atatürk'ün gençliğe hitabesini ezbere bilen bir öğrencinin bir gencin kendisine emanet edilen Cumhuriyeti, nasıl koruyacağı şuurunda olması gerekir. Ve ezbere bilinmesi de, daha önce ve sonra yapılan hakâret ve hafiflik-

G-6

Mahmut hocanın Bakanlıktan bir emir geldi kardeş okulu seçeceğiz ve okula yardım yapacağız demesi Atatürk'ün gençliğe hutabesini ezbere bilen bu öğrencilerin hocam ne yapacak kardeşlerimiz eğitimi; bırakalım tarlalarda çalışsınlar şalvarlı veletler diye alay etmeleri sonradan inanır gözüküp aralarında köy okuluna gönderecekleri malzemeleri göstererek toplamaları Tulum'un tuvalet kağıdını göstererek buda tuvalet kağıdı "Münasip yerlerini silsinler,, GÜDÜĞÜN filtrelili yabancı sigara, Tommiks ve borozan koyarak Bakalım çarıklı veletler bunları nasıl karşılayacaklar diyen bu diskotek ve burjuva zübbesi temsilciliğini yapan bu gurubun, köylü çocuklarına karşı takındıkları bu çirkin tavırla sınıf farkı kavgasını körüklediklerini elle tutulur gözle görüldüğü hale getirmiş bulunmaktadır.

Yıl sonunda geleneksel eğlence gecesi tertip edip Şaban'ın "Rüçhan Çamay" kılığında sahneye çıkışı, hademe Nafize'nin "Seyyal Taner" kılığı ile sahnede hem oynaması hemde şarkılar söylemesi, bir kısmının Beyaz Kelebekler rolüyle gözükmeleri sonra diploma töreni, ve hiç ders ve öğretim yapılmayan sınıftan yalnız Ahmet'in mezun olup diploma alışı Mahmut hocaya hocam bayrağı senden aldım toprağa tohumları ekmeğe başlayacağız demesi senaryoda hernekadar Ahmet'in fark imtihanı verip öğretmen olduğu belirtilmekte ise de, filmde böyle bir imtihana girmeden doğrudan öğretmen olduğu derse başladığı görülmektedir. Sonra da Hababam sınıfının Ahmet'in okulunu yeniden inşa etmek ve gerekli ders araç ve gereçlerini temin etmek isteğinde olduğu, iyi niyetli olduğu veya islah olduğunu gösteren kısa bir sahne ile film bitiyor.

Cumhuriyetimizin kurulduğu günden, günümüze kadar Atatürk'ün gösterdiği muasır medeniyet seviyesine kavuşmak için, Devleti ve Hükümetleri ve bütün kuruluşları ile büyük bir çalışma gayreti içinde olan yüce Milletimiz gerek resmî gerek özel eğitim ve öğretim müesseselerinde sayısız ilim ve teknik adamları yetiştirmiş olduğu bunların memleketimizin çeşitli hizmet dallarında büyük bir sorumluluk altında başarılı görevler yapmakta oldukları bir dönemde, İstanbul gibi bir ilimizde böyle bir özel okulun varlığı, Bakanlığımızın denetiminden uzak olarak faaliyet gösterdiği mizah'ta olsa kabul edilemez.

1738 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunumuzun bağında yer alan Türk Millî Eğitiminin amaçları, Temel İlkeleri ve 17. maddesinde, istisnasız bütün eğitim ve öğretim kurumlarına bu amaç ve ilke katkâmetinde eğitim ve öğretimi mecburi kılmaktadır.

14 NİSAN

./.....

Yukarıda açıklanan hususlar sebebiyle:
Eğitim ve Öğretimle doğrudan ilgili bulunan adı geçen filmin yurt içinde ve yurt dışında gösterilmesinin sakıncalı olduğu kanaatine varılmıştır.

Bakanlığımız görüşü ışığı altında filmin bir defada İçişleri Bakanlığında nezdinde tetkikinde fayda görülmektedir.

G-7

4.4.2

Başkan Üye
M. E. B. Müsteşar Yardımcısı Müsteşar Yardımcısı Talim ve Terbiye Dai. Baş.

A. İsmailhan Üye
Talim ve Terbiye Dai. Üyesi

Üye
Yay. Bs. Eğ. Malz. Genel Müdürü

Üye
Yay. Bs. Eğ. Malz. Şube Müdürü

Görsel 11: Hababam Sınıfı Uyanıyor Resmi Belgesi

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

Ek 10: Gang Le Gang

Ekran film tarafından yurda ithal edilmiştir. Filmin menşei Fransa'dır. Film dili Fransızcadır. Film 13.2.1980 senesinde I. nolu film denetleme kurulu tarafından denetlenmiştir. Denetleme kurulunun 24. maddede uyarınca 16 yaşından küçükler gösterilmemesi halka gösterilmesinde bir sakınca görülmemektedir (Görsel 12).

Genelkurmay Başkanlığı ve kültür bakanlığı temsilcileri, başlarda olay çıkarıcı ve karakol basıp güvenlik güçlerini etkisiz gösteren banka ve çeşitli müesseseleri soyan Robert ve arkadaşlarının yaşamını konu alan bu film tüzüğün 18. Maddesinin (c) fıkrası uyarınca sakıncalı nitelikte görülmüştür. Anarşik olaylara karşı duyarlı olan Türk toplumuna olumsuz yönde etki yapacağı düşünülerek karşı oy kullanacaklarını belirmişlerdir.

Film şartlı kabul edilmiştir.

13 Şubat 1980 tarihli Genelkurmay Başkanlığı sürekli olay çıkarıcı polis karakolu basan, polis ve jandarmayı etkisiz gösteren, birçok kurum ve kuruluşu soyan Robert ve arkadaşlarını ve yaşamını konu edinmiştir.

Film a tüzük ün 18.maddesi c fıkrasında belirtilen kamu düzeni veya Ulusal güvenliği zedeleyici şartına uyduğu ve filmin suça imrendirici niteliğiyle Türkiye'nin mevcut bilinen anarşik ortamında, anarşiyi ve terörü olumsuz yönde etkileyeceği düşünülerek halka gösterilmesi 14.2.1980 tarihli yazısı ile İç işleri Bak., Genelkurmay Baş. Emniyet Genel Müd., Turizm ve Tanıtma Bak. ve Kültür Bak. birer üyenin kararı ile sakıncalı görülmüştür. Film gümrüğe iade edilmiştir.

FİLMİN ADI : GANG - LE GANG
İTHAL EDEN KURUM : EKRAM FİLM
FİLMİN UZUNLUĞU : 105 DAKİKA
FİLMİN GENİŞLİĞİ : 35 mm.
YAPIMCISI : ADEL PRUDUETION
REJİSÖRÜ : JALQUES DERAY
DİLİ : FRANSIZCA
KONTROL SEBEBİ : 13.2.1980
KARAR NO : 980/33
DOSYA NO : 91127/332

810

Ekran Film Kurumu tarafından yurda ithali ibtenilen yukarıda özellikleri yazılı film, 13.2.1980 tarihinde I Nolu Film Denetleme Kurulunca denetlenmiş olup;

Filmelerin ve Film Senaryolarının Denetlenmesi Hakkındaki Tüzüğün 24. maddesine göre 16 yaşından küçükler gösterilmemesi şartıyla yurda ithali ve halka gösterilmesinde bir sakınca bulunmadığına oyçokluğu ile karar verilmiştir.

Genelkurmay Başkanlığı ve Kültür Bakanlığı temsilcileri :

Barlarda olay çıkaran karakol basıp güvenlik kuvvetlerini etkisiz gösteren, çeşitli müesseseleri ve bankaları soyan Robert ve arkadaşlarının yaşamını konu alan bu film Tüzüğün 18. maddesinin (C) fıkrası uyarınca sakıncalı nitelikte görülmüştür. Anarşik olaylara karşı duyarlı olan Türk toplumuna olumsuz yönde ekki yapacağı düşünülerek karşı oy kullandıklarını açıkladılar.

BAŞKAN UYE UYE
İÇİŞLERİ BAK.T. GENELKURMAY BAŞKANLIĞI T. EMNİYET GENEL MÜD.T.

UYE UYE
TURİZM VE TANITMA BAK.T. KÜLTÜR BAK.T.

ASLIGİBİDİR
14.2.1980
Basın Şubesi Müdürü

EMNİYET GENEL MÜDÜRÜ
14 NİSAN 1980

GİZLİ

GİZLİ

T. C.
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
ANKARA

İSTH : 3597.3 - 2 -80/SNR.37
KONU : Denetimden geçen film hk.da.

13 ŞUBAT 1980

Bz

İVEDİ

İÇİŞLERİ BAKANLIĞINA

- İLGİ : (a) Filmlerin ve Film Senaryolarının Denetlenmesi Hk.da Tüzük.
(b) Genelkurmay Başkanlığının 19 EKİM 1979 Gün ve İSTH: 3597.3-10-79/SNR.(24) sayılı yazısı.
(c) Genelkurmay Başkanlığının 31 ARALIK 1979 Gün ve İSTH: 3597.3-12-79/SNR.(310) sayılı yazısı.

1. 13 ŞUBAT 1980 günü EKRAM FİLM Kurumunun yurt dışından ithal ettiği Fransızca "LE GANG" adlı film; 1 Nolu Denetleme Kurulunda Genelkurmay Başkanlığı Temsilcisi ve Kültür Bakanlığı Temsilcilerinin RED oyuna rağmen, İçişleri, Em.Gn.Md.lüğü ve Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Temsilcilerinin olumlu oyları ile oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

2. Filmde; barlarda olay çıkaran, polis karakolu basan, polis ve jandarmayı çeşitli görüntülerle etkisiz gösteren, birçok müesseseleri ve Bankaları soyan Rober ve onun arkadaşlarının başarılı yaşamı konu edilmiştir.

3. Filmin, ilgi (a) Tüzük'ün 18 nci maddesi (c) fıkrasında belirtilen "Kamu düzenini veya Ulusal güvenliği zedeleyici" şartına uyduğu ve filmin suça imrendirici niteliğiyle Türkiye'nin mevcut bilinen anarşik ortamında, anarşiyi ve terrörü olumsuz yönde etkileyeceği düşünüldüğünden halka gösterilmesi sakıncalı olacaktır.

Filmin; ilgi (a) Tüzük'ün 34 ncü maddesinden istifade edilerek halka gösterilmesinin durdurulması için gerekli işlemin yapılmasını arz ederim.

GENELKURMAY BAŞKANI NAMINA

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
G. GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
15 Şubat 1980
089445
DAĞITIM :
Sıra Gereği :
İçişleri-Bakanlığına

007518

Şahinhan
Korgeneral
İstihbarat Başkanı
19-2-980
c.i.
1980

Bilgi :
M.S.B.lığına
Turizm ve Tanıtma Bakanlığına
Kültür Bakanlığına

GİZLİ

GİZLİ

Görsel 12: Le Gan Filminin Resmi Belgesi

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

Ek 11: Pazar Günü Asla

Kontrol tarihi 21.3.1968 dosya no 91123-903

Filmin yapıldığı yer ve tarih: Yunanistan 1962. Filmde konuşulan Lisan: Fransızca. Türkiye'ye Mondial film tarafından getirilmiştir.

Filmin konusu: Pireli İlya adındaki bir kadın, güzelliğini satarak hayatını sağlamaktadır. Pazar günleri çalışmaz. Zira İlya'nın tarihi trajedilere karşı bir zaafı var onlardan kendine göre yorumluyor ve iyi bir ders çıkarıyor. birgün Pire'ye gelen Homer adında bir Amerikalı ile tanışır. Homere göre medeniyet Yunan kültürüne erişmemiştir. Yunanistan'ı keşfetmeye gelen Homer İlya'nın şarkı söylediği bara gelir. Yunanistan'ı tamamen şahsında toplamış olan İlya'nın fahişe olduğunu öğrenir. Onu doğru yola sevk etmek isterken gölgesi olur. Sonunda Homer tek hakikatin eğlenmek olduğunu anlar (Görsel 13).

Film emek film tarafında yurda sokularak halka gösterilmesi talebi ile gelmiştir.

15.3.1962 tarihinde İstanbul film kontrol komisyonu tarafından izlenmiştir. Burada Fuşun teşkilatlandırılmış bir fuşun içyüzü aksettirilmektedir. Bu bizim sosyal yaşantımıza ve ahlak anlayışımıza aykırı olarak görülmektedir. Film ve film senaryolarının kontrolüne ait nizamnamenin 7.mad.6. fıkrası gereğince yurda girmesi ve halka gösterilmesi sakıncalı görüldüğü için reddine kara verilmiştir.

Filmi getiren şirketin itiraz süresindeki itirazına binayen fil tekrar görülmüştür 30.3.1962.

1. İlyanın gemici ile pazarlık ettiği Kısmı, gemicini arkadaşını beğenmesi ve diğer gemicinin kendisine para teklif edişini kabul etmemesi ve beğendiği ile gideceğinin sözle beyan ettiği kısım,
2. İlya'yı ziyarete gelen gemicinin merdivenleri inerken söyledikleri kapitalistler tiyatroya gitmek için mi kapıları kapatıyorlar.? Yunanistan hakikaten kapitalist bir değil midir Marks nua, kapitalismin) iç anlaşmazlıkları şeklindeki konuşmanın,
3. İlay'anın oturdukları evin sahibi ile olan konuşmasının İlyanın adama tesir ve nüfuz etme kabiliyetini belirtir mahiyetteki konuşmanın
4. Bornozla dans ederken gemicinin İlyaya söylediği replik "vücudun vücuduma değen kısımları hoşuma gidiyor" cümlesinin,

5. İlyanın sarışın şişman kadının rüyasında ihtiyar bir gördüğünden bahsederken (hiç yorulmadım) tarzındaki konuşmanın çıkarılması
6. 6- Homor ile ev sahibi arasındaki anlaşmanın, Homer in ilyayı ıslah etmek arzusuzuna dayandığının açıkça belli etmesi bu konuşmaların Türkçe diyalog listesinde yer alması
7. İlyanın 4 kız arkadaşının gemilerin yanındaki erkeklerle sırasıyla konuşmaları,
8. İlyanın belinde havlu sarılı olduğu halde odada üst tarafı çıplak dolaştığı sahnenin, belden aşağı görülen kısımların çıkarılması istenmiştir.

Bu filmin sansür ve Türkçe dublajı yapıldıktan sonra komisyon tarafından bir kere daha görüldükten sonra halka gösterilesi konusunda son kararın verileceği konusunda 30.3.1962 tarihine karara bağlanmıştır (S.5 Ek 14)

28.3.1962 tarihinde gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra film ve film senaryolarının kontrolüne ait nizamnamenin 7.madde 6.fıkra uyarınca filmin gösteriminin reddine ve gümrüğe iadesine, 962/209 sayı ile karar verilmiştir.

Bir kez daha firma nizamnamenin 15. Maddesine istinaden filmin tekrar tetkikini istenmiştir.

K A R A R

Filmin Adı Jamais Le Dimanche Pazar Günü Asla
Filmi çeken Kurumun Adı Millas Films
Kontrol Sebebi Yurda sokulmak ve halka gösterilmek için
Kontrol Tarihi 30.3.1962
Kara Numarası 32
Dosya Numarası 91123/903
Filmin Uzunluğu 10 - Kısım
Filmin Genişliği 35 m.m.

15/3/1962 tarihinde İstanbul Film Kontrol Komisyonu Tarafından görüldükçe: (-..... F de teşkilatlanmış bir fuhşun iç yüzü aksettirilmekte olup bu husus sosyal yaşayışımı ve ahlak terakkilerimize aykırı olarak mütalaa edilmelle filmlerin ve Film Senaryo rının Kontrolüne dair nizamnamenin 7.maddesinin 6. fıkrası gereyince yurda girmesi halka gösterilmesi mahsurlu görüldüğünden reddine karar verildi.) Şeklinde ve 962/2 sayı ile karar verilen Mondial Film Şirketine ait (Jamais Le Dimanche) orjinal, (PAZ GÜNÜ..... ASLA.) Türkçe isimli film hakkındaki işbu red kararına itiraz eden sahibinin kanunu süre içinde yaptığı müracaat üzerine adı geçen film gümrükten celbedilerek 30.3.1962 günü Saat 11 de Basın Yayın ve Turizm genel Müdürlüğü sinema salonunda Komisyonumuz tarafından görülmüştür.

- (88) A
- 1.- İliyanın gemici ile pazarlık ettiğine dair olan sahne ve sözlerin çıkarılarak sahneyi İliyanın kendisi ile konuşan gemicinin arkadaşını beğenerek oradan ayrılması ve diğer gemicinin para teklif ettiğini kabul etmeyişi ve beğendiği kimse ile gideceğini ifade eden sözlerle iktifa edilmesi. (8) *liste*
- 2.- İliya'yı ziyarete gelen gemicilerin merdivenleri inerken söyledikleri: (Kapitalistler tiyatroya gitmek için mi kapılarını kapatıyorlar, Yunanistan hakikaten kapitalist memleket değildir. Marks buna, Kapitalizmin iç yüzü der) şeklindeki konuşmaların çıkarılması. (27) *liste*
- 3.- İliya'nın ve arkadaşlarının onu, oturdukları evin sahibine karşı mücadelede yardım davet ederken ev sahibinin: (kendilerinin gayri meşru kazançlarının çok olduğunu tahmin ettiği için yüksek kibarlar aldığı İliya'nın bu adamı tesir ve nüfuz etme kabiliyeti fazla olduğundan onu bu hususta önliyebileceğini) belirtir mahiyetteki konuşmaların tertip edilmesi. (48) *liste*
- 4.- Bornoza dans eden gemicinin İliya'ya söylediği: (Vücudunun vücuduma değen kısmını rız hoşuma gidiyor.) mealindeki bir cümleden. (40) *liste*
- 5.- İliya'nın arkadaşı sarışın şişman kadının rüyasında ihtiyar bir adamı gördüğünde bahisle (hiç yorulmadım) tarzında yaptığı konuşmaların çıkarılması. (29) *liste*
- 6.- Homer'le ev sahibi arasındaki anlaşmanın, Homer'in İliya'yı islah etmek arzusunun dayandığını açıkça belirtilen konuşmaları muhtevî Türkçe Diyalog Listesinin tanzim ve Komisyonun tetkikine sunulması. (38) *liste*
- 7.- İliya'nın dört kız arkadaşının gemilerin yanındaki erkeklerle konuşma ve sırnaşmalarına ait sahnenin çıkarılması.
- 8.- İliya'nın belinde havlu sarılı olduğu halde odada gezişi ve banyoya gidişine ait sahnenin belden aşağıya görülen pasajların çıkarılması. (7 Ks Başlarında)
- İstanbul Film Kontrol Komisyonunun kararında belirtilen mahsurları giderici yukarıdaki çıkarılmalar yapıldıktan ve Türkçe yazılı açıklamaları veya dublajın söz metinlerini ihtiva eden Türkçe bir diyalog listesinin komisyonumuzun tetkikinden geçmesinden sonra adı geçen filmin yurda sokulmasında ve halka gösterilmesinde bir mahzur bulunmadığını, Millî Eğitim Bakanlığı Temsilcisi ile Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Temsilcisinin muhalif reyline karşı ekseriyetle karar verilmiştir.-

Karar No.	962/209
Filmin Türkçe adı	Pazar Günü Asla
Filmin asıl adı	"Jamais Le Dimanche"
Kimin eserinden alındığı	Jules Dassin
Eserin cinsi	Macera
Filmin yapıldığı yer ve tarihi	Yunanistan 1962
Hangi müessesenin imâl ettiği	Millas Films
Filmde konuşulan lisan	Fransızca
Filmin uzunluğu	10 kısım
Filmin enliliği	35 .mm
Türkiye'ye hangi müessese tarafından getirildiği	Mondial Film
Emniyet Müdürlüğünden verilen izin vesikasının tarih ve numarası	

Yukarıda isim ve evsafı yazılı orijinal film 15/3/962 Perşembe günü Emniyet Sarayında görüldü: Filmde, teşkilatlanmış bir fuhşun içyüzü aksettirilmekte olup bu husus sosyal yaşayışımıza ve ahlık telâkîdlerimize aykırı olarak nitelâle edilmele filmlerin ve film senaryolarının kontroluna dair Nispetiye'nin 7.inci maddesinin 6.inci fıkrası gereğince yurda girmesi ve halka gösterilmesi mahsurlu görüldüğünden reddine karar verildi.

Erkânı Harb. Um. Riyaseti Y.
Üye

Komasyon Başk. Vali Y. İçiş. Bk. N. Üye Milli Eği. Bk. N. Üye Basın ve Y. G. Md. N. Üye Emniyet Md. N. Üye

Görsel 13: Pazar Günü Asla Filminin Resmi Belgesi

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

Ek 12: Sehensucht Hat Mich Verführt

Yapım yılı 1958,

Yapım yeri: Almanya.

Filmin konusu; Ursula ve Hanner bir çiftlikte yaşayan ikiz kardeşlerdir. Hanna saki Ursula ise gözü etrafta dolaşan bir kızdır. Aynı adama aşık olurlar. Disiplinli bir anneleri ardır. Annesinin disiplinine dayanamaz ve kasabaya gider. Gellnerin yanında sekreterliğe başlar. Aralarında çekim olur fakat Gellner'in onun için karısını terk etmeyeceğini anlar ve işinden istifa eder. Ursula hostes olarak işe başlar. Hayatın fecaatini görerek sonunda çiftliğe geri döner.

23.3.1961 tarihinde İstanbul film kontrol komisyonu tarafından görülmüştür, nizamnamenin 15. Mad. Göre değerlendirildi.

-kııda mayolu vaziyetteki sevişme sahnesi,

-samanlıkta at üstündeki sevişme sahnesi,

-bardaki erkeğin kızı yarı beline kadar soyması,

-erkek ve kızın striptiz yaptığı kısımlar, -

-soyunup göle girmeleri ve öğretmeninin onları seyretmesi, erkeğin kızın göğsünü tuttuğu sahnelerin çıkarılması şartı ile yurda getirilmesinde ve halka gösterilmesinde bir sakınca bulunmadığına 961/180 sayı ile 4.10.1961 tarihinde karar verilmiştir (Görsel 14).

Ek 13: İki Vatanlı Kadın

7.8.1964 tarihinde Nil Film Kurumuna ait film saat 10 da Ulus sinemasında özel salonda Merkez Film kontrol komisyonu tarafından kontrol edilmiştir.

1- Hitler in nutuk kısmı, (Hitler Almanya'sının propagandası hissi veriyor)

Hitlere tezahürat yapılan sahnelerin çıkarılması şartı ile halka gösterilmesi ve yurt dışına çıkarılmasında bir sakınca olamadığına dair karar verilmiştir. 7.8.1964 tarihinde. (Merkez Film kontrol komisyonu içişleri bakanlığından, emniyet genel müd. ,Genelkurmaydan, Turizm Tanıtma Bak. Milli Eğitim bakanlığından oluşan heyet) ek s.3

Filmin konusu 1912-1942 yılları arasında geçtiğine dair bir yazının konulması,

Olaylar 1912 de 2. Dünya savaşında geçtiğine göre kostümlerin o devirlerin moda çizgilerine uygun olması.

-Amerikan konsoloslüğunda Yako adına casusluk yapan kişinin adının Türk olmamasına

-Teğmen Nihat ve kloranın aralarındaki ilişkinin arkadaşlık münasebetinden ileri gitmemesi.

-binbaşı rütbesindeki Faruka şef diye hitap ettirilmemesi.

-yine Binbasi Faruka casusu Müller tarafından tokat astırılmaması,

- Teğmen Çelik ve Nihat'ın sevgililerine karşı taşıdıkları üniformaya yakışır şekilde hareket etmelerine dikkat edilmesi.

- senaryodaki casusluları milliyetlerinin kesinlikle belirtilmeden filme aksettirilmesi.

Bu şartlar sağlandığında senaryo filme alınabilir olarak 25.1.1964 tarihinde karar verilmiştir (Görsel 15).

K A R A R

Senaryonun adı : İKİ VATANLI KADIN
Senaryoyu yazanın adı : Azmi KUTÜVAL
Filme çekecek kurumun adı: Bahadır Film
Kontrol sebebi : Filme çekilmek için
Kontrol tarihi : 25/1/1964
Dosya No. : 91122/2681
Karar No. : 18

Azmi KUTÜVAL tarafından yazılıp Bahadır Film Kurumunca filme alınmak istenilen (İKİ VATANLI KADIN) adlı senaryo Merkez Film Kontrol Komisyonu tarafından tetkik edilmiştir.

1- Filmin başına vak'aların 1912-1942 yılları arasında geçtiğine dair bir yazının konulması,

2- Olaylar 1912 de ve II.Cihan harbi yıllarında geçtiğine göre kostümlerin o devirlerin moda ve hususiyetlerini taşımasına dikkat edilmesi

3- Amerikan Konsolosluğundaki Yako'nun hesabına casusluk yapan kâpıcı Yusuf'un ve Hamdi isimindeki şahsın Türk olmaması,

4- Teğmen Nihat'la Klara'nın flörte ait herhangi bir harekette bulundurulması ve aralarındaki münasebetin bir arkadaşlık hududunu geçmemesi

5- Binbaşı Rütbesindeki Faruk'a "Şef" diye hitabettirilmemesi,

6- Yine Binb. Faruk'a casus Müller tarafından tokat attırılmaması

7- Tğm. Çelik'le Nihat'ın sevgililerine karşı taşıdıkları Uniformaya yakışır şekilde hareket etmelerine dikkat edilmesi,

8- Senaryodaki casusların yâni yabancı ajanların milliyetlerinin hiçbir surette belirtilmeden yâni hangi milletten oldukları belli olmadan filme intikal ettirilmesi,

Yukardaki hususların yerine getirilmesi şartıyla adı geçen senaryonun filme alınmasında bir sakınca bulunmadığına oybirliğiyle karar verilmiştir. 25/1/1964

Merkez Film Kont.Kom.Bşk.
İçişleri Bakanlığından

Üye
Emniyet Genel Müd. den
9. Şube Müdürü Y.

Üye
Genelkurmay Başk. dan
Yb.

Üye
Turizm ve Tanıtma Bakanlığından

Üye
Millî Eğitim Bakanlığından

Aslının Aynıdır
25/1/1964

Görsel 15: İki Vatanlı Kadın Filminin Resmi Belgesi

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

Ek 14: Üç Yeşil Köpek

Komiser X İstanbul'da 1969

Filmin konusu:

Komiser X adı ile tanınan Joe Walker görevli olarak İstanbul'a gönderildi aynı anda, Türkiye'deki NATO kuvvetleri, bir LSD ilacı postalanır, Walker in işi Amerikan Konsolosunun kaybolan kızını bulmaktır. Soruşturma sırasında kaybolan kızın esrarkeş olduğunu keşfeder ve yeşil köpekler isimli bir kaçakçı şebekesinin izini bulur. Walker çetenini eline düşer. Ona lsd veririler ve eski bir mezarlığa terk edilir.

Ekran film tarafından yurda sokulmak ve halka gösterilmek isteniyor. Film 23.5.1969 senesinde kontrol edilmiştir. Walker mesai arkadaşı Yüzbaşı Rowland, güzel bir Türk kızı olan, leylanın yardımını işle onu ertesi gün bulur. İkisi tam zamanında yetişir, Walter esrarkeş bir gangster diye İstanbul polisinin eline teslim edileceği zaman, çete şahitlerden korktuğu için Amerikalı kızı da öldürür. Walker hem çeteyi karıştırmış hem de Amerikan konsoloslukunda bulunan LSD nin peşinde olduğunu öğrenmiştir. Şişeyi alır ve sahte bir şişe koyar, sahte şişede toz şeker vardır. Kısa süre sonra beklediği gibi şişe çalınır. Esrar şebekesi için her şey hazırdır. Joe Walker, Yüzbaşı Rowland ve arkadaşları alman ve leyla çetenin eline düşer ve farelerle dolu bir kaleye kapatılırlar. Gangsterler gerçek şişenin peşindedirler. Walker ve ekibi firar etmeye teşebbüs ederler, başaramazlar ve bin tepe vadinse götürürler çetenin merkezi vadideki bir nağrada. Yolda polise bir mesaj gönderirler ve polis yeri tespit edip çeteyi çökertir. Komiser X yılın en önemli olayını başarmıştır.

Film genel havası ile milli duygularımızı rencide edici ve memleketin emniyet ve inzibatı bakımından zararlı bir durum taşıdığından nizam namenin 7. maddenin 6 ve 8. fıkraları gereğince yurda sokulması ve halka gösterilmesi sakıncalı bulunduğuna çoğunlukla karar verilmiştir (Görsel 16).

Sakıncalı görülen sahneler:

- Amerikan polis komiserinin, türk polis müfettişine söylediği 'sizde akıl yok mu? Sözü'nün çıkarılması.
- Türk albayının ve amerikan polis amirlerinin bulunduğu sahnelerin çıkarılması.
- Ürgüp'te görülen sahnenin tamamının çıkarılması

- Hastanedeki polislerin satranç oynadığı ve kavga ettikleri sahnelerin
- -Turnikedeki polisin,
- Albayın imzasının taklit edildiği sahnenin çıkarılması şartı ile filmin kabul için oy kullanacağı şeklinde düzeltme yapılmıştır.

Başka bir kararda yapılan incelemede Frank Kramer tarafından yazılan Mar film tarafından filme alınmak istenen üç yeşil köpek isimli senaryo incelenmiş ve senaryonun bir kısmında şark dansları yapan dansöze ait sahnede müstehcenliğe kaçılmaması şartı ile filmin çekilmesinde bir sakınca olmadığına oy birliği ile karar verilmiştir.

Ortak yapım olan bu fil çekildikten ve banyosu yapıldıktan sonra film kontrol komisyonu tarafından görülmüş yurt dışına çıkmasına izin verilmiştir.

5 06 003 991

K A R A R

Filmin adı :TUNEL GREEN DOGS -Konser X İstana
Filmi yapan kurum :Ekran Film Kurumu
Kontrol sebebi :Yurd sokulması ve halka gösterilm
Kontrol tarihi :23.5.1969
Filmin uzunluğu :2950 m.
Filmin genişliği :35 mm
Karar no :105
Dosya no :91122/3634

Ekran film kurumuna ait TUNEL GREEN DOGS-KONSER X İSTAN-
BULMA Adlı film 23.5.1969 tarihinde Merkez Film Kontrol Komisyonu taraf
ından görülmüştür.

Film genel havası itibarıyla millî duygularımıza rencide
edici ve memleketin emniyet ve ıncibata bakılmadan zararlı bir durum
taşıdığından, Nizamnamenin 7. Maddesinin 6 ve 8. Fıkraları gereğince
yurda sokulmasının ve halka gösterilmesininin sakıncalı bulunduğu
ekseriyetle karar verilmiştir. 23.5.1969

Başkan	Üye	Üye
İçişleri Bakanlığında Sahir Behlülgil 6-Turnike'deki polisler,	Emniyet gen. müd den 9. Çube MÜDÜRÜ Veriha Sencer	Genelkurmay Bşk d alb. Hayatindinler
" 1-Amerikalı Polis Komiserinin, Türk polis MUFettiği- ne söylediği "Sizce Akıl Yok"abstüdn çıkarılması. 2-Türk Albayının veAmerikan Polis Amirlerininbulunduğu sahnenin çıkarılması, 3-Ürgüpte görülen sahnenin tamamının çıkarılması, 4-Hastahanedeki polislerin santranc oynadığı ve kaygı etdikleri sahnelerin çıkarılması, 5-Alsop'ın imzasının teklit edildiği sahnenin çıkarılma- lı şartıyla filmin kabulü reyindeyis.		

Üye
Basın ve yayın gen. müd den

Üye
Millî Eğitim Bşk dan
1. Çube MÜDÜRÜ

Hayatindinler

BEYANNAME

Filmin Türkçe adı KOMİSER X İSTANBULDA F-12
Filmin asıl adı KOMİSER X No4 (Three green dogs)
Hangi dilde olduğu İNGİLİZCE
Hangi müessesе tarafından yapıldığı Parmas Fil Münih-Cinesecolo Milano
C.F.F.P. Paris
Kimin eserinden alındığı Rüdolf Zehetgrüber "Kommissar X"
Filmin uzunluğu 2950 m.
Filmin enliliği 35 mm renkli
Türkiyeye hangi müessesе getirildiği EKRAM FİLM

Filmin muhtasar mevzu

Komiser X adı ile tanınan Joe Walker görevli olarak İstanbul'a gönderildi. Aynı anda, Türkiye'de ki NATO kuvvetleri için, bir LSD ilacı postalamak üzere Walker'ın işi Amerikan Konsolosunun kaybolan kızını bulmaktır. Tahkim esnasında Komiser X kaybolan kızın esrarkeş olduğunu keşfeder ve "Yeşil Köpekler" adı ile tanınan bir kaçakçı şebekesinin izini bulur. Walker çetenin eline düşer, ona LSD verilir ve eski bir mezarlığa terk edilir. Walker'ın mesai arkadaşı yüzbaşı Rowland, güzel bir Türk kıza olan Leyla'yı yardımı ile onu ertesi gün bulur. İkisi tam zamanında yetişir, Walker esrarkeş bir gangster diye İstanbul polisinin eline teslim edileceği anı bu ara, çete münasebetsiz şahitlerden korktuğu için, Amerikalı kız da öldürülmüştür. Walker hemen çetenin içine kargaşalık yaratmış hem de Amerikan konsoloshanede bulunan LSD'nin peşinde olduğunu öğrenmiştir. Konsoloshanede bulunan LSD şişesi hemen Walker tarafından alınır ve sahte bir şişe konular. Sahte şişenin içinde toz şeker vardır. Kısa bir süre sonra, ve beklenildiği gibi, şişe çalınır. Esrar şebekesi her şey hazır. Joe Walker, yüzbaşı Rowland ve arkadaşları Alman ve Leyla'ya çete eline düşer ve farelerle dolu bir kaleye kapatılır. Gangsterler gerçek LSD'yi isterler. Walker ve takımı firar etmeğe teşebbüs ederler, başara ve Bin Tepe vadisine götürürlüler. Çetenin merkezi vadideki bir mağara Yolda polise bir mesaj göndermeği başarırılar, çete basılır ve reisi te edilir.

Komiser X yılın en önemli olayını başarmıştır.

NETRO FILME
CEKİTİ YAPILDI.

4 Nisan 1964

Görsel 16: Üç Yeşil Köpek Filminin Resmi Belgesi

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

Ek 15: Dağların Kurdu

Film kontrol Tarihi:18.12.1964

Kervan film tarafından çekilen film halka gösterilmek ve yurt dışına çıkarılmak istenmektedir.Film merkez kontrol komisyonu tarafından kontrol edilmiştir. Çıkarılması istenen filmin adı ' Dağların Taçsız Kralı ' isminin çıkartılması,

1. Filmde ikinci isim olarak kullanılan koçero isminin konu ile hiç ilgisi bulunmadığından çıkarılması, koçero ile alakalı ibare, gazete haberleri ve buna dair konuşmaların filmden çıkartılması ve şeridinden silinmesi,
2. Filmde Barzani ile ilgili söz ve sahnelerin çıkartılması
3. Petrol kampına ait söz ve sahnelerin çıkarılması yerine baraj inşaatı ait kampta geçtiğine dair ibarenin kullanılması şeklinde karar verilmiş ve 3. Defa görülmüştür. Tadilatın yapıldığı görülmekte fakat aşağıdaki hususlarında yerine getirilmesi istenmektedir.
 - a) Tercüman gazetesi muhabirinin telefondaki konuşmasında geçen "Dağların Kralı ibaresinin"
 - b) Kampa baskın yapacakları soygun planlarını arkadaşlarına anlatan Mehmet İhsan'ın bu konuşmanın sonunda Makaryos ile ilgili sözler yersiz bulunmuştur.
 - c) Hüseyin Baradan'ınTunca ismindeki kızını dağa kaçırıp ırzına tecavüz edeceklerini gösteren konuşmadan H.Baradan 'n korkma canını acıtmam ve diğerlerinin kız için aralarında söylediği 'Önce ben, sonra siz aranızda kura çekersiniz sözlerini çıkartılması istenmiştir.

Milli eğitim temsilcisinin her ne kadar Koçer ismi çıkarılmışsa da olayın Siirt'te geçmesi, gazetelerin bu ismi mesut geçilen kişiyi yakından takip etmeleri eşkıyanın sık sık Suriye'ye geçmesi, kendini tanıması Koçero olduğu intibasını uyandırmaktadır. Seyircilerin bunu kolayca keşfedebilir. Milli duygularımızı aile ve namus duygularının kuvvetli olduğu üzerinde önemle durulmakta ve sempatik hale geleceği, kendisini takip eden affetmeyen Devlet Kuvvetlerine karşı soğukluk uyandıracığı, ayrıca genç çocuklar üzerinde özentî hisleri uyandıracığı endişesi nedeniyle filmin halka gösterilmesi sakıncalı görülmektedir. 18.12.1964 tarihli karar ile tespit edilmiştir. Kararı merkez film kontrol komisyonu, Emniyet Genel Müdürlüğünden bir üye, Genel Kurmay Bşk., Turizm ve

Tanıtma Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı'ndan birer üyenin katılımı ile karar verilmiştir.

Film 13.1064,6.11.64 tarihlerinde 284 ve 300 sayılı senaryo kararlarında gösterilen şartlara uyulmadan çekildiği için, heyet emniyet ve inzibatı bakımından zararlı suç işlemeye tahrik edici içtimayi nizamları yıkıcı bir eda taşıdığından filmlerin ve film senaryolarının kontrolüne dair nizamnamenin 7.mad.5,8,9 fıkraları hükmüne uyularak halka gösterilmesi ve yurt dışına çıkarılması sakıncalı görülmüştür. Şartlara uygun şekilde çekildiği takdirde halka gösterilmesinde bir sakınca olmadığı kanaatinde olduklarını belirtmişlerdir (Görsel 16).

Defalarca yapılan tetkike rağmen filmin hala Koçer'o adı ile reklamını yapılması kesilmesi istenen bölümlerin bir kısmının kesilmemesi ve çıkarılması istenen bölümlerden çocuğun mezar başındaki sahnelerin halk üzerinde kötü etki yapacak şekilde aksettirildiği durması sebebiyle bir hayli yazışmalar yapılmıştır. 23.12.1964 tarih ve 127033 sayılı yazı işle Malatya emniyet Müdürlüğü filmin ilgili bölümlerini kesilmesi için kanuni işlem yapmış ilgili kısımları keserek cumhuriyet savcılığına teslim etmiştir.

Sansür yapılmadan piyasaya sürülen Dağların Taçsız Kralı Koçero adlı film 6.11.1964 Sivas'ta Esen sinemasında kaçak olarak oynatıldığı sıra sinema sahibi ve film hakkında gerekli işlem yapılmış adalete teslim edilmiştir.

Filmin toplum arasına kargaşa yaratacağı ve tek tük görülen eşkıyalık olaylarının artacağı, gençleri eşkıyalığa özendirceği, işsiz gücüz kabadayıların çoğalacağı kervan Film şirketinin sahibinin Mardinli olduğu ve bunu bilinçli bir şekilde yaptığı belirtilmektedir.

Filmi çeken kurum ise eşkıyalık yapan kişilerin eninde sonunda devletin vereceği cezadan kurtulamayacağı yönünde ders verici nitelikte olduğu savunmaktadır.

Sansür: Basın sansürü. Siyasi sansür milli birlik ve beraberliğimizi zedeleyeceği düşünülmektedir.

K A R A R

Filmin adı : DAĞLARIN KURDU
Filmi çeken kurumun adı : Kervan Film
Kontrol sebebi : Halka gösterilmek ve yurt dışına çıkarılmak için
Kontrol tarihi : 18/12/1964
Karar No. : 165
Filmin uzunluğu : 3000 M.
Filmin genişliği : 35 mm.
Dosya No. : 91122/2929

Evvelce, 4/12/1964 tarihinde Merkez Film Kontrol Komisyonu tarafından iki ci defa görüldükçe:

(1- Filmin 13/10/1964 tarihli senaryo kararında çıkarılması istenilen (DAĞLARIN TAÇSIZ KRALI) çeklindeki adınan, çıkarılması,

2- Filimde ikinci isim olarak kullanılan (KOÇERO) adının da konu ile hiçbir ilgili bulunmadığından bu ismin de kullanılmaması, yâni filmde Koçero ismi ile alâkâli ibare, gazete haberleri ve buna dair konuşmaların filmden çıkarılması ve ses şeridinden silinmesi,

3- Filmdaki Barzani ile ilgili söz ve sahnelerin çıkarılması,

4- Petrol Kampına ait söz ve sahnelerin çıkarılıp bunun bir petrol kampı değil bir baraj inşaatına ait kampta geçtiğine dair olan söz ve sahnelerin bırakılması ve petrol kampı ibaresinin kullanılmaması) çeklinde ve (157) sayılı karar verilen (DAĞLARIN TAÇSIZ KRALI-KOÇERO) isimli ve Kervan Film Kurumuna ait film bu karar gereğince üçüncü defa olarak 18/12/1964 günü saat 10 da Komisyonumuzca görülmüş ve yukarıdaki tüzil ve tashihlerin tamamıyla yerine getirildiği görülmekle beraber aşağıdaki hususların da yerine getirilmesinin uygun olduğu düşünülmüştür:

a) Filmin baş tarafında Terörlüman gazetesi muhabirinin telefondaki konuşmasında geçen: "Dağların taçsız kralı" ibaresinin,

b) Kampa yapacakları soygun plânlarını arkadaşlarına anlatan Mehmet İhsan'ın bu konuşmanın sonunda Makarios'la ilgili söylediği sözler yersiz bulunmuşundan,

c) Hüseyin Baradan'ın Tunca ismindeki kıza dağa kaçırıp arsına tecavüz edeceklerini gösteren sahnedeki konuşmalardan Baradan'ın kıza söylediği: "Korkma canını soitsam" ve diğer adamlarına kız hakkında söylediği: "Önce ben, sonra siz aranızda kura çekersiniz" çeklindeki galiz sözlerin,

Çıkarılması şartıyla adı geçen filmin sadece (DAĞLARIN KURDU) adı altında ve bu yeni çekli ile halka gösterilmesinde ve yurt dışına çıkarılmasında bir mahzur bulunmadığına, Millî Eğitim Temsilcisinin: (Filme hernekadar Koçero ismi çıkarılırsa da, olayın Siirt ve civarında geçmiş bulunması, gazetecilerin filmde ismi meskûl edilen bu eşkiyanın hareketlerine yakından takip etmeleri, eşkiyanın sık sık Suriye'ye geçmesi ve herkesin kendisini tanıması "KOÇERO" olduğu intibasını uyandırmaktadır. Hernekadar söylenmemişse seyircilerin adını kolayca keşfedecekleri "KOÇERO" nun millî duygular ile aile ve namus duygularının kuvvetli olduğu üzerinde önemle durulmakta ve böylece sempatik hale geleceği, dolayısıyla kendisini takip eden ve affetmeyen Devlet Kuvvetlerine karşı antipati uyandıracığı, ayrıca genç çocukların ruhları üzerinde zararlı üsenti hisleri uyandıracığı endişesiyle filmin halka gösterilmesini sakıncalı görüyorum) çeklindeki beyanına karşılık ekseriyetle karar verilmiştir.

Merkez Film Kont.Kom.Şek. Üye Genel Müd.den Genelkurmay Başk.dan
İçişleri Bakanlığından 9. Şube Müdürlüğü Yb.

2. [Redacted] 3. [Redacted] 4. [Redacted]

Millî Eğitim Bakanlığından Millî Eğitim Bakanlığından

Y.O.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Sanayi Genel Müdürlüğü

Şube:Y.A-2 91122/29292
Konu:"Dağların Kurdu"
adlı film hk.

..... Tutanığına

İstanbul'da Beyoğlu, Kuru Sokak No:13/1 de çalışan Kervan Film Kurumuna ait (DAĞLARIN KURDU) adlı film hakkında ilgili komisyon tarafından verilen 18/12/1964 gün ve 165 sayılı karar suruti aşağıya çıkarılmıştır. Gereğinin buna göre yapılarak bu iş üzerinde öneme durulmasını rica ederim.

K A R A R

İçişleri Bakanı Y.

Filmin adı : DAĞLARIN KURDU
Filme çeken kurumun adı : Kervan Film Kurumu
Kontrol sebebi : Halka gösterilmek ve yurt dışına çıkarılmak için
Kontrol tarihi : 18/12/1964
Karar No. : 165
Filmin uzunluğu : 3000 M.
Filmin genişliği : 35mm.
Dosya No. : 91122/29292

Evvelce, 4/12/1964 tarihinde Merkez Film Kontrol Komisyonu tarafından ikinci defa görüldüğü:
(1- Filmin, 13/10/1964 tarihli senaryo kararında çıkarılması istenilen (DAĞLARIN TAÇSIZ KRALI) çekilmediği adınının çıkarılması,
2- Filimde ikinci isim olarak kullanılan (KOÇERO) adının da konu ile hiçbir ilgisi bulunmadığından, bu ismin de kullanılması, aynı filimde Koçero ismi ile alıfakali ibare, gazete haberleri ve buna dair konuşmaların filmden çıkarılması ve ses geridinden silinmesi,
3- Filimdeki Barzanî ile ilgili ses ve sahnelerin çıkarılması,
4- Petrol kampına ait ses ve sahnelerin çıkarılması, Petrol kampı değil, bir bir baraj inşaatına ait kampa geçtiğine dair olan ses ve sahnelerin bırakılması ve petrol kampı ibaresinin kullanılmaması) çekilmediği ve (157) sayılı karar verilen (DAĞLARIN TAÇSIZ KRALI)-(KOÇERO) isimli ve Kervan Film Kurumuna ait film, bu karar gereğince üçüncü defa tdtıl ve tashihlerin yerine getirildiği görülmekle beraber aşağıdaki hususlarında yerine getirilmesi uygun olduğu düşünülmüştür:
a) Filmin baş tarafında Tarzümân gazetesini muhabirinin telefon-
daki konuşmasında geçen: "Dağların taşsız Kralı" ibaresinin,
b) Kampa yapacakları soygun planlarını arkadaşlarına anlatan Mehmet İhsan'ın bu konuşmanın sonunda Makarios'la ilgili olarak söylediği sözler yerinde bulunduğundan,
c) Hüseyin Baradan'ın Tunca isimindeki kızı daga kaçırap arına teavüz edebilecekleri gösteren sahnelerdeki konuşmalardan, Baradan'ın kızı söylediği: "Korkma canın soğusun" ve diğer arkadaşlarına kız hakkında söylediği: "Önce benim, sonra siz aranızda kura çekersiniz" şeklindeki sözleri çıkarılması partiiyle adı geçen filmin sadece (DAĞLARIN KURDU) adı altında ve bu yeni çekilişle halka gösterilmesinde ve yurt dışına çıkarılmasında bir sakınca bulunmadığına, Millî Eğitim Bakanlığı temsilcisinin:(Filimde herne kadar Koçero ismi çıkarılmışsa da, olayın Siiirt ve civarında geçmiş bulunmadığı, gazetecilerin filimde ismi mekûr geçilen bu eskil-

- 2 -

yanın sık sık Suriye'ye geçmesi ve herkesin kendisini tanıması (KOÇERO) olduğu intibahını uyandırmaktadır. Herne kadar söylemişse saygınlıkların adını kulağıda koymadıkları "KOÇERO"nun millî duygular ile aile ve namus duygularının kuvvetli olduğu üzerinde öneme durulmakta ve böylece sempatik hale gelecek, dolayısıyla kendisini takip eden ve affetmeyen Devlet kuvvetlerine karşı antipati uyandıracak, ayrıca genç çocukların ruhları üzerinde zararlı tesiri hisleri uyandıracakı endişesiyle filmin halka gösterilmesini sakıncalı görüyoruz.) şeklindeki beyanına karşılık ekeşimiyetle karar ve ilmiştir. 18/12/1964

Merkez Film Kont.Kom.Bşk. İçişleri Bakanlığından
Üye Sanayi Genel Müd.den 9.Şube Müdürü Y.
Genelkurum Başkanlığından
Yb.

Üye Turizm ve Tanıtma Bakanlığından
Üye Millî Eğitim Bakanlığından

G.C.

Araların Aralık
18/12/1964

Görsel 17: Dağların Kurdu Filminin Resmi Belgesi

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

Ek 16: Sexy Gang

Film Fransa'dan Akman Film tarafından getirilmiştir. Dili Fransızca'dır.

21.11.1968 tarihinde salı günü İstanbul film kontrol komisyonu tarafından izlenmiştir. Adı geçen filmin tümü umumi terbiyeye ve ahlaka aykırı görülmüştür. Nizamnamenin 7.mad. 6. Fıkrası gereğince yurda girmesi ve halka gösterilmesi sakıncalı görülmüştür.

- Buna göre gölde yüzen kızın kaya üzerinde soyunduğu ve göğüslerinin görüldüğü sahnenin
- İki kızın gölde çıplak görüldükleri sahnenin
- Ağaç arkasında soyduklarında çıplak görüldükleri sahnenin
- Kızın evin havuzunda soyduğunda çıplak görüldüğü sahnenin kızın yatakta göğüslerinin görüldüğü sahnenin
- Striptiz yapan kızın göğsünün görüldüğü sahnenin
- Ve diğer göğüs uçlarının görüldüğü sahnelerin çıkarılması şartı ile halka gösterilmesinde sakınca yoktur olarak 15.10.1969 tarihinde heyet tarafından karar verilmiştir (Görsel 17).

Film konusunda film sahibinin tekrar inceleme istemesi üzerine 2.10.1969 tarihinde tekrar incelenen film, 21.11.1968 tarihinde İstanbul film kontrol komisyonunca görülerek umumi terbiyeye ve ahlaka aykırı görüldüğünden nizamnamenin 7. Mad.6.fıkrasına göre sakıncalı bulunduğuna 968/763 sayı ile karar verilen Akman film kurumuna ait Sexy Gang adlı film firmanın talebi üzerine nizamnamenin 15. Mad. uyarınca Merkez Film Kontrol Komisyonu tarafından yeniden görülmüştür.

İstanbul film kontrol komisyonunun verdiği kararın yerinde olduğu 7. madde 6 fıkrası gereğince yurda sokulması ve halka gösterilmesi sakıncalı bulunduğuna çoğunlukla karar verilmiştir (göğüslerinin görüldüğü ve vücudun çıplak görünen kısımların çıkarılması şartı ile şartlı kabul reyindeyiz).

Türk ailesi 70 yıllarda Türkiye'de çekilmeye başlayan açık saçık filmlere pek alışık değildi. Ailece gittikleri sinemada müstehcen filmleri görünce sinema salonlarını terk etmişlerdir. (Hakan Fikret) aileye ve ahlaki yapıya değer veren Türk toplumuna ters düşmüştür.

K A R A R

Filmin adı : SEXY GİNG
Filmi çeken kurum : Akman film kurumu
Kontrol sebebi : Yurda sokulmak ve halka gösterilmek için
Kontrol tarihi : 15.10.1969
Filmin uzunluğu : 2860 M.
Filmin genişliği : 35 mm.
Karar no : 219
Dosya no : 91123/951

Evvelce 21.11.1968 tarihinde İstanbul film kontrol komisyonunda görü-
lerek , Devlet terbiye ve ahlaka aykırı görüldüden nispeten 7.maddesinin
6.fıkrası gereğince yurda sokulmasının sakıncalı bulunduğu 968/763 sayılı
karar verilen Akman film kurumuna ait SEXY GİNG adlı film bu kez nispeten
13.maddesi uyarınca merkez film kontrol komisyonu tarafından görüldüğü
1- Çalde bir kızın kaysın üzerinde soyunduğu sahnelerin görüldüğü
sahnenin,
2- İki kızın çalde soyundukları ve çıplak görüldükleri sahnenin,
3- Ağaç arkasında soyundukları sahnin çıplak görüldükleri sahnenin,
4- Kızın evin havuzunda soyunduğu sahnin çıplak olarak görüldüğü sah-
nenin,
5- Kızın yatakta görüldüğü sahnenin,
6- Banyoda yıkanırken **Kozman** çıplak görüldüğü sahnenin,
7- Stripin yapan kızın görüldüğü sahnenin
9- Ve diğer göğüs uçlarının görüldüğü sahnelerin çıkarılması şartı-
yla adı geçen filmin yurda sokulmasında ve halka gösterilmesinde bir sakınca
bulunmadığına ekseriyetle karar verilmiştir. 15.10.1969

Başkan
İçişleri Bakanlığından

Üye
Emniyet Cm.Md.den
9.Şube Müdürü

Üye
Genelkurmay Baş.Şefi
Alb.

(Nispeten 7.maddesinin 6.fı-
krasına göre sakıncalı buluyo-
rum)

Üye
Bazın - İyaz Cm.Md.den

Üye
Milli Eğitim Bakan.Şefi
İyazlar Şb.Md.

Alınış ayıdır
15.10.1969

Karar No.	968/763
Filmin Türkçe adı	
Filmin asıl adı	SEXY GANG A3
Kimin eserinden alındığı	Senaryo'lan
Eserin cinsi	Avantür
Filmin yapıldığı yer ve tarihi	Fransa
Hangi müessesenin imkân ettiği	İnter
Filminde Konuşulan Dil	Fransızca (Tert:Stepan)
Filmin uzunluğu	2860 m
Filmin enliği	35 mm
Türkiye'ye hangi müessese tarafından getirildiği	Alman Film
Emniyet Müdürlüğünden verilen izin vesikasının tarih ve numarası	

Yukarıda isim ve evrak yazılı orijinal film 12/II/1968 Salı _____ günü Emniyet Sarayında görüldü; adı geçen filmi yurda girmesinde ve halka gösterülmesinde işin mahsur olmamasına karar verildi. Aynı itibarıyla usuni terbiye ve ahlâka muvafık görülüşünden, Filmle-
rin ve film senaryolarının kontrolüne dair nizamnamenin 7.maddesinin
6.fıkrası gereğince yurda girmedi ve halka gösterilmedi mahsuru görül-
üşünden ref'ine karar verildi.

Erişim Harp Um. Riyaseti N.
Ald. _____

D.F.
10/21-2/4
g

Komisyon Bşk.
Vali Y. _____

İçiş Bk. N.
Öye _____

Millî Egt. Bk. N.
Öye _____

Başv. ve Y. G. Md. N.
Öye _____

Emniyet Md. N.
Öye _____

Muh' _____

1968
12/II/1968

13 NISAN 1968

05

T. C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Emniyet Genel Müdürlüğü

Daire : _____
Şube : 9.4.2-91123/991
Konu : "Sexy Gang" adlı film.

Antlaşma
27 EKİM 1969
TELESE
AG

170917

BÜTÜN VALİLİKLERE

1- Akşam film kurucusu ait SEXY GANG adlı film 15.10.1969 tarihinde Merkez Film Kontrol Komisyonu tarafından görülmüştür.

A-Elde bir kızın hayranı üzerinde soyundugu sazen göğüslerinin görüldüğü sahnesin,
B-iki kızın güldü soyundukları ve çıplak görüldükleri sahnesin,
C-Ağaç arçasında soyundukları sazen çıplak görüldükleri sahnesin
D-kızın evin havuzunda soyundugu sazen çıplak olarak görüldüğü sahnesin
E-kızın yataкта göğüslerinin görüldüğü sahnesin,
F-hanyoda yihadırken Koreniz çıplak görüldüğü sahnesin,
G-Stripis japon kızın göğüsünde görüldüğü sahnesin
H-ve diğer göğüs uçlarının görüldüğü sahnelerin çıkarılması şartıyla bu adlı geçen filmin yurda sokulmasında ve halka gösterilmesinde bir sakınca bulunmadığına (219) sayı ile karar verilmiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim.
2-Bütün valiliklere yazılmıştır.
3-En.Şb.9.() sayılıdır.

1969
3 NİSAN 1969
BÜTÜNLER MÜAVİNİ
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI Y.

PZ
G

Görsel 18: Sexy Gang Filminin Resmi Belgesi

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

Ek 17: Eşkiya Kanı

Filmin kontrol sebebi: Halka göstermek ve yurt dışına çıkarmak

Kontrol Tarihi: 29.11.1968

Dosya no: 227

Karar no: 91122240

Filmin konusu; konu cezaevinde başlar. Yeni gelen bire gençten cezaevi külhanları haraç ister oda olmadığını söyler kavga çıkar Hekimo bütün kabadayıları sindirir. Hekimo 15 senelik tutukluluk hali sona erer boşu boşuna 15 sene yatmıştır. Çıkar çıkmaz kendisini hapse attıran insanlarla amansız bir mücadeleye gire bu insanlar Kadir ağa ve çocuklarıdır. Kadir adanın kızı da Hekimo'nun oğlunu sevmektedir. Fakat Hekimo'nun oğlu babansın varlığından habersizdir.

Kadir Hekimo'nun oğlunun kızına zafiyetini kullanmak ister. Babası olduğunu bilmediği Hekimo'dan kurtarırsa kızını o zaman kendisine vereceğini söyler.

Annesi kocasının Hekimo olduğunu Aliye söylememiştir. Babasının öldüğünü zannetmektedir. Ali babası Hekimo ile karşılaşır. Düello olacağı sırada her şey anlaşılır. Bu arada kötüler ölür. Hekimo elini kana buladığı için tekrar jandarmaya teslim olur.,

Sonuç: senaryonun filme alınmasında bir sakınca görülmemiştir. Hekimo kendine yapılan haksızlığa karşı çıkmıştır. Daima iyi düşünür kanunlara saygılı olduğunu defalarca tekrarlar. Jandarmaya daima ateş etmeden teslim olur.

Kervan Film Kurumuna aittir. Eşkiya Kanı-Hekimo. 29.11.68 tarihinde filmciler Derneği Sinema salonunda Merkez Film Kontrol Komisyonu tarafından görülmüştür.

- Filmin adının değiştirilmesi.
- Filmde geçen Hekimo isimlerinin değiştirilmesi.
- Solak'ın dansöz kızı soymak niyeti ile fermuarını açtığı yerden Hekimo'nun kızı kurtarmak için gelmesine kadar olan bölümün çıkarılması şartı ile halka gösterilmesinde bir sakınca olmadığı yurt dışına çıkarılmasının mahsurlu olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir (Görsel 17).

25

KARAR

10 NISAN 1968

10 NISAN 1968

Senaryonun adı : E.KIYA KANI-HEKIMO
Senaryoyu yazanın adı : Mülent Oran
Filme geçecek kurumun adı : Kervan Film
Kontrol sebebi : Filme çekilmek için
Kontrol tarihi : 8.7.968
Karar No : 173
Dosya No : 91122/4240

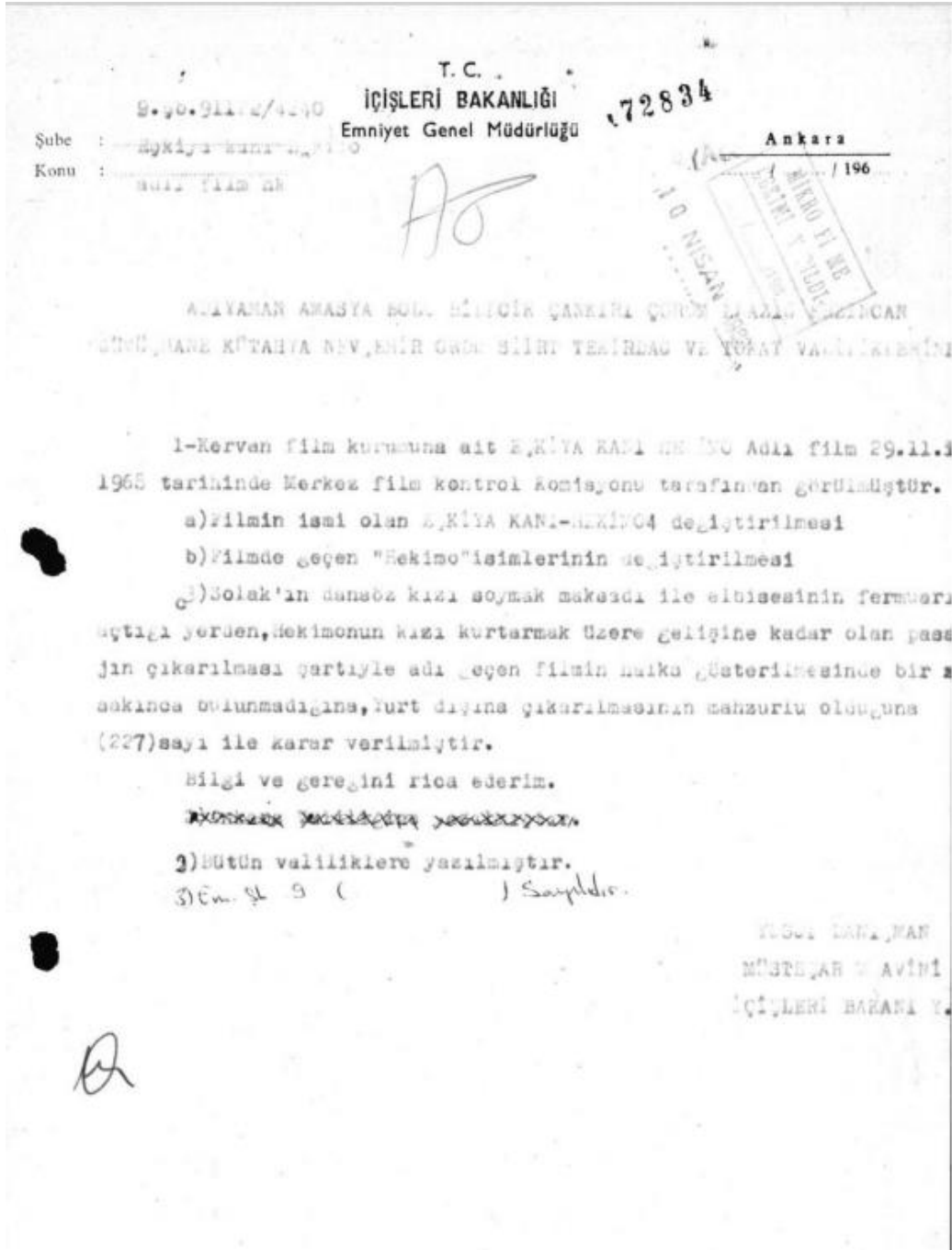
Mülent Oran tarafından yazılıp Kervan Film Kurumunda filme çekilmek istenilen (E.KIYA KANI-HEKIMO) adlı senaryo Merkez Film Kontrol Komisyonu tarafından tetkik edilmiştir ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~

- 1.Senaryoda geçen "E.KIYA,HEKIMO" isimlerinin,
- 2.Buğa çıkma pasajlarının, emniyet ve asayiş bakımından zararl olduğundan çıkarılması partisiyle adı geçen senaryonun filme çekilmesinde bir sakınca bulunmadığına oybirliğiyle karar verilmiştir. 8.7.968

Başkan Uye Uye
 İçişleri Bakanlığından Emniyet Genel Müdürlüğü'nden Genelkurmay Başk. dan
 Tetkik Kurulu Üyesi 9. Şube Müdürlüğü Alı.

Uye Uye
 Turizm ve Tanıtma Bakanlığından Millî Eğitim Bakanlığından
 Şölge Müdürlüğü Tayyalar Şube Müdürlüğü

Aslının aynıdır.
8.7.968

Görsel 19: Eşkiya Kanı Filminin Resmi Belgesi

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

Ek 18: Günestende Sıcak

Filmin menşei İtalya ve dili ise İngilizcedir.

Filmin konusu: Sicilya adasında Elena ve Antonello adında iki üvey kardeş yaşıyor. Elena ve Antonello aynı delikanlıya âşık olurlar. Türlü mücadeleden sonra Antonello Saverino isimli delikanlıyla evlenmeyi başarır. Aslında Saveriono Elenayı sevmektedir. Antenollo büyük bir kıskançlık hissetmektedir.

Saverino Elananın başkaları ile gezmesini dahi kıskanmakta ve her türlü ilişkiyi baltalamaktadır.

Bu çekişmeye aile bireyleri de karışır ve türlü komik olaylar sonrasında bir kaza olur ve Saveriona hasta haneye düşer Elena kendisini hastanede ziyaret eder hastanede her tarafı alçıda olan Saveriona türlü komik hadiselerle neden olur bütün karmaşadan sonra her iki taraf içinde tatlı sona ulaşır.

Uzanlar Film tarafından ithal edilmiştir ve halka gösterilmesi talebinde bulunulmuştur. Film 29.12.1978 tarihinde 978/145 sayı ile denetlenmiş ve gösterimi reddedilmiştir. İthal eden kurum filmin tekrar denetlenmesini talep etmiş bunu üzere 13.2.1979 tarihinde film Denetleme Yüksek Kurulunca denetlenmiş olup;

Filmin başlangıcından saunada patronuna masaj yapan çıplak kızlar sahnesinin biraz kesilerek patronun kalp sektesinden öldüğü kısma kadar olan bölü, film içerisindeki soyunma sahnelerinden ikisinde soyunan artistin bütün edep uzuvlarının görüldüğü iki sahnenin çıkarılması 18 yaş altına gösterilmemesi şartı ile filmin ithalinde ve halka gösterilmesinde sakınca olmadığına 20.7.1979 tarihinde karar verilmiştir. Fakat buna rağmen aile müessesini hafife aldığı reddine oy birliği ile karar verildiği ayrışık oylar da bulunmaktadır. 18. maddenin C fıkrasına göre.

Filminde tercüman olarak bulunan kişinin de adı belirtilmiştir.

Filmi getiren kurum filmin Türkçe dublajında deriştirilerek uyarlama yapılacağı konusunda belirtmiştir.

20.7.1979 tarih ve 130-8 karar numarası ile T.C. İç İşleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, güvenlik dairesinin film hakkındaki kararı halka gösterilmesinde bir sakınca yoktur şeklindedir.

Yapılan değerlendirme sonucuna göre; filmin sansüre uğrama sebebi aile yapısının hafife alıcı unsurlar bulundurması, müstehcenlik içermesi. Ayrıca Filmi getiren firmanın dublaj çevirisi sırasında filmin anlatımında sansürlü bir yerelleştirme yapılacağı konusunda teminat verilerek, sansür uygulanmıştır.

KARAR TUTANAĞI

FİLMİN ADI : GÜNEŞTEN DE SICAK-SCANDALO IN FAMIGLIA
İTHAL EDEN KURUM : UZLAR FİLM
DENETLENEN KOPYA : I KOPYA
KONUŞULAN DİL : İNGİLİZCE
FİLMİN UZUNLUĞU : 80 DAKİKA
FİLMİN GENİŞLİĞİ : 35 mm.
Kontrol Sebebi : İTHALİ VE HALKA GÖSTERİLMESİ İÇİN
KONTROL TARİHİ : 13.2.1979
KARAR NO : 979/8
DOSYA NO : 91127/140

D13

2 Nolu Film Denetleme Kurulunca denetlenerek 29.12.1978 tarih ve 978/145 sayı ile reddedilen ve ilgili kurumca Yüksek Kurulda tekrar denetlenmesi talep edilen, yukarıda özellikleri yazılı film, 13.2.1979 tarihinde Film Denetleme Yüksek Kurulunca denetlenmiş olup;

Filmin başlangıcında savunada patrona masaj yapan çıplak kadın sahnesinin biraz kesilerek patronun kalp sektesinden öldüğü kısma kadar olan bölüm, ve film içerisindeki soyunma sahnelerinden ikisinde soyunan sanatçının bütün edep usuvlarının görüldüğü iki görüntünün çıkarılması koşulu ve 18 yaşından aşağı olanlara gösterilmemesi şartı ile filmin ithalinde ve halka gösterilmesinde bir sakınca bulunmadığına oyçokluğu ile karar verilmiştir.

Filmde tercüman olarak Tahir Asma bulunmuştur.
Film ve dosyası gereği yapılmak üzere raportör PHSun Alpertan'a verilmiştir.

BAŞKAN UYE UYE
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI T. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI T. EMNİYET GENEL MÜD. T.

UYE UYE
GENELİŞİMAY BAŞKANLIĞI T. ADALET BAKANLIĞI T.

AYRISIK OYLAR: Tüzüğün 18.maddesinin (c) bendi ile aile müessesesine aykırı nitelikte görüldüğünden reddi görüşüyle

00 NISAN 1979

2NOLU FİLM DENETLEME KURULU

KARAR TUTANAĞI

114

KARAR TARİH VE NUMARASI : 29.12.1978/145
DOSYA NUMARASI : 91127/140 AİLEDE SKANDAL
DENETLENEN FİLMİN ADI : (GÜNEŞTEN DE SICAK/- SCANDOLAIN FAMIĞLIA
SAHİBİ VEYA İLGİLİSİ : UZLAR FİLM
UZUNLUĞU GÖRÜNÜMÜ VE BİLİ : (80 DAKİKA)RENKLI-İNGİLİZCE
KOPYA ADEDİ VE ENİ : BİR KOPYA-BİR 35 mm'LİK
TÜRKÇE DİYALOG METNİ KAK : VAR
GÜMRÜK İRSALİYE TARİH NO : 1.4.1977- 15/6
DENETİM NEDENİ YURDA İTHALİ VE HALKA GÖSTERİLMESİ İÇİN

UZLAR FİLM Kurumu tarafından yurda ithali istenilen(80 dakika süreli orjinal ismi(Scandola in famiglia-AİLEDE SKANDAL)olan film 29.12.1978 tarihinde 2 Nolu Film Denetleme Kurulunca denetlenmiş olu

Film,Filmlerin ve Film Senaryolarının Denetlenmesi Hakkındaki Tüzüğün 18.maddesi (c) fıkrasında belirtilen nitelikte taşıdığı ve al müessesesini hafife aldığı görüşüne varılmakla yurda ithalinde ve ha gösterilmesinde sakıncalı olduğundan reddine oy birliği ile karar ve miştir.

Filme tercüman olarak Tahir Asma bulunmuştur.

Filme ait dosya raporur Halim Tercan'a verilmiştir.

BAŞKAN
İÇİŞLERİ BAK.T.

UYE
İÇİŞLERİ BAK.T.

UYE
EMNİYET GN.MD.T.

UYE
BASIN YAYIN GN.MD.T.

UYE
KÜLTÜR BAK.T.

20 NISAN 1979

Daire : Güvenlik
Şube : Basın 91127/140
Konu : GÜNEŞTEN DE SICAK
adlı film hk.

T. C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Emniyet Genel Müdürlüğü

ANKARA
1978

DK 451

ESERBOĞA KÜLTÜR MÜDÜRLÜĞÜNE

D8

İlgi: a) 19.12.1978 tarih ve 3202 sayılı yazınız.
b) 19.12.1978 tarih ve 5059 sayılı yazınız.

Uslar Film Kurumu tarafından ithal edilen 15/6 irsaliyeye kayıtlı "GÜNEŞTEN DE SICAK-SCANDALO IN FAMIGLIA" adlı film, 13.2.1979 tarihinde Film Denetleme Yüksek Kurulunca denetlenmiş olup; sakıncalı görülen bazı sahneleri kesilerek, TUSU'nun 19.maddesi gereğince ekte muhafaza edilmek üzere birlikte gönderilmiştir.

Adı geçen filmin ithalinde ve halka gösterilmesinde bir sakınca bulunmadığına (979/8) sayı ile karar verilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Basın Şubesi Müdürü

EK:1 kap film
Küçük kap film(kesilen parçalar)

20 NİSAN 1978

Görsel 20: Güneşten Sıcak Filminin Resmi Belgesi

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

Ek 19: Neşeli Kızlar

Filmin dili ve getirildiği ülke: Almanya-Almanca

Filmin konusu: Bavyera köylüklerinin birinde evlenme çağına gelmiş üç kız arkadaş hem köyün tekdüze yaşamından kurtulmak hem de evlenmeden önce dünyayı görmek istemektedirler, onlar için kültür Avrupa'nın kültür ve sanat merkezi durumundaki Paris'tir. Paris'i görmek dünyayı görmek demektir. Erkek arkadaşları onların bu fikrine olumlu bakmazlar fakat ikna olurlar. Kızlar otostopla yola çıkarlar. Başlangıçta onların durumundan faydalanmak isteyenler çıkmış fakat onlar buna izin vermezler.

Paris'e geldiklerinde durum çok değişiktir büyük şehirde birçok tuzak ve tilkileri vardır.

Düşe kalkanlar onlar arasında deneyim kazanırlar fakat geç olmadan da sevdiklerine köylerine dönmeye karar verirler.

Döndüklerine kızlarda erkeklerde çok mutludurlar. Büyük kent onlara kendi küçük köylerinde mutlu olmayı öğretmiştir. Her şeye rağmen Paris görülmeğe derdir ve hayatlarının tecrübesi olarak kalacaktır.

Film 2 nolu Film Denetleme Kurulu tarafından 5.5.1986 tarihinde 143 sayı ile denetlenmiştir. Ve film ve film senaryolarının 19. Maddesinin g fıkrasına göre yurda ithali ve gösterilmesi sakıncalı bulunmuştur. Cinselliği bir sömürü aracı olarak kullanmıştır. Cinsel konuları Genel ahlak ve adaba aykırı olarak işlenmiştir.

Fakat filmi getiren Firma red kararına itiraz etmiş ve Milletlerin sahip olduğu ve çok değer verdiği bazı unsurlar vardır. Bu unsurlar sırasıyla aile yapısı, örf adetler ile ahlaki unsurlardır. Her milletin yaşayış tarzı ayrı ayrı ayrıdır. Türk milletinin değer yargıları kendisine özgüdür. Başka milletlerdeki değer yargıları ile aynı değildir. Bu toplum yapısının özelliğinden ileri gelmektedir. Ahlaki unsurlarda bunlardan birisidir. Diğer Milletlerle arasındaki ahlaki farklılıkta bundan ileri gelmektedir. Dolayısı ile itiraz yâda ret veya dava konusu olması filmlerin yabancı ülkelerde çekilmiş olması ve kendi ülke özelliklerine göre işlenmiş filmler film çekilen ülke halkı tarafından da doğal karşılanmaktadır. Filmler onların sosyal yapısına uygundur.

a) Papazın partisindeki cinsel ilişki sahnelerinin

b) Papazın düşerek pisliği yemesi sahnesinin,

c) Banyoda kadının çırılçıplak soyunduğu sahnenin çıkarılması,

d) Cinsel konuların adaba ve ahlaka aykırı biçimde işlenmesinin sakıncası'nın giderilebileceği ve gösterilebileceğinin tespit edilmiş olması karşısında belirtilen sahneler çıkarıldıktan sonra halka gösterilmesinde sakınca görülmediğinden işlemin yürütülmesi halinde yüz bin TL tazminat ve 90 gün yürütmeyi durdurma kararı oy birliği ile karar verilmiştir.

Şartlı Karar. Tez açısından film irdelendiğinde Türk kültür ve aile hayatını zedeleyici unsurlar ve din görevlilerinin küçük düşürülmesi ve cinsiyetlerin ön plana çıkması sebebiyle sansür uygulanmıştır (bknz. Ek, Görsel 18).

2 2 NOLU FİLM DENETLEME KURULU KARARI

FİLMİN ADI : NEŞELİ KIZLAR
 FİLMİN ORJİNAL ADI : DREI DIRNDL IN PARIS
 İTHAL VEYA ÇEKEN KURUM : ÖNCÜ FİLM
 YAPIMCISI : APOLLO FİLM
 İLİ VE MENŞEİ : ALMANYA-ALMANCA
 KONTROL SEBEBİ : YURDA İTHALİ VE HALKA GÖSTERİLMEK İÇİN
 FİLMİN UZUNLUĞU VE ENİ : 35 MM. 55 DAKİKA
 FİLMİN BAŞOYUNCUSU :
 DOSYA NO : 91127/1272
 KONTROL TARİH VE SAYISI : 5.5.1986/143
 KOPYA VE KAP ADETİ : (I) Kap

Öncü Film Kurumu tarafından yurda ithali ve halka gösterilmek istenilen film, 5.5.1986 tarihinde 2 Nolu Film Denetleme Kurulunca denetlenmiş olup:

Filmlerin ve Film Senaryolarının Denetlenmesine İlişkin Tüzüğün 19. maddesinin (g) fıkrasına aykırı olduğuna ve cinselliği sömürü amacıyla maksatlı olarak kullanan bir film olup, cinsel konuları genel ahlak ve adaba aykırı biçimde işlediği bu nedenle filmin yurda ithali ve halka gösterilmesinin sakınca bulunduğu oybirliği ile karar verilmiştir.

Denetlenen film ile alınan video kaset kurul mühürü ile mühürlenip gereği yapılmak üzere Basın ve Yayın Şubesine teslim edilmiştir.

Filmin tercümanlığını Kemal EROĞLU yapmıştır.

S. [Signature] N

BAŞKAN

İçişleri Bak.Tems.

UYE

Genelkurmay Bşk.Tems.

UYE

Endüstri Genel Md.Tems.

UYE

Kültür ve Turizm Bak.Tems.

Başbakanlık Basın-Yayın ve
 Enf.Genel Md.Tems.

T.C.
ANKARA
4 NOCU İDAR- MAHK-M-Sİ

SAS NO : 1986/704

DAVACI V- YÜRÜT-MİN

DURDURULMASINI İST-Y-N

ŞEKLİ

DAVACI

İSTİFİN ÖZ-Tİ

Onu Filmcilik ve Sinemacılık Limited Şirketi
Er-n Han Katsıl Beyoğlu - İSTANBUL
Av. Sadettin Ulus Mithatpaşa Cad. Fazilet Apt. 50/7
İçişleri Bakanlığı - ANKARA Y-Şehir-ANKARA
"Neceli Kazlar" isimli film halka gösterilme-
sine izin verilmesine dair 2 Nolu Film Denetleme Kurulunun 5.5.1986 gün
ve 143 sayılı kararına karşı itirazlarının reddine ilişkin Film Denetleme
Üst Kurulunun 5.6.1986 gün ve 118 sayılı kararının iptali istemiyle
göçülen davada yürütmenin durdurulması istenilmektedir.

TÜRK MİLLİYETİ ADINA

Karar veren Ankara 4 nolu İdare Mahkemesince için gereği

Şerhüldü:

Mahkemenin 18.11.1986 günlü ara kararı uyarınca Üye Behçet
Özler niyabatinde yaptırılan bilirkişi incelemesi sonunda Doç.Dr. Yüksel
Ersoy, Doç.Dr.-sin Onur ve Doç.Dr.-sine Tan ile oluşturulan bilirkişi
kurulu tarafından düzenlenen raporda film, filmlerin ve Film Senaryo-
larının Denetlemesine ilişkin Tüzük'ün 19 ncu maddesinin (E) fıkrasında
yazılı nitelikleri taşıdığı anlaşılan:

- Papazın partisindeki cinsel ilişki sahnelerinin,
- Papazın düğerek pisliği yemesi sahnelerinin,
- Banyoda kadının çırılçıplak soyduğu sahnelerinin, çıkartılması
ve cinsel konuları ahlak ve adaba aykırı biçimde işlenmesi sakıncasının
gösterilebileceği ve gösterilebileceğinin tesbit edilmiş olması karşısında,
belirtilen sahneler çıkartıldıktan sonra halka gösterilmesinde sakınca
görülmeyeceğinden ve işlemin yürütülmesi halinde telafisi güç ve imkansız
zararlar doğuracağı sonucuna varıldığından, 2577 Sayılı Yasanın 27 nci
maddesi hükmü uyarınca ve 100,000 (Yüzbin) T.L. teminat karşılığında 90 gün
süreyle yürütmenin durdurulmasına ve tebliğin tamamlanmasına 14.1.1987
gününde oybirliğiyle karar verildi.

BAŞKAN

ZA
26336

UY-

ASLI

UY-

18697

27055

Önüllü zedelemektedir. Film Denetleme Kurulunun bu hususla nazara almadan verdikleri karar iptal edilmiştir.

3) Bu film, yurda ithat edilmek üzere gümrüğe getirilmiş olup, bedeli dışarıda yabancı para ile ödünlütür. Filmin yasaklanması ve halka gösterilememesi, müvekkilinin büyük zararlara uğramasına yol açabilecektir. Sinemalarla program yapılması olup, filmin sezonunda gösterilememesi, aktualitesini ve kitleyi çansını da ortadan kaldırmayabilecektir.

Bütün bunlardan dolayı ayrıca, idarenin bu yoldaki kararı açıkça hukuk ilkelerine aykırı bulunduğundan, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Mahkemesi Kanunu'nun 27/2 maddesi hükmüne göre, dava sonuna kadar Yürütmenin Durdurulmasına ve aynı maddenin 5. bendi gereğince, gerektiğinde tebligatın memur eliyle yapılmasını, kona gerekirse, Mahkemenin bilirkişi mütalaaına başvurularak, filmin, tüzüğün 19. maddesinin (g) bendinde belirtilen şekilde ahlak ve adaba aykırı bulunup bulunmadığına, filmin bir kısım sahnelerinin çakırılması halinde, filmin halka gösterilip gösterilemeyeceğinin sorulmasını talep etmek zarureti hasıl olmuştur.

S O N U Ç : Yukarıda açıklanan nedenlerle;

1. Davanın konusu, Film Denetleme Üst Kurulunun 5.6.1986 tarihli red kararının İPTALİNE;
 2. Davanın sonuna kadar Yürütmenin Durdurulmasına
 3. Yargılama giderleri ve Avukatlık ücretinin karşı tarafa yüklenmesine,
- karar verilmesini, arz ve talep ederim.

Saygılarımla,

DAVACI ÖNGÜ FİLMCİLİK VE SINEMACILIK
LİMİTED ŞİRKETİ VEKİLİ

Avukat < [Redacted] >

Eki: 1 Vekaletname örneği.
1 Karar örneği.
1 Tebligat yazısı.

Daire : Hukuk Müh.
Şube : Dava İgl.
Konu : İsmet KAZANCI İB.

T. C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Emniyet Genel Müdürlüğü

ANKARA

...../...../198...

-2-

einsel konuları ahlak ve sağa aykırı biçimde işleyen her hangi bir sahne-
sinin mevcut olmadığı, bunun sonucu olarak, halik gösterilmesinde sakınca
bulunmadığının tasbit edildiği anlaşıldığından denilerek, 1.11.1985 tari-
hinde E:984/570, K:985/540 sayı ile işlem iptaline karar verilmiştir.

2-a) Yüksek Danıştayca da takdir olunca, i) Üzere milletlerin sahip ol-
duğu ve çok değer verdiği bazı unsurlar vardır. Bu unsurlar sırasıyla aile
yapısı, Etf ve adetler ile ahlaki unsurlardır. Bu unsurlar her milletin ken-
disine özgü manevi unsurlardır.

Her milletin yaygın tarzı ayrı ve yukarıda saydığımız unsurlara göre
davranış şekilleride ayrı ayrıdır. Türk milletinin değer yargılarında kendi-
sine özgü olup, başka milletlerdeki değer yargılarıyla aynı değildir, bu
toplum yapısının doğal özelliğinden ileri gelmektedir. Ahlaki unsurlarda
bunlardan birisidir. Diğer milletlerle Türk milletinin ahlaki unsurlara ara-
sındaki farkta bundan ileri gelmektedir.

Başka milletlerde herhangi bir hareketin meydana gelişi o milletlerde
ahlaki yönden olumlu karşılanabilir. Fakat bu hareketin meydana gelişi geki
ülkesinde olumlu karşılanamayabilir, o milletlerde TÜRK Milletinin davranış-
nın aynı şekilde olumsuz beklenebilir çünkü bu davranışın tabiatına aykırı olur.

b) Dava konusu film yabancı ülkelerde çekilmiş oranın özelliklerine uy-
gun bir biçimde ele alınmış ve o ülkenin halkı tarafından doğal karşılanmış
bir film olabilir, bu film konusu itibarıyla, görüntüsüyle çevrildiği ülke-
ki kamu oyu önünde normal bir film olarak görülebilir, çünkü o ülkenin sos-
yal yapısı, yapantısı bu filmin çekimine ve sinemalarda seyircilere gösteril-
mesine uygundur. Onların bünyesine uygun düşmektedir.

Hasta bir insana kan vermek gerekirken, nasıl hangi grup kan taşıyorsa
o kan grubundan kan verilerek bünyenin kabul etmesi sağlanırsa, bu filmlerde
aynı bu örnekte olduğu gibi insanların yapısına, mizacına ve duygularına
uyması gerekir.

Başka ülkelerdeki ahlak anlayışı, seks hakkındaki bilgiler ve müstahcen-
lik konusundaki davranışlar diğer ülkelerindekine benzemez.

e) Zaten bir filmin ticari maksatlar için çevrilmiş bir filmi, yoksa
hakikaten göze ve kulağa hitabeden sanatsal değer taşıyor bir sanat filmi-
mi olduğu günümüze dek halen zor çözümler mesele haline gelmiştir.

./..

Görsel 21: Neşeli Kızlar Filminin Resmi Belgesi

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

Ek 20: Sicilyalı

American yapımı İngilizce film Saray film tarafında yurda getirilmiştir.11.11.1985/ 173 tarihinde 1 nolu Film denetleme kurulu tarafından denetlenmiştir. Karar: Şartlı kabul,

1. Filmde geçen küfürlerin dublaj ve alt yazıda kullanılmaması şartı ile izin verilmiştir.

Sansür sebebi küfür bununda dublaj yâda alt yazıda tamamen çıkarılması kullanılmamasıdır.

KARAR ÖZETİ

FİLMİN ADI : SİCİLYALI
FİLMİN ORJİNAL ADI : SCARFACE
İTHAL VEYA ÇEKEN KURUM : SARAY FİLM
YAPIMCISI : BRIAN DE PALMA
DİLİ VE MENŞEİ : İNGİLİZCE-AMERİKAN UNIVERSAL FİLM
KONTROL SEBEBİ : YURDA İTHALİ VE HALKA GÖSTERİLMESİ İÇİN
FİLMİN UZUNLUĞU VE ENİ : 172 DAKİKA 35 İM.
FİLMİN BAŞYÖNCÜSÜ : MARTİN BRİGMAN- AL PACİNO
DOSYA NO : 91127/1207
KONTROL TARİH VE SAYISI: 11.11.1985/173

Saray Film Kurumu tarafından yurda ithali ve halka gösterilmesi istenilen yukarıda adı ve özellikleri yazılı film, 11.11.1985 tarihinde 1 Nolu Film Denetleme Kurulunca denetlenmiş olup;

1. Filmde geçen küfürlerin dublaj ve alt yazıda kullanılmaması şartıyla,

Filmlerin ve Film Sensürlerinin Denetlenmesine İlişkin Tüzüğün 19. maddesine aykırı bir durum teşimiyacağı anlaşıldığından, yurda ithalinde ve halka gösterilmesinde bir eskinca bulunmadığına oybirliğiyle karar verildi. 11.11.1985

BAŞKAN ÜYE ÜYE
İçişleri Bak.Tems. Genelkurmay Bak.Tems. Sanayi ve Ticaret Genel Md.Tems.

ÜYE ÜYE
Başbakanlık Basın-Yayın ve Kültür ve Turizm Bak.Tems.
Enf.Genel Md.Tems.

ASLIMİN AYHİDİR
11.11.1985
Bürolar Şefi

2. NOLU FİLM DENETLEME KURULU KARARI

FİLMİN ADI	SİCİLYALI
FİLMİN ORJİNAL ADI	SCARFACE
İTHAL VEYA ÇEKEN KURUM	SARAY FİLM
YAPIMCISI	BRIAN DE PALMA
DİLİ VE MENŞEİ	İNGİLİZCE -AMERİKAN UNIVERSAL FİLM
KONTROL SEBEBİ	YURDA İTHALİ VE HALKA GÖSTERİLMESİ İÇİN
FİLMİN UZUNLUĞU VE ENİ	172 DAKİKA 35 MM.
FİLMİN BAŞOYUNCUSU	MARTİN BRİGMAN -AL PACİNO
DOSYA NO	91127/1207
KONTROL TARİH VE SAYISI	19.11.1985/173
KOPYA VE KAP ADEDİ	11 KAP

Saray Film Kurumu tarafından yurda ithali ve halka gösterilmesi istenilen yukarıda adı ve özellikleriyle film 19.11.1985 tarihinde 1 Nolu Film Denetleme Kurulunca denetlenmiş olup;

1- Filmde geçen küfürlerin dublaj ve alt yazıda kullanılmaması şartıyla,

Filmelerin ve Film Senaryelerinin denetlenmesine ilişkin Tüzüğün 19.maddesine aykırı bir durum taşımayacağı anlaşıldığından yurda ithalinde ve halka gösterilmesinde bir sakınca bulunmadığına eylemliliğiyle karar verildi.

Denetlenen film ve video bant kaseti Kurul mührü ile mühürlenerek gereği yapılmak üzere Basın ve Yayın Şube Müdürlüğüne teslim edilmiştir.

BAŞKAN
İçişleri Bakanlığı Tems. Genel Kurmay Bşk. Tems. / Em. Gn. Md. Tems.

Başbakanlık Basın ve Yayın Gn. Md. Tems. / Kültür ve Turizm Bakanlığı Tems.

18 NİSAN 1986

Görsel 22: Sicilyalı Filminin Resmi Belgesi

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

Ek 21: Sevişmenin Yüz Çeşidi

Film 31.7.1979 tarihinde 1 nolu film kontrol komisyonu tarafından kontrol komisyonu tarafından kontrol edilmiştir.

Karar No 979/94 Dosya No 91127/ 331 filmin İngilizce metninde evlilik içi ve dışı seks ilişkilerine açıkça yer verildiğinden film dublaj ve Türkçe alt yazılarının yapılması anında, genel ahlak ve adaba aykırı söz ve yazılara yer verilmemesi şartıyla filmin yurda ithalinde ve halka gösterilmesinde bir sakınca bulunmadığına oy birliği ile karar verilmiştir.

Filmin özeti: New Yorklu bir emlakçı 10 yıllık evliliğini bitirir. Boşandıktan sonra adam kız peşinde koşar eşide adamın avukatı ile maceraya atılır.

Kadının kız kardeşinin düğününde karşılaşan karı koca anlaşmalı evliliğe karar veririler kontratıda avukata yaptırırlar, Eşler evlilikte bir sürü şartlı anlaşmaya varırlar.

Anlaşma bir süre sonra ağır gelir ve evlilik danışmanına giderler, oda Kaliforniya da bir kliniğe gitmelerini tavsiye eder.

Avukat kadına ayrılmaları yolunda ısrar etse de kadın eşi ile son bir tecrübe yapmak ister. Sinirlenen Avukat çiftin ayrılmasına sebep olan diğer çiftinde o kliniğe gitmesini temin eder.

Klinikte birçok komik olay sonucu çift her ne kadar anlaşmalarının kolay olmadığını anlarırsa da ayrı yaşayamayacaklarını da görürler.

43 ve 44 numaralı filmlerde uygulanacak sansür çeşidi de belirtilmiş kelimelerin kullanılmaması istenmiştir (Görsel 20).

5 86 816 261

I NOLU FİLM DENETLEME KURULU BAŞKANLIĞI
KARAR TUTANAĞI : 94

FİLMİN ADI : SEVİŞMENİN YÜZ ÇEŞİDİ- I WILL, I WILL
FOR NOW
İTHAL EDEN KURUM : ARCAN TİCARET
FİLMİN UZUNLUĞU : 110 DAKİKA
FİLMİN GENİŞLİĞİ : 35 mm.
YAPIMCISI : NORMAN PANAMA
İKİ OYUNCUSU : ELLIOTT GOULD- DIANE KEATON
KONTROL SEBEBİ : İTHALİ VE HALKA GÖSTERİLMESİ İÇİN
KONTROL TARİHİ : 31.7.1979
KARAR NO : 979/221⁹⁴
DOSYA NO : 91127/231

Arcan Ticaret tarafından yurda ithali istenilen yukarıda özellikleri yazılı film, 31.7.1979 tarihinde I Nolu Film Denetleme Kurulunca denetlenmiş olup ;

Filmin İngilizce metninde, evlilik içi ve dışı seks ilişkilerine açıkça yer verildiğinden film dublaj ve türkçe alt yazılarının yapılması anında, genel ahlak ve adaba aykırı söz ve yazılara yer verilmemesi şartıyla filmin yurda ithalinde ve halka gösterilmesinde bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiştir.

Denetlenen 35 mm.lik kopyası Bakanlıkta saklanmak üzere Basın Şubesi Müdürlüğüne, dosyası Raportör R.Ş.Ü. Özban'a teslim edilmiştir. Filmde tercüman olarak Tahir Asma bulunmaktadır.

BAŞKAN İYİ İYİ İYİ
İÇİŞLERİ BAK.T. İÇİŞLERİ BAK.T. İZMİR GENEL MÜD.T.
FİKİRİ GÖRÜŞER

UYE

BASIN-YAYIN GENEL MÜD.T.

UYE

KÜLTÜR BAK.T.

T. C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Em. Gn. Md. Film Bürosu
Yıl : 1979
Sayısı : 94

FİLM GÖSTERME İZİN BELGESİ

FİLMİN ADI	SEVİŞMENİN YÜZ ÇEŞİDİ-I WILL-FOR NOW
FİLMİ ÇEKEN KURUM VEYA ŞAHİS	ARCAN TİCARET
FİLMİN TÜRÜ	YABANCI -SİNEMATOGRAFİK
FİLMİN UZUNLUĞU VE ENİ	110 DAKİKA 35 mm.
KARAR VEREN KURUL	I NOLU FİLM DENETLEME KURULU
KURUL KARARININ TARİH VE SAYISI	31.7.1979/94
REŞİT OLMAYANLARA GÖSTERME YASAĞININ OLUP OLMADIĞI	-
FİLMİN EĞİTİCİ VE ÖZEL NİTELİĞİ OLUP OLMADIĞI	-
KARARIN ŞARTLI VEYA ŞARTSIZ VERİLDİĞİ	ŞARTLI KABUL

2.8.1979
Film dublaj ve Türkçe alt yazılarının yapılması anında,
Genel Ahlak ve Adaba aykırı söz ve yazılara yer verilmemesi
şartıyla;

Güvenlik Daire Başkanı

P. ALPERTAN
H. UZAK
N. DUMAN

Görsel 23: Sevişmenin Yüz Çeşidi Filminin Resmi Belgesi

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı arşivinden alınmıştır

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Berrin PEKMEZ	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Ankara Üniversitesi
Fakülte	Dil Tarih Coğrafya
Bölümü	Alman Dili ve Edebiyatı
Makale ve Bildiriler	
1. Köpüklü, M., Pekmez, B. (2023). Comparison of the Use of Unfired Mud Brick and Fired Brick in Stone Oven Construction. 5.th International Congress on Multidisciplinary Social Sciences (Full Papers), Editors: Meryem Bulut, Zeynel Karacagil. May 21-22 2023, Ankara/Turkey. ISBN: 978-625-6488-04-5 978-625-6488-04-5, 467-575.	